

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Soucek_Ludvik-Bratri_Cerne_planety.pdb

PDB Name: Soucek_L_Bratri_Cerne_planety
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 24.8.1937
Modification Date: 24.8.1937
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

LUDVÍK SOUČEK
BRATŘI
ČERNÉ
PLANETY
ALBATROS PRAHA

© Ludvik Souček 1969
Illustrations © Theodor Rotrekl 1969

Právě jsem se vrátil z Mongolska, z gándánského kláštera vysoko nad Ulánbátarem, kam jsem se rozjel za Nádherně zdobenou knihou. Objevil ji český lékař doktor Vlček už v roce 1962 a našel v ní první písemnou zprávu o yettim, o sněžném muži. Obávám se, že jsem dost vážně narušil rodinný rozpočet, když jsem se vydal do Ulánbátaru, abych si tu památnou knihu mohl taky prohlédnout.

Zjistil jsem, že doktor Vlček nemusel moc objevovat – což nijak nezmenšuje jeho zásluhy. Dotyčná kniha ve volných listech je totiž jednou z mála opravdu cenných a krásných věcí v Gándánu; proto je vystavena v jedné z hlavních síní kláštera. Leží pod oltářem s mnoha vkusnými i méně vkusnými bohy, bůžky a démony. Většina z těch věcí vděčí za svůj vznik speciálnímu oddělení Kruppových závodů v Essenu a jedné malé, ale zato čilé polské firmě, která až do druhé světové války zásobovala celý Dálný východ zaručeně pravými a zaručeně posvátnými pámbičky všeho druhu.

Chamboláma, po našem opat, vypadal neobyčejně orientálně. Měl vyholenou hlavu a šafránový plášť, ladně přehozený jako římskou tógu přes ramena. Stáří mu už přihrbilo záda. Zklamal jsem se, když se představil a tituloval mě šanowný pán. Jako rodilý Polák žije v Ulánbátaru už čtyřicet let. Ale ať si je chamboláma nefalšovaným Polákem a bůžkové, utopení v oblacích kadidla, ať jsou třeba i stejně nefalšovanými výrobky evropských sléváren – Nádherně zdobená kniha je nepochybně pravá.

Bohužel, nevyčetl jsem z ní nic jiného, než co už sdělil našim vědcům doktor Vlček. Ani setkání s překladatelem českých knih, profesorem Rinčenem a jeho kolegy, reprezentanty Kruhu moudrých badatelů – jak si půvabně říkají mongolští akademici – neposkytlo žádný nový materiál o almasovi, divém člověku gobijské pouště.

Mongolští soudruzi se mému úsilí usmívali, někteří dokonce shovívavě mluvili o mladistvém romantismu a přílišné důvěřivosti. Obávám se, že si za mémi zády tu a tam poklepávali na čelo. Zkrátka: zájezd do Mongolska dokonale zklamal spisovatele zamýšlené populárně vědecké knihy o yettim. Jako turista jsem byl ovšem nadmíru spokojen, ale to už je jiná pohádka, jak by asi řekl pan Kipling.

Po návratu do Československa (je to docela snadné: ráno po snídani s kumyseem nasednete na travnatém ulánbátarském letišti do letadla a večer už sníte, díky osmi hodinám nahnaného času, docela pohodlně v Praze) očekávala moje milovaná rodina, že se nějakou dobu zdržím doma. Mluvílo se o chatě na Kačáku, která potřebuje opravit, ale dopadlo to jako vždycky jinak. V hromadě všelijaké pošty mě totiž čekal dopis na přepychovém ručním papíru. Jeho okraje byly jakoby trochu otrhané a firemní hlavička oznamovala: ELWES, SMITH AND ELWES REJDAŘSTVÍ V BRISTOLU. Konečně tedy odpověď na můj dotaz! Pan John Elwes junior mi sděloval, že neví zhola nic o zápiscích svého slavného dědečka Henryho J. Elwese, které prý hovoří o setkáních s yettim, že mu vlastně nejsou vůbec známy žádné dědovy zápisky z tibetských cest kolem roku 1900, že však budu vítaným hostem starého rodinného zámku Colesbourne House na Cotswoldské pahorkatině. Knihovník pan Waddell se mě zcela jistě ujme a udělá všechno pro splnění mých přání. Mám prý jen zavčas oznámit příjezd, aby se mohli v Colesbourne Housu připravit.

Život je někdy hrozně komplikovaná věc. Najednou se objevila příležitost, jak získat původní a zcela autentický materiál o prvním setkání Evropana s himalájským ohyzným sněžným mužem.

Vynikající himalájský badatel sir Henry Elwes, dědeček onoho rejdaře, podnikl většinu svých cest do Tibetu a do Nepálu koncem minulého a začátkem tohoto století. Zajímal se o botaniku a přivezl do Anglie mimo jiné i obrovskou Elwesovu sněženkou, kterou je možno koupit v každém lepším květinářství na James Streetu. Měl chvályhodnou vlastnost – zanechal o svých cestách a zážitcích obšírné zápisy a pečlivé kresby. Jeho rukopisné poznámky o setkání s yettim, v té době ještě neovlivněné novinářskou senzací, by byly pro zoology a himalájské badatele pravým pokladem.

Elwes přednášel o yettim v Královské zeměpisné společnosti ještě před první světovou válkou. Tragické události vnesly zmatek nejen mezi evropské národy, ale naneštěstí taky do archívů úctyhodných vědeckých společností. Nám, potomkům, zbyl jen skromný zápis ze schůze dne 27. dubna 1915. Tehdy Henry Elwes přečetl část dopisu jakéhosi lesmistra z Dárdžilingu, který prý o yettim ledaco věděl. Původní poznámky jsou považovány za ztracené, přinejlepším beznadějně zahrabané někde v knihovně rodinného sídla Colesbourne House.

Spisovatelé, novináři a vědci jsou ochotni řadu věcí promýšlet, rozmýšlet a ze všech stran projednávat. Méně ochotní jsou už procestovat pár set kilometrů, aby se o platnosti svých teorií na vlastní oči a na místě přesvědčili. Byl jsem přesvědčen, že do legendární skrýše na Cotswoldské pahorkatině přišlo za Elwesovými zápisky moc málo zoologů; pokud se tam vůbec nějaký obtěžoval. Zanedlouho jsem už stál ve frontě na chodbě ministerstva zahraničních věcí a posléze před platinovou slečnou, která vyřizovala žádosti o výjezdní doložky.

Za kým do Anglie jedete? zeptala se úředním tónem.

Ocitl jsem se v rozpacích.

Totíž vlastně za nikým.

Za někým přece musíte jet! Ale já opravdu za nikým nejedu, omlouval jsem se zkroušeně. Leda snad za ohyzným sněžným mužem.

Slečna mě probodla káravým pohledem. Rázným úderem přibila do patřičné rubriky cestovního pasu razítko: návštěva příbuzných.

Tak jsem se dostal do rodiny ohyzného sněžného muže.

Když máš málo peněz, musíš cestovat hodně rychle. Díky tomu se mi podařilo v Londýně uniknout svodům British Museum, Wallace Collection, Tate Gallery, South Kensington Museum, National Gallery a dalším všeobecně vzdělávacím ústavům, které návštěvník Londýna prostě musí vidět. Nenavštívil jsem ani Hyde Park s řečnky, propagujícími nejrozličnější náboženství, abstinenci, značky whisky, císařství, anarchii a vegetariánství. Vzdal jsem se i pouti do Baker Street, kde se můžeš poklonit památce Sherlocka Holmese. Za hodinu po přiletu do Londýna jsem už supěl domácky vypadajícím vlákem směrem k rodinnému sídlu rodu Elwesů.

Ono místo je vzdáleno asi dvě stě kilometrů na západ od britské metropole. Jestliže je někde Anglie dokonale anglickou, pak určitě zrovna tam. Mírné hrbečky Cotswolds Hills, jsou tu a tam porostlé parkovými stromy a jakoby k vůli cizineckému ruchu postříknuté stádečky ovci.

Vlak mě zavezl až do vesnice Wickwar. Mám nejasný dojem, že tu kdysi byla nějaká bitva, ale nevím to docela určitě; výhled na vzdálený Bristolský záliv, zařezávající se daleko do vnitrozemí, mě uchvátil. Od mladíka, zabývajícího se podpíráním chatrné budovy místní drogerie, jsem se dozvěděl, že Colesbourne House je támhleta barabizna na kopci. Odmítl jsem velkorysý nabídky jediného místního taxikáře a vydal se na poslední etapu své cesty po svých a sám. Bylo to jen kilometr daleko. Colesbourne House nevypadá z dálky moc povzbudivě a zblízka vypadá ještě hůř. Opadaná omítka, slepá nebo vytlučená okna. Rodinné sídlo je už dávno opuštěno, omšelé zdi mohou jen vzpomínat na zašlé Časy slávy a lesku.

Knihovník Waddell mě netrpělivě očekával jako vytoužené rozdělovači znaménko v moři chronické nudy. Byl to velmi letitý pán, pamatoval ještě starého sira Henryho J. Elwese a doby, kdy ohromná skutečně ohromná knihovna Colesbournu byla pravidelně doplňována novými přírůstky celého světa. Zaplňovala celé první poschodí zámku a kromě mnoha tisíc knih o botanice, zeměpisu a mineralogii, obsahovala i jedinečnou sbírku rukopisů, poznámek, zápisků a korespondence z minulých století, kdy se rodinné rejdařství podílelo na všelijakých důstojných a méně důstojných, dokonce i zcela nedůstojných obchodech. Snad ve všech světadílech. Pan Waddell mi s hrdostí ukázal několik klenotů sbírky staré portugalské plavební návody, kterých je prý zachováno na světě jenom pět nebo šest. Jeden z nich dokonce obsahuje první podrobnou mapu západní Afriky, nakreslenou Abrahamem Crecquesem roku 1375. Rodina Elwesů za tento plánec, otevírající cestu ke zdrojům černé slonoviny, otrokům, prý zaplatila celé hromady zlata.

Nemohl jsem starému pánovi zkazit radost. Obdivoval jsem náležitě jeho pergamenové miláčky, ačkoli mi připravil trpké zklamání: o poznámkách z himalájských cest neměl ani ponětí. Tvrdil se vši určitostí, že nic takového ve sbírkách nemá. Ostatně za posledních čtyřicet let se nikdo ani nezajímal o Elwesovy zápisky z Tibetu, Nepálu a Sikkimu, protože je prý všeobecně známe, že se ztratily.

Víte, pane redaktore, naše knihovna není zkatalogizována. K tomu bych potřeboval několik odborných sil. A vůbec, mělo by to nějaký smysl? Za ta léta, co tady pracuji, prošel mýma rukama každý kousek papíru. Paměť mi našťestí dosud slouží. Jestli si přejete, můžeme spolu zajít do depozitářů, jsou v druhém patře. Ale určitě se v těch rukopisech a zápisích utopíte, za dva dny vás přejde chuť. Je toho beznadějně mnoho.

Dovedete si představit, jakou jsem měl náladu. Pan Waddell pravděpodobně vytušil moje pocity a slitoval se.

Snad bych vám mohl trochu pomoci, i když je to asi hloupost. Vrtá mi v hlavě už hodně dlouho nikomu jsem to nevyprávěl prostě proto, že se o to nikdo nezajímal.

Co?

Neboť sir Henry Elwes pořídil kdysi ze svých nejzajímavějších zápisků velmi pečlivě výtahy, dokonce je přeložil do několika jazyků a vlastnoručně svázal do pergamenových desek. Ovšem všechny ty věci pak odvezl někam pryč. Přesnější informaci by vám mohl dát jen jeho osobní tajemník. Jenomže pan Morton umřel už roku tisíc devět set dvacet čtyři. Vlastně ne, počkejte, opustil nás o rok později. Pokud si vzpomínám, pan Elwes se tehdy velmi obával, aby se žádný z originálů, překladů, ba ani konceptů neztratil. Šel v té věci tak daleko, že si brašnu s nimi připínal k zápěstí.

stříbrným řetízem.

Bylo v těch zápiscích něco o yettim, o ohyzdném sněžném muži?

Roztomilý pan Waddell s tváří cherubína a s flétnovým hlasem odchovance Oxfordu se mírně pousmál.

Bohužel, nemohu vás informovat. Vím jen, že se vědecká činnost sira Henryho soustředila převážně na botanické problémy. O zoologii se zajímal jen okrajově. Nezdá se mi, že by jí byl věnoval nějaké zvláštní úsilí. Mohu vám ještě něco říci k těm záhadným výpiskům a překladům? Měl jsem dojem, vlastně ani ne dojem – byl jsem o tom přesvědčen –, že je sir Henry Elwes odváží do jakéhosi klubu na kontinentu. Snad do Paříže? Sir Henry byl zvláštní člověk; našim klubům se vyhýbal, měl přímo hrůzu před vysedáváním v některém z nich. Několikrát přede mnou mluvil s odpuštěním, pane – o pitomé ztrátě času, kterou si nemůže dovolit. Ale do onoho klubu – pokud to ovšem vůbec byl klub – jezdil velmi často. Několikrát se o tom zmínil v dopisech, občas mi dával písemné pokyny, které knihy nebo rukopisy mám nakoupit – ano, byla to docela určitě Paříž! Protože v několika dopisech psal o nějakém bulváru. Ted se mi vybavuje v paměti, že jednou omlouval svůj pozdní příjezd a žádal mne, abych se zatím věnoval jeho hostům z Královské botanické společnosti. Tenkrát se prý díval z okna klubu na hodiny obráceně, místo půl jedné přečetl půl dvanácté a zmeškal rychlík do Calais! Přijel poštovním parníkem o den později!

A jméno toho pařížského klubu si nepamatujete?

Opravdu nevím, pane redaktore.

Nezpomínáte si, mister Waddell, na nějaké návštěvy tady u vás, které by mohly mít nějakou souvislost s oním klubem? Třeba sira Henryho navštěvovali jeho klubovní přátelé z Evropy.

My Goddness! mávl pan Waddell svrasklou rukou. Tady bývalo před padesáti lety veselo! Nejčastěji sem dojížděli hosté ze sousedních panství nebo pánové z Královské botanické společnosti. Počkejte – vlastně promiňte, pane redaktore – máte pravdu! Dvakrát nebo třikrát k nám zavítali lidé, kteří nebyli představeni rodině sira Henryho. Nějací námořníci, jednou snad dokonce jakýsi zlatokop až z Austrálie. Myslíte, že by s nimi chtěla lady Elwesová večeřet? Určitě ne. Byla to velmi důsledná dáma.

Strávil jsem na Colesbourne Housu ještě dva dny. Těšil jsem se vzorné pohostinnosti pana Waddella, poděkoval jsem telefonicky za laskavost panu Elwesovi mladšímu (dodnes nevím, který z obou Elwesů z hlavičky dopisního papíru to byl, osobně jsem se s nimi nikdy nesetkal), a prohlédl jsem více knih ve zlacených vepřovicových vazbách, než kolik jich přečtu za celý zbytek života. Všecko bylo marné.

Poslední večer věnoval pan Waddell sentimentálním vzpomínkám na mládí, strávené alespoň občas ve společnosti skvělého sira Henryho. Jeho potomky od firmy Elwes, Smith a Elwes zřejmě považoval za jakýsi slabý a nedůstojný odvar bývalé rodové slávy. Seděli jsme spolu u pravého anglického krbu a usrkávali pravé anglické portské. Pan Waddell se překonával, přinesl pavučinami oplетенou láhev – ročník 1945. Ujišťoval mě, že portské 1945 je snad s výjimkou ročníku 1960 tím nejlepším druhem vína od samého počátku druhé světové války.

Ovšem úroda z roku pětáctýřicátého má proti ročníku Šedesát tu výhodu, že se tenkrát vydařila i ostatní vína. Například burgundské bílé z roku pětáctýřicet? Skvělé! Ale zato totéž víno ročníku šedesát? Eh! – pan Waddell znechuceně zkrivil růžovou tvář.

Láhev se vyprázdnila až k vypouklému dnu, když se důstojný knihovník odhodlal svěřit mi tajemství, které jsem mu od samého počátku večera viděl na očích. Důvěrně a šeptem mi sděloval, jako by nás mohl slyšet domovník z přízemního bytu v druhém křídle zámku, že je zde jakási hmatatelná památka.

Nebo spojení – zkrátka předmět, který se patrně týká klubu, o němž jsme mluvili.

Natáhl nohy ke krbu a přemítavě otáčel sklenkou v prstech.

Bude to už pomalu padesát let, ale pamatuji se na všechno, jako by se to stalo včera. Sir Henry se tehdy v největším spěchu vrátil z vesnice, víte, z Wickwaru, kam odjel na vlak, a sháněl něco po všech skříních. Pracoval jsem tehdy na dosti obtížném úkolu, třídil jsem účetní korespondenci Williama Prescottta Elwese, praděda sira Henryho; mezi námi řečeno, starý pán si moc nepotrpěl na pořádek. Najednou ke mně vpadne sir Henry a skoro křičí něco asi v tom smyslu „tak k čertu, Waddelle, pomozte mi trochu! Jinak mě už jaktěživ nevpustí do klubu. Neviděl jste můj klíč a odznak?“ Ano, pane redaktore, docela určitě řekl ta tři slova – klub, klíč, odznak! Zeptal jsem se ho dosti chladně, o jaký klíč a odznak jde, ale sir Henry jen rozčileně mávl rukou. Potom ty věci přece jen našel a utíkal co nejrychleji zpátky ke kočáru na nádvoří. Všechno se to odehrálo příliš rychle, neměl jsem čas prohlédnout si tak důležité předměty. Mám jen nejasný dojem, že klíč měl přívěsek kulovitého tvaru – To všecko zůstalo po smrti dobrého sira Elwese v jeho pozůstalosti.

Naklonil jsem se v křesle.

A vy, mister Waddelle, vy ty věci – ?

Bál jsem se dokončit otázku, abych nedostal zamítavou odpověď. Waddell důstojně, ale důrazně přikývl.

Ano – totiž ne. Klíč s přívěskem je tady v zámku. Pozůstalost přešla přímým dědickým právem nejdřív na sira Malcolm Elwese a po jeho smrti

Dál jsem už neposlouchal; klíč a odznak, klíč a odznak – snad klíč k rozřešení záhady ztracených Elwesových zápisků! ? Snad i první slaboučká stopa k rozluštění hádanky – ohyzdného sněžného muže ?

Poslyšte, pane Waddelle, přerušil jsem složité právní úvahy bělovlasého strážce tradice domu Elwesů, klíč a odznak už leží nepoužity čtyřicet let, vidíte?

Třiačtyřicet, prosím.

Pro nikoho nemají cenu. Nikdo je nemůže použít. A snad jsou přesto důležité, rozumíte? Musíme s tím něco udělat! Nerozumím, pane redaktore – potřásl smutně hlavou stařeček. Já už nerozumím skoro ničemu, co se kolem děje. Bojím se i nahlédnout do novin. Ale vím, že se na sira Henryho neprávem zapomíná, a to je škoda! Byl to vynikající vědec. Dnes jsem nespál skoro celou noc a rozhodl jsem se: ačkoliv k tomu nemám vlastně právo, předám vám ty věci. Jsou

samy o sobě docela bezcenné a doufám, že tím nijak nepoškodím ani pana Johna, ani jeho pana bratra. Jistě ne. Všechno je jim lhostejné, tato knihovna, celý Colesbourne House, zajímá je obchod a nic víc. Pan Waddell byl velmi rozrušen. Třesoucí se rukou sáhl do kapsy a podal mi dvě drobné, lesklé věcičky, spojené navzájem tenkým řetízkem. Klíč a odznak! Prohlížel jsem je v mihotavém světle z krbu. Klíč byl zašlý, dlouho nepoužívaný, bez značky výrobce. Z tvaru zoubků, vybiňhajících na obě strany, bylo zřejmé, že jde o klíč k zámku složité konstrukce.

Odznak byl zajímavější. Byla to uhlašená kulička, patrně z onyxu nebo jiného černého kamene, a obepínal ji pás stříbrného plechu, lety trochu zčernalého. Při pozornější prohlídce byla na něm vidět ještě jakási mezikruží. Usilovně jsem přemýšlel, co mi to připomíná – ale ovšem! Směšně maličký model jedné planety, nejkrásnější planety! Ta jemně vyrytá mezikruží mají být asi Cassiniho a Enckovým dělením!

Mister Waddell, to je přece model Saturna! Věděl jste to?

Věděl, pane redaktore. Už dávno! Ne snad že bych se zajímal o astronomii, to, prosím, ne – knihovna Colesbourne Housu má docela jiné zaměření. Ale lze to vytušit z francouzského nápisu. Na spodní straně té – té plechové věcičky, prosím.

Obrátil jsem kuličku a s určitými potížemi rozluštil drobné písmo. Na jedné straně bylo vyryto BRATŘI ČERNÉ PLANETY a číslo 17, obklopené kroužkem, na druhé straně byla jen dvě slova: MLČETI ZLATO.

Waddell dopil sklenku a postavil ji na stůl tak prudce, div nepraskla.

Slibte mi, prosím, pane redaktore, slibte mi pro můj klid, že použijete klíče i odznaku

Jestli najdu správný způsob, mister Waddell!

Ovšem, ovšem – tedy, že je použijete k prospěchu vědy a že nezapomenete na sira Henryho Elwese. Víte, hlavně o jeho památku mi jde.

Slibil jsem.

Druhý den ráno jsem odjížděl z Wickwaru s bláznivou jiskřičkou naděje do Paříže.

Samá voda, samá voda a nikde nepřihořívá, ohlásil mi Jobovu zvěst ještě před snídaní Lojza Kejík, kterého jsem požádal o spolupráci při pátrání.

Starý kamarád Lojza byl v Paříži už několik let jako stálý dopisovatel Četky. Měl vynikající styky na luxusní avenue des Champs Élysées mezi honorací a stejně dobré, ba patrně lepší mezi bratrstvem klošářů, bydlících v hotelu a la cloche de bois – u lesního zvonku, což přeloženo do méně básnické řeči znamená pod mosty přes Seinu a v podzemním labyrintu metra.

Díky tomu všemu věděl o důležitých událostech alespoň o čtyřicet hodin dříve než francouzský prezident a nejvýše o hodinu nebo o dvě později než taxikáři a les forts des Halles čili siláci z tržnice. To je vynikající novinářský výkon a Lojza je na něj jaksepatří pyšný. Ale s Bratry černé planety – ani on neuspěl.

Ríkám ti, Ludvo, něco takového v Paříži nikdy nebylo! Ptal jsem se starých pamětníků asi v deseti klubech; proběhl jsem Cercle de l'union, Jockey Club a ještě hromadu dalších. Na prefektuře vrtěli hlavou, prošli záznamy až do roku tisíc devět set – a nic. Nejhuře jsem pochodil s tím zatraceným klíčem. Zjistil jsem totiž fabriku, která ho vyrobila

To je přece ohromné! nedokázal jsem potlačit nadšení.

Ohromné? Přímá báječné! zašklebil se Lojza ironicky. Usrkl ze šálku café nature, jak se tady říká černé kávé. Napřed mě chtěli nechat rovnou sebrat, protože si samozřejmě mysleli, že jsem klíč našel a hledám k němu kasu plnou prachů. Je totiž od nějaké patentní a moc vykoumané nedobytné pokladny, kterou firma Barbedienne vyráběla kolem roku tisíc devět set dva. Teprve když jsem vytáhl československý pas a novinářskou legitimaci, prokurista se uklidnil a vysvětlil mi, že se záznamy o prodeji uschovávají jen dva roky, pro případ reklamace. Pak se za policejní asistence ničím. Tak jsem se ocitl zase tam, kde jsem byl na začátku. Koukej, Ludvo, víš co? Nechme toho, vrať kuličku tam, kdes ji dostal, a pojď se mnou na aperitiv k Mazarinovi na Montmartru. Pusť to všecko z hlavy.

Co jsem měl dělat? Poslechl jsem aspoň napůl a vydal se s Lojzou na aperitiv, bez něhož je pravý Pařížan, a tím spíše turista úplně nemožný. Jenže kuličku jsem tak snadno z hlavy pustit nemohl.

Prosím tě, Lojzíčku, ještě jen malou chvilku. Vezměme to z druhé strany: kde by se asi tak před čtyřiceti až padesáti lety mohli scházet Bratři černé planety? Když byli patrně zavázáni k mlčenlivosti a patřili k nejruznějším společenským vrstvám. Kde se mohl setkat sir Henry Elwes třeba s námořníkem nebo rozedraným zlatokopem, aniž by to způsobilo poprask?

Tady není Londýn, kamaráde! Tady není ani Caledonian, ani Garrick nebo Turf a jak se jmenují všechny ty zatracené kluby, kde se u vchodu prokazuje rodokmen až k Vilému Dobývati. Tady jsme v Paříži, kde platí jiná pravidla! Měl by ses zeptat jinak: Kde by se cítil celkem dobře boháč Elwes i dotyčný zlatokop? Je takové místo v Paříži? Samozřejmě, na levém břehu Seiny! Latinská čtvrt', nejspíše nějaká kavárna. Tam je dodnes všem úplně fuk, jestli jsi sir, nebo vandrák. Comprenez vous, monsieur?

Jasně. Tak víš co, Lojzo? Půjďme hledat do Latinské čtvrti.

Ty jsi se úplně zbláznil, člověče! Jak chceš hledat? Podle čeho?

Podle hodin. Sir Henry si jednou ráčil splést půl dvanáctou s půl jednou. To znamená, že ty hodiny musely být průhledné, skleněné a musely viset někde poblíž bulváru, odkud se na ně z klubovní místnosti podíval. To už je snad nějaké vodítko, nemyslíš?

A jaké! Na levém břehu bude určitě nejméně deset tisíc hodin a na všechny bude vidět z bulváru! K tomu všemu pan Elwes zmeškal vlak asi tak před padesáti lety a od té doby se nic nezměnilo! Kvůli tobě budou hodiny pietně čekat na ulici půl století!?

A co když?

Je to sice neuvěřitelné, ale hodiny opravdu počkaly. Ještě neuvěřitelnější je, že se dům, na němž byly hodiny připevněny, zrovna boural. Kdybych se byl u pohostinného pana Waddella zdržel o den déle, nikdy by už tato kniha nevznikla.

Lojza se na mne díval přímo s posvátnou hrůzou, když jsem po několika marných pokusech vešel do malé kavárničky na bulváru, odkud byl výhled na polorozbořený ohyzdný činžák. Podobal se slavnému LE BATEAU-LAVOIR, čili PRÁDELNÍ LODI v ulici Ravignan, v němž se rodilo před mnoha lety moderní malířství slavného Pabla Picassa. Zakormidloval jsem ke comptoiru, kde starý patron s váčky pod očima leštil sklenice. Ve druhém rohu se jakýsi optimista snažil přelstít hrací automat a rezignovaně do něho vrazil jeden centim za druhým.

Vytáhl jsem z kapsy klíč s černou planetou. Patron se na okamžik zarazil, hadr nehybně uvízl ve vysoké sklenici.

Hleďme, klub je ještě na světě? Moc často sem nechodíte, pánové! Musel jsem vloni otevřít místnost i pro ostatní návštěvníky. To víte, konkurence. Ale stůl je pořád rezervovaný a v lokále je volno. Mrtvá sezóna. Ztracený život! Patron popadl další sklenici a přeměřil podezřívavě zarudlými očima Lojzu. Ten pán je váš host? V pořádku. Račte, prosím, dál!

Prošli jsme výčepem do zadní místnosti ozdobené starobylými kamny, typickými pro stejně starobylé a úctyhodné francouzské kavárny. V rohu seděli dva muži a smutně studovali tekutinu, kterou tady vydávají za pivo. Uprostřed stěny byl výklenek, zakrytý ošumělým závěsem. Lojza, veden detektivním instinktem, odhrnul záclonu. V koutě stála vysoká nedobytná pokladna s oprýskaným lakem, pokrytá vrstvou prachu. Štítek s hrdým orlem, rozpínajícím křídla, a s nápisem BARBEDIENNE nás nenechal na pochybách, že jsme na správném místě.

Nemám osobní zkušenosti s nedobytnými pokladnami, až dosud jsem pro své jmění trezor rozhodně nepotřeboval. A tak jsem chvíli neodborně cloumal klíčem, než se těžké ocelové dveře otevřely. Horní přihrádka pokladny byla opatřena několika desítkami háčků s čísly; bylo jich přesně osmačtyřicet. Nižší polovina háčků byla téměř úplně obsazena přesnými duplikáty klíčů s přívěskem černé planety, jaký jsem získal v Colesbourne Housu. Volná byla jen čísla šest, jedenáct a sedmáct. V horní řádce byla ještě asi polovina háčků prázdných.

Ten tvůj klíč sem určitě taky patří, poznamenal Lojza hlasem ještě trochu stísněným. Chybí tady zrovna sedmáctka. Skoro bych řekl, že podle toho se dá poznat, kteří členové klubu už zemřeli. Prázdný háček mrtvý.

Přikývl jsem, ale klíče mě v tomto okamžiku vůbec nezajímaly. Daleko přitažlivější byly dvě dolní přihrádky trezoru a v nich, seřazené v ošumělých a ohmataných deskách, jakési spisy. Vybral jsem namátkou jednu desku a rozložil je na stole. Lojza si vybral druhé, zatahl záclonu a rozsvítil.

Čas plynul. Nemluvíli jsme. Lokál za záclonou se střídavě plnil a znovu vyprazdňoval, zaslechl jsem objednávky studeného masa, vajec a rohlíků, jediných jídel, které lze v pařížských kavárnách bez obtíží dostat. Za několik hodin jsem už přesně věděl, na čem jsem, kdo to jsou Bratři černé planety. Stále víc se ukazovalo, že moje cesta do Anglie nebyla přece jen zbytečná. Fantastický materiál!

Desky skrývaly dávné i novější příběhy lidí, kteří je nemohli nebo nechtěli zveřejnit. Většinu z nich si nedovolím vydat tiskem ani já; necítím se k tomu oprávněný a nemyslím, že je nutné vysvětlovat důvody. Chápu je stejně dobře jako oni neznámí muži, označení jen čísly, kteří lepším nebo horším způsobem popsali své zážitky. Patřily klubu. V každých deskách byl nahoře originál a pod ním překlady do několika světových řečí.

Lojza se věnoval jenom čtení, růžovému vínu a citoslovcům svého údivu. Já jsem popsal celý blok těsnopisnými poznámkami, které mi dnes umožňují sestavit tuto knihu.

Obrátil jsem poslední stránku posledních desek. Podívali jsme se s Lojzou na sebe a rozuměli jsme si i beze slov.

Naposledy jsem si pohladil černou kuličku přívěsku a pak jsem ji zavěsil na háček číslo sedmáct, kam nepochybně i s klíčem patřila. Dveře trezoru lehce zaklaply a uzavřely pro mne navždy materiály klubu Bratrů Černé planety. Nepoznal jsem ty lidi a nikdy je nepoznám, tajné členy rozstříknuté po celé zemi, mrtvé, zapomenuté a bezejmenné.

Bylo už hodně pozdě večer, když jsme z kavárny odcházeli, patron pořád ještě čistil sklenice. Na bulváru se rozsvěcovaly neonové reklamy a kolem malé terasy s několika stolky šustily po asfaltu automobily.

Zbývá už jen jediná povinnost – vyplnit přání dobrého pana Waddella. Dělán to rád. Věnuji tuto knihu památce velkého himalájského cestovatele a badatele, znamenitého botanika a statečného člověka Henryho Elwese. Předávám slovo Bratrům černé planety.

DESETIOKÝ

(Výpravění čísla 17)

Už v Namče Bázaru jsem s rozčarováním zjistil, že jsem přece jen přecenil své síly. Himálaj si žádá mladé lidi, plné síly a zdraví. Sedlo Lamdžura Bhandžang, nejvyšší místo mezi Káthmándú a hlavní šarpskou vesnicí Namče Bazarem jsem dokonce procházel opřen o svého obětavého sluhu Toma (v rodné řeči se ovšem jmenuje docela jinak), který mě doprovázel už na několika předešlých výpravách. Uvažoval jsem dokonce o návratu, ale rododendrony, právě rozkvétající rudými květy, modré a fialové petrklíče, a dokonce i keřky zralých lesních jahod, které mi Tom natrhal jako pochoutku po skromné večeři, byly silnějším argumentem než bušící srdce a obtíže s dechem. Himálaj pro mne nejkrásnější místo na světě. Vracel jsem se sem, abych upřesnil několik botanických poznatků, pro něž se ukázaly vylišované a sušené exempláře rostlin nedostatečným podkladem.

Dlouhý had výpravy se zvolna sunul zledovatělými stezkami směrem k tajuplným jezerům Pokhari, ležícím mezi ledovci u tibetských hranic. Na obzor vystupoval královsky majestátní Everest, ozdobený praporem zvířeného prachového sněhu.

Šarповé, kteří se zúčastnili mých předchozích výprav a znali mé slabosti, přibíhali co chvíli s nadšenými zvěstmi o čerstvých stopách vlků a sněžných levhartů. Doufali, že se budu i tentokráte věnovat lovu a že jim dopřej u několik dní vítaného odpočinku s dostatečným množstvím opojného šangu, který si šarповé nějakým záhadným způsobem

vždycky dovedou opatřit z nejbližší vesnice.

Ale tentokrát jsem se nemohl zdržovat. Ztratil jsem několik vzácných týdnů nekonečným vyjednáváním a podplácením nepálských úředníků, kteří vidí Evropany nejradši pár tisíc kilometrů daleko od své vlasti. A zatím rychle ubíhalo krátké himalájské léto; těmito kouty Nepálu lze vůbec cestovat jen v letních měsících, od dubna do srpna. Na jaře sbalí šarpské rodiny pár hrnců na vaření, rozedrané přikrývky a přestěhují se do vesnic uprostřed pastvin na náhorních rovinách. Jen tehdy je možné zásobovat výpravu dostatečným množstvím masa, jáčího másla i nezbytného čangu. Ačkoliv je to k nevíře, našel jsem dokonce ve výškách kolem pěti tisíc metrů i políčka brambor, zkypřená motykami šarpských žen. Moji nosiči považovali brambory za vybranou pochoutku a bramborami vlastně začíná příběh, který chci pro archiv klubu popsat.

Jednoho večera jsem přikázal rozložit tábor na svahu bezejmenné hory, pokryté nádherným kobercem světle fialových prvosenek a zakrslými modrými kosatci. Nevysoko nad táborem bylo vidět šarpskou vesnici, vlastně jen několik domků, přitisknutých ke skále. Jmenovala se velmi stručně Na, jak jsem se později dověděl. Několik nosičů, vedených podnikavým Tomem, se navzdory únavné etapě vydalo do svahu, aby získali od vesničanů nějaké brambory na přilepšení hodně jednotvárné stravy.

Vrátili se s nepořízenou. Úroda prý je letos nevalná a pastviny jsou chudé. Pastevci nebyli ani v nejmenším ochotni rozdělit se o svou úrodu s přivandrovalou výpravou. Kromě toho bylo ve vesnici několik případů černých neštovic, strašné choroby, která dokáže v krátkosti vyhladit celé oblasti Nepálu. Tom a jeho druhové se raději drželi od místních domorodců v uctivé vzdálenosti.

Byl jsem už natolik zkušeným himalájským cestovatelem, že jsem mohl hádat dopředu: vzdají se nosiči jen tak lehce brambor? To sotva! Šarpský nosič se jen tak lehce nevzdává. Ale pustil jsem to z hlavy, moje myšlenky zcela zaujaly nové odrůdy prvosenek, které jsem objevil takřka přímo vedle svého stanu. A tak mě pozdě v noci zastihly události přece jen nepřipraveného.

Kolem půlnoci se ozvalo rachocení balvanů. Řítily se naštěstí mimo náš tábor, lavina se valila od vesnice do propasti, vyryté říčkou Dúdh Kosí. Když bylo po všem, zaslechl jsem v nočním tichu rychlé kroky, vlastně spíše běh několika párů nohou. Nemusel jsem ani vycházet ze stanu, původci hluku přišli za mnou. V čele rozpačitý, rozčilený a bledý Tom, za ním několik jeho druhů, nesoucích bezvládné tělo.

Neštěstí, sáhíbe Norkey spadl ze skály. Myslím, že je těžce raněn.

To bylo velmi zlé. Norkey nebyl řadovým nosičem, ale sardárem, organizátorem všech Šarpů; řídil rozdělování nákladů a vyplácel mzdu. Teď ležel přede mnou otřesený a bledý, těžce oddychoval. Zdálo se, že utrpěl nějaké vnitřní zranění. Nedalo se nic dělat, jen zajistit zraněnému klid a samozřejmě zdržet výpravu o několik vzácných dnů. Až bude Norkey schopen převozu, dopravíme ho zpátky do Phorče nebo některé jiné vesnice kolem Namče Bázáru. Do Na, mezi nemocné neštovicemi, jsem ho rozhodně umístit nechtěl.

Co jste, k čertu, dělali na skálách? vyjel jsem na provinilce. Hloupá příhoda mohla ohrozit úspěch celé výpravy, nehledě na výdaje, o nichž každý himalájský cestovatel velmi dobře ví.

Tom se ošíval.

Chtěli jsme, sáhíbe Chtěli jsme si nakopat jen několik brambor. Ne moc, opravdu jenom trošku. Jen tak do kotlíku.

A vesničané se do vás pustili!

Ne, vesničané ne. Vůbec se neobjevili. Když jsme došli na okraj polí, uviděli jsme v měsíčním světle na skále

Tom se odmlčel, díval se zarytý do země.

Strašidlo? Nebo čerta? Vy jste přece blázni!

Ten čert byl míněn obrazně. Šarpové jsou hluboce nevěřící a obávám se, že jejich víra v jakéhokoli boha je asi stejně slabá jako víra v čerty a demony všeho druhu, kteří straší okolní kmeny. Tom se zakoktával:

Vyslovit jeho jméno přináší neštěstí, sáhíbe! Všichni budeme muset odejít zítra do kláštera a obětovat tam jáčí maslo, abychom odvrátili prokletí. Radši se ani neptej!

To byla novinka. Ještě nikdy jsem se na svých toulkách Tibetem, Nepálem a Sikkimem s podobnou pověrou nesetkal. Poslal jsem nosiče pryč, uložil jsem Norkeye na polní lůžko a vybídl Toma, aby se posadil.

Budeme chvíli mluvit rozumně, sardáre.

Sardáre? Tom překvapeně zamrkal onyxově černýma očima.

Ano, budeš sardárem. Ale musíš mi povědět, jaký nesmysl vás vylekal tak, že jste málem shodili lavinu kamenů na tábor a tady Norkey na to taktak nedoplatal životem.

Tom se chvíli zabýval soustředěným vytrháváním nití z lemu svého pláště, podšitého kožíšinou, vzdychal a konečně se rozhodl.

Viděli jsme yettiho, sáhíbe. Sněžného muže. Stál vysoko na skále a díval se na nás, oči mu svítily jak dvě lampy.

No a? Co bylo dál?

Nevím, sáhíbe, hrozně jsme se polekali a utekli. I brambory jsme nechali na místě.

O yettim jsem neslyšel poprvé. V minulých letech jsem už několikrát zkřížil stopy velké bosé nohy na sněžných svazích v širokém okolí Mount Everestu. Šarpové vždycky zneklidněli a po určitém váhání mi vyprávěli různé povídky o bytosti podobné člověku, porostlé ryšavou srstí, s vysokou lebkou a týlním hřebenem, která prý žije poblíž hranice věčného sněhu. Ale nikdy se mi nestalo, abych sněžného muže potkal. Taková příležitost nesměla být za žádnou cenu zmařena!

Sňal jsem se stanového kolíku pušku, oblékl si teplý plášť a rukavice. Venku svítil měsíc, bylo vidět skoro jako ve dne. Kam jdeš, sáhíbe?

Za sněžným mužem. Půjdeš se mnou?

Tom, kterému se před chvílí začala vracet krev do tváří, zbledl znovu. Zakryl si dlaněmi ústa na znamení úleku.

Ne, ne, sáhíbe, nepůjdu! Žádný ze Šarpů dnes nevyjde ani na krok ze stanu. Slyšíš? vyjekl a oči se mu hrůzou rozšířily. Slyšíš, sáhíbe? To křičí yetti.

Napjal jsem sluch. Opravdu! V tichu, které je tady, v Himálaji, přímo příslovečné, přerušovaném jen melodickým bubláním říčky hluboko pod naším táborem, se rozléhal ostrý zvuk. Nevím, k čemu jej přirovnat, rozhodně se nepodobal ani vytí himalájských vlků, ani kňourání sněžných pardálů. Hlasy všech zvířat, žijících kolem Trůnu bohů, jsem důvěrně znal. Ostrý skřehot, odrážející se teď od skal kolem tábora, určitě mezi ně nepatřil. Nejvíce připomínal neobyčejně silné skřehotání racka.

Norkey na polním lůžku zasténal, položil si dlaň na čelo a otevřel oči. Chvilí bylo vidět jen zažloutlé bělmo, pak konečně vypluly i zornice; sardár se nechápavě rozhlédl po stanu.

Kde to jsem? Ach, to jsi ty, sáhíbe

Umlkl a naslouchal. Také na jeho obličej se objevil výraz hrůzy. Zaseptal několik šarpských slov Tomovi a opět zavřel oči.

Říká, že si pro něho yetti přijde, tlumočil podeššený Tom. Říká, že slyšet yettiho hlas, znamená neštěstí. Říká, že umře, sáhíbe.

Nechtěl jsem ztrácet čas planými řečmi. Přehodil jsem si kulovnici, která mne doprovázela už na několika výpravách v Himálaji, přes rameno, oblékl tlusté rukavice a vyrazil stanu. Po několika krocích do strmého kopce za mnou utichly Tomovy protesty a prosby. Neodvážil se ani vystrčit hlavu z dost problematického bezpečí plátěné pevnosti.

Ostrý výstup po balvanech od tábora k vesnici mě pořádně udýchal. Plíce zde musí nabrat dvojnásobné množství vzduchu než u nás, v staré dobré Anglii, aby bylo dosaženo stejného stupně oksyločeni krve.

Yeti nebo co to vlastně křičelo se už neozval. Okénka šarpských kamenných chatrčí byla temná, i když obyvatelé byli jistě vzhůru a stejně jistě do krajnosti vzrušení pokusem svých nosičů o zpestření táborového jídelníčku. Dravá říčka Dúdh Kosí hluboko pode mnou ječela do nejabsolutnějšího ticha na světě.

Konečně jsem stál u zdroje celé aféry, u bramborových políček velkých sotva jako podlaha pokoje. Norkey je darebák, řekl jsem si. A patří mu, že ho jeho zlodějské sklony vytrestaly, příště Nedomyšlel jsem.

Na sněhovém splazu, táhnoucím se jako prodloužení ngodžumského ledovce severně od vesnice, se v měsíčním svitu pohybovala černá postava. Nepochybně to byla ona, která vydávala pronikavý křik! Proto tedy Šarповé zmizeli a neodvážili se ani rozsvítit kahánky s jačím máslem.

Zdalo se, že yetti nemá příliš naspěch, vydal jsem se po zamrzlém sněhu za ním. Pomalu postupoval k posledním výběžkům ledovce. Na střelbu nebylo ani pomyšlení, karabina na rameni mi byla spíše na obtíž. Stvoření se pohybovalo vzpřímeně na zadních končetinách jako člověk, jen občas se opřelo o sníh rukou ale coťpak se totěť při klopýtnutí nestalo i mně? Výšku tvora

jsem odhadoval na sto šedesát centimetrů, rozhodně to tedy nebylo obrovské a strašné zvíře z šarpských pohádek. Také jeho ohnivé oči vznikly asi jen ve fantazii Tomu a Norkeyů. Yeti se občas zastavoval a obracel ke mně; tehdy jsem pokaždé zahlédl podivný hřeben na temeni jeho lebky.

Vzdálenost mezi námi se ani neprodložovala, ani nezkracovala. Vesnice Na zůstala za námi, skrytá skalním masívem. Byli jsme jako dvě nepatrné tečky v liduprázdné nekonečnosti Himálaje, dva mravenci, pronásledující a pronásledovaní, na nose chrličů Westminsterské katedrály.

Bál jsem se, že yetti vystoupí na ledovec a tím pro mne celá záležitost skončí neměl jsem ani cepín, ani stupadla ale černá postava přede mnou, klátící se a hopkující po sněhové pláni, prchala dál na severovýchod. Hbitě šplhala po úbočí koryta jednoho z přítoků Dúdh Kosí, vytékajícího z jezera Lang Boma, o jehož přesné zmapování a proměření jsem se chtěl v příštích dnech pokusit a zároveň se poohlédnout po vzácném žlutém brouku-roháči Homoderus Mellyi, žijícím právě jen zde.

Terén byl stále obtížnější. Věděl jsem, že ostré tempo yettiho vydržím už jen několik minut, plicím chybělo dost vzduchu. Měl jsem dokonce podezření, že yetti úmyslně udržuje stejnou vzdálenost, protože by mohl několika skoky zmizet mezi balvany. Jednou se dokonce vrhl pro cosi na sráz nad sebou, zastavil se a nechal mě přiblížit asi na sto yardů. Po chvíli jsem na tom místě našel ještě teplé vnitřnosti norské pišťuchy, kterou yetti zřejmě jen tak mimochodem chytil a sežral. Zbývala poslední možnost, stěží přijatelná pro džentlmena, ale za daných okolností a vzhledem k neodhadnutelné, jistě nesmírné vědecké ceně neznámého tvora snad dokonce i posledního pračlověka člověka nutná: poranit yettiho na noze výstřelem, aby se nemohl pohybovat!

Malorážka byla pro tento úkol jako stvořená. Celoplášťové střely ji předurčovaly spíše pro lov sněžných kurů a svišťů než větší zvíře. Bylo nutné ukončit stíhání i z jiných důvodů nedaleko před námi začaly rachotit laviny, stržené obrovskými kusy ledu. Aby byla rána docela jistá, což v klamném světle měsíce nebylo tak lehké ani na vzdálenost dvou set yardů, musel jsem získat několik vteřin oddechu. Rozhodl jsem se vyzkoušet osvědčený způsob, který mi dopomohl k mnoha srnčím trofejím, rozvěšeným na chodbách Colesbourne Housu překvapit sledovaného tvora. Našpulil jsem rty, a jak jsem dovedl nejlíp, napodobil jsem ostrý křik yettiho. Připouštím, že pohled na anglického šlechtice, skřehotajícího uprostřed Himálaje, by pobavil mé přátele z Botanické společnosti. Naštěstí nebyl nikdo nablízku to jsem se alespoň domníval.

Yeti se překvapeně zastavil a obrátil. Poklekl jsem za vhodným balvanem, přiložil pušku k lici, ale než jsem mohl zamířit, kdosi mi ji vyrazil z ruky. Od balvanů v bezprostřední blízkosti se oddělily čtyři stíny a jako kvarteto neslyšných duchů se na mne vrhly. Jejich podstata, jak jsem vzápětí s nechtutí seznal, nebyla zdaleka duchovitá. Surově mě popadli za ruce a za nohy, spoutali je s neobyčejnou obratností a pak mě táhli vzhůru k ledovci Ngodžumbo. Volat o pomoc nemělo nejmenší smysl, můj hlas nemohl uletět několik kilometrů až do vesničky Na. Ostatně její obyvatelé a moji nosiči by zcela jistě neopustili dnešní noci ani domky, ani stany. Podal jsem se tedy násilí únosců důstojně a mlčky.

Po chvíli bolestného cloumání a vlečení jsem zjistil, že počet útočníků vzrostl na pět. A jaké bylo moje překvapení, když se v proměnlivém světle měsíce, vyhlédnuvšího na okamžik z rozervaných cáru mraků, objevila postava a tvář jednoho z nich: byl to sněžný muž, kterého jsem pronásledoval! Nepochybně člověk, oblečený v přiléhavé kožišinové šaty, vybihající na hlavě do podélného hřebene, jaký mají i gorilí samci. Obličej yettiho byl porostlý rezavým voussem a divoce rozcuchané vlasy neznatelně přecházely do kožišinové kápě. Taký další tři útočníci vypadali podobně, jen čtvrtý se od nich výrazně lišil. Šplhal po ledovci několik metrů opodál, opíraje se o hůl, občas vyštěkl stručný rozkaz na čtyři nosiče, vlekoucí mě tělo. Když se obrátil obličejem ke mně a když mně náhoda umožnila podívat se mu do tváře byl jsem svými chlupepatými nosiči všelijak obracen a zkrucován podle nepravidelnosti cesty, kterou se ubírali ustrnul jsem: dívaly se na mě dvě ohnivé, zlostně blýskající oči

Iluze trvala jen zlomek vteřiny, dokud se záhadný muž, zřejmě vůdce a pán yettiů, neotočil. Naráz jsem pochopil, že to, co jsme považovali s Tomem za ohnivý zrak, jsou jen křišťálové oči, vsazené do zvláštní pokrývky hlavy, vzdáleně připomínající hřeben yettiů. Nebyla huňatá, ale spíše z jakéhosi matně se lesknoucího kovu; také oděv muže rozhodně nebyl obyčejnou kožešinou, navlečenou na nahé tělo. Splýval v řasnatých záhybech a tyl stažený širokým pásem, za nímž trčel krátký meč, obvyklý znak tibetské šlechty.

Omluvil jsem se v duchu Tomovi za nedůvěru ve zjevení s ohnivými očima. Bylo zřejmé, že Tibeťan jestliže to byl Tibeťan přišel osobně až k vesnici, aby obhlédl situaci, srazil se neočekávaně se skupinou mých nenechavých nosičů a pak nastrojil pomocí muže-yettiho léčku. Proč a za jakým účelem, jsem ovšem netušil.

Přiznávám se, že jsem cestou po ledovci velmi trpěl, zejména bezkrevností svázaných rukou a nohou. Nemohu však ani s dostatečným obdivem zhodnotit obratnost, s níž si mužové v kožešinách vedli. Zdálo se, že jim je ledovec stejně bezpečným terénem jako dlažba Picadilly pro Londýňana. Vůdce s karbunkulovými očima na přílbě, smím-li tak pokrývkou jeho hlavy nazvat, si vedl rozhodně méně obratně.

Uplynuly asi dvě hodiny. Únosci nepromluvili ani slovo a nijak nereagovali na moje otázky a protesty, pronášené nepálsky, tibetský i nářečím Šarpů, které jsem za svých expedic v Himálaji dokonale ovládl. Odhadoval jsem, že jsem od vesničky Na aspoň dvacet kilometrů daleko, z nichž jsem nejméně dvanáct či patnáct urazil v sevření únosců. Pořád ještě šplhali po ngodžumbském ledovci a museli se už přiblížit k nepálskému pólu nepřístupnosti, k jezeru Tau Džhum, když tu se zcela neočekávaně změnil ledovec ve zvětralá skaliska. Skupinka se ocitla na okraji hluboké průrvy nebo údolí, rozevírajícího se v ledovci. Byl jsem si jistý, že tento geologický útvar není na mapách Nepálu zaznamenán ledovec Ngodžumbo a z něho vycházející ledovec Guanara jsou odjakživa považovány za celistvé ledové proudy, nedostupné a neschůdné. Bylo třeba dokonale ovládat cestu a znát povrch ledovcových splazů se zázračnou jistotou, abychom došli až sem. Nad úzkou soutěskou se tyčily obzvláště hrozivé séraky, vratce lemující naši cestu. Moji únosci si jich vůbec nevšimli.

Jestliže byla holá skála a údolí uprostřed největšího nepálského ledovce překvapením, tím více jsem se podivil pokud jsem byl vůbec ve svém zbědovaném stavu schopen jakéhokoliv pocitu dobře upravené stezce, vinoucí se po skále dolů. Všiml jsem si vegetace, která se objevila mezi skálami; zdálo se, že je s každým metrem našeho sestupu bohatší a mnohotvárnější. Ačkoliv jsem botanik, neměl jsem mnoho možností ani nálady květiny a keře určovat pamatuji se jen na zakrslé rododendrony, obsypané květy, a růžovou kalinu dosud nepopsaného druhu, kterou za několik let přivezl do Evropy z údolí Chule můj vážený přítel profesor Charles.

Skoro jsem už ztrácel vědomí bolesti a mrazem, ačkoli z údolí vanul téměř jarní vzduch. Dorazili jsme k záhybu cesty a za ním se objevil velký lámaistický klášter, přilepený k úbočí hory jako vícepatrová galérie vlaštovičích hnízd. Pod ním, podobně jako pod většinou nepálských a tibetských klášterů, bylo rozhozeno několik kamenných domků s drobnými a oplocenými poličky. Na dně údolí, kolem modrého jezírka, v němž se odrážela předjití obloha, spalo na pastvině pokryté jinovatkou stádečko jaků.

Celé místo bylo nejspíše klimatickou anomálií. Zvláštní shodou celé řady okolností vytvořila příroda v ledovém okolí mimořádně teplý, vlhký a chráněný kout, umožňující nejen osídlení, ale i primitivní formy himalájského zemědělství a pastevectví. Viděl jsem už podobná místa v Sikkimu, ale ke klášteru, k němuž jsem byl proti své vůli vlečen, se pojila celá řada otázek bez vysvětlení. Byl jsem si jist, že celé místo je naprosto neznámé jak vědcům a zeměpisčům, tak i okolnímu obyvatelstvu. Přece jsem byl v údolí říčky Dúdh Kosí několikrát, ale moji mnohomylní Šarponé se nikdy ani slůvkem nezmiňovali o existenci nějakého kláštera a nějaké vesničky uprostřed ledu a vražedných séraků. A pak co znamená můj únos? Komu může prospět? Nemám u sebe žádné peníze, žádné cennosti a ani v případě, že by přepadení mělo být jen úvodem k uloupení zásob celé výpravy, nebezpečná akce by určitě únosců nestála za riziko s ní spojené! Nepálská vláda sice nejednala s Evropany příliš přátelsky, ale zmizení britského šlechtice na nepálském území by nepochybně přinutilo ministry v Káthmándú ke zvýšené činnosti. O to by se už postaral můj dlouholetý ochránce a pomocník, britský velvyslanec sir Rawlinson!

Než jsem domyslel svoje úvahy, zmatené a roztěkané díky zbídačenému tělesnému stavu, prošli jsme bránou kláštera, čtyři mužové yettiové mě dost nešetrně složili na kamennou podlahu holé a prázdné předsíně bez jediné ozdoby a bez oken. A zmizeli, pokorně hrbíce hřbety.

Jejich vůdce zůstal se mnou. Rýsoval se proti obdélníku dveří jako černá hrozivá postava a rukávy jeho splývavého roucha mi připomněly, nevím vlastně proč, supí křídla. Zahlédl jsem zablýsknutí meče a ucítil, že mne pouta přestávají mučit. Chtěl jsem vstát, ale dokázal jsem se jen převálet na bok. Teprve po masáži kotníků i zápěstí jsem byl schopen vrávoravě se vztyčit; klopýtal jsem podél stěny za temným průvodcem, prošli jsme dlouhou chodbou, několika poschodími točitých schodů a konečně visutou terasou vysoko nad údolím. Odněkud zaznívaly temné údery gongů a táhlé vytí dlouhých trub, obsluhovaných dvěma mnichy. Oba kuriózní nástroje zastávají při lámaistických bohoslužbách úlohu varhan našich chrámů. Udivilo mě, že můj průvodce přešel nevšimavě kolem celé řady modlících mlýnků, aniž považoval za nutné se jich alespoň dotknout, aby získal zásluhu na věčnosti. Něco takového by

neopomněl udělat ani šarpský nosič, lhostejný k náboženství!

Byl jsem už značně vyčerpán, když jsme došli do malé místnosti. Oknem potaženým jakousi živočišnou blánou pronikalo něco málo ranního šera a umožňovalo mi sednout si nebo spíše zhroutit se na dřevěné lůžko, pokryté kožšinami tibetských vlků. Nemluvný průvodce beze slova odešel a tiše přivřel dveře.

Co jsem měl dělat? Svalil jsem se na postel jako špalek a v několika minutách jsem usnul.

Vzbudil jsem se až za bílého dne. Dveře byly otevřené a stál v nich lámaistický mnich v šafránovém rouše, s podnosem, na němž byly seřazeny lakované dřevěné misky s hromádkami rýže, jačího másla a jakési zeleninové směsi. Úbor měl stejný jako všichni lámaističtí mniši, které jsem nesčíslněkrát pozoroval v kláštorech Dálného východu od Pekingu až ke Lhase a Káthmándú – ale přesto vypadal jinak. Nebyla v něm ani stopa trochu šaškovi tého dobráctví, které nosí jako ochrannou masku většina žlutých i červených mnichů ve styku s Evropany, nebyla v něm ani drzá dotěrnost, s jakou vymáhají od vesničanů každou kapku jačího mléka a každý stříbrný penízek. Jeho roucho bylo z těžkého hedvábí, čisté a přepásané bohatě zdobeným pásem. Byl to zřejmě služebný kněz nižšího řádu, ale vypadal lip a důstojněji než opat Pangboče na druhé straně ngodžumského ledovce.

Možná že by mnohý džentlmen za daných okolností odmítl dotknout se jídla, ale neviděl jsem rozumný důvod, proč mám čelit dalším událostem, ať už se vyvinou jakkoli, vyhladovělý až k smrti. Snědl jsem všečen obsah misek. Sotva jsem spolkl poslední sousto, objevil se mnich v šafránovém rouše znovu a posunkem mě vyzval, abych ho následoval. Teprve teď jsem měl možnost prohlédnout si lépe vnitřek kláštera. Byl zřejmě hodně starý a velmi bohatý. Stupy, tibetský symbol, postavené na malých dvorcích, stíněných výběžky a rohy klášterních budov, měly stříšky ze zlatého nebo pozlaceného plechu, modlicí mlýnky byly sice stářím zsedlé, ale třpytily se na nich stříbrné intarzie, vyhlazené rukama věřících. Sochy rozšklebených bůžků, Jamantaky a ostatních, byly vesměs výtečnými ukázkami tibetského kovolitectví minulých století.

Dlouhou chodbou, podobnou tunelu, osvětlenou několika bronzovými kahany s rozpuštěným jačím máslem jsme došli až do místnosti, zcela vyplněné nesčítnými církevními korouhvemi a hedvábnými závěsy. Mnich poklekl na podlahu, ačkoli nikdo kromě nás nebyl přítomen a nebyl tu ani lámaistický oltář, vzal kůží ovinutou paličku a slabounce udeřil do stříbrného gongu. Ozval se hluboký a měkký zvuk, podobný hlasu violoncella. Kamenné zdi se rozechvěly.

Za závěsy se ozval tichý šepot. Šafránový mnich se k nim po kolenou přišoural, poodhrnul je a pohybem ruky mi naznačil, abych vešel. Sklonil jsem hlavu před příliš nízkým břevnem dveří, propletl se několika vrstvami hedvábí a zastavil na prahu další místnosti.

Stěny zářily narudlým zlatem. V rohu stál tibetský strážce stád, trojoký démon s řetězem lidských lebek kolem krku a se šesti rukama. Socha byla odlita v nadživotní velikosti ze stříbra – ohlávka, meč, uzda a ostatní předměty v šesti rukách právě tak jako příšerný náhrdelník byly zlaté. Malým okénkem dopadal úzký svazek paprsků na lehátko, pokryté nesmírně vzácnými kožšinami sněžných panterů. Zpola sedě, zpola leže na mě čekal muž v černém hedvábném rouchu, s amuletem zavěšeným na krku. Nejnápadnějším na něm byla pokrývka hlavy, podobná papežské tiáře; na horním konci vybíhala do hřebenu, jaký jsem viděl už na přílbě vůdce mých únosců – jenže místo jediného páru očí měla čtyři páry, blýskající modře, zeleně a červeně. Bezpochyby to byly diamanty. Před lehátkem stál vykládaný čínský lakovaný stoleček s dvěma miskami čaje a ještě blíže čekala evropská židle. Hodila se sem jako pěst na oko.

Posaďte se, sire Henry! ozval se tichý hlas dokonalou angličtinou.

Zůstal jsem svefepě stát.

Pane, žádám vás o vysvětlení! Násilné přepadení a zločinný únos jsou přinejmenším v rozporu se ctí džentlmena!

Muž na lehátko se tiše zasmál.

Kámen se kutálí s kopce, občas povyskočí. Myslí si asi, že se vrací nazpět, na samý vrchol

Nerozumím vám! řekl jsem ostře.

Není třeba, sire Henry, není třeba! Ale přesto si sedněte. Jedním z nejušlechtlejších skutků je zdvořilé a správné přijímání čaje. Doufám, že mi je nepokazíte.

Vycházela z něho taková síla a choval se s takovou převahou, že jsem i já, britský šlechtic, začal podléhat. Usedl jsem na okraj židle a podle složitých rituálních předpisů usrkával čaj.

Oba jsme mlčeli. Muž s deseti očima, smím-li se tak vyjádřit, si mě zdánlivě vůbec nevšímal. Zato já jsem si ho prohlížel ve sporém světle o to pozorněji; jak se můj zrak přizpůsoboval šeru, rozeznával jsem další podrobnosti. Ruce desetiokého byly nápadně štíhlé, s prsty až nepříjemně dlouhými a kostnatými. Každý nehet byl pečlivě vyleštěný a zastřižený do špičky. Nejpozoruhodnější byla tvář a olivová barva pleti, podivný dojem umocňovaly velké černé oči. Vzpomněl jsem si, že mi kdysi na cestě severním Nepálem vyprávěli moji nosiči dosti neochotně cosi o vysokých zasvěcencích s olivově zelenými tvářemi, kteří žijí v nepřístupných pustinách Himaláje. Dovedou prý působit na dálku. Šarповé jim připisovali celou sérii nehod, které tehdy postihly expedici – ztrátu několika nejcenějších balíků a brzy nato zřícení dvou nosičů do propasti. Dokonce i nevěřící a skeptický Tom se chtěl tehdy vrátit a jen s největším úsilím jsem přiměl nosiče k dalšímu pochodu. Po několika dnech příhody ustaly – Šarповé tvrdili, že jsme se vzdálili z okruhu působnosti nečisté síly.

Nic takového, sire Henry. Nezapýváme se shazováním lidských zvířat do čistých hlubin himalájských propastí, to je plýtvání energií. Lidská zvířata stejně jednou zcepení, až jejich vyměřený čas uplyne, řekl najednou desetioký.

Nechápavě jsem vyskočil ze židle. Ten člověk musel číst mé myšlenky!

Pohyboval jste se po povrchu věcí, sire Henry, můj nedobrovolný společník zkřivil úzké rty v lehkém úsměvu.

Myšlenky jsou jako vlákna pavouka-poutníka, vítr je rozvívá do všech koutů světa. Jestliže jim nastražíte do cesty síť, chytanou se do ní. Co je na tom divného?

Jako džentlmen považuji čtení myšlenek za věc přinejmenším nepřístojnou, ba neobávám se říci přímo neslušnou. Chtěl

jsem to říci nahlas, ale nebylo mi to dopřáno.

Ptal jste se, proč jste byl unesen. Nuže, potřebujeme vaše vědomosti. Jste přece lékař, že?

Mám lékařský diplom, ale věnuji se výhradně vědecké činnosti, pane, řekl jsem upjatě.

Ano ano. Nic nevadí. Váš předchůdce, doktor Artur Stanley

Kdo? Doktor Stanley? vykřikl jsem.

Ten přece zahynul před patnácti lety v průsmyku Nangpala!

Pro Evropu, připustil olivový muž. Ale Evropa je jen nepatrný, nijak zvláště důležitý kousek světa. Doktor Stanley zemřel před čtyřmi měsíci v Rongbuckém klášteře, byla to nešťastná náhoda. Jinak bychom vás nemuseli obtěžovat.

Vy jste se zbláznil! Nejprve držte, jak přiznáváte, zločinně v zajetí jednoho z největších himalájských badatelů a teď nemohl jsem domluvit rozhořčením.

Desetioký odložil prázdný koflík a otočil se ke mně celou svou olivovou tvář. I nejmenší kolečko je raději v orloji než v nepatrných hodinkách. Zúčastněte se dobytí světa. Pokud vím, vám Angličanům přece nikdy o nic jiného nešlo!

Tehdy jsem začal pochybovat o jeho zdravém rozumu.

Dobytí světa? Kým?

Desetioký se pohodlněji opřel loktem o lehátko. Vy Evropané jste znamenití vědci vynalezli jste parní stroj, lokomotivu, automobil slyšeli jsme zde dokonce cosi o umělých ptácích, kteří se vznášejí na dřevěných a plátěných křídlech až k nebesům. Skvěle vymyšleno! Víím také o jednom přístroji, který se jmenuje kondenzátor. Slouží, zhruba řečeno, k nahromadění jakési síly. Síla přitéká a přitéká drobným praménkem, mohutní, sbírá se a co dál?

Nehodlal jsem sledovat dál jeho blábolení, neodpověděl jsem.

Nevíte, sire Henry? Ach, jaká škoda! Nuže síla, která se nahromadila, roztrhne své okovy a rozmetá celý dům.

Takovými kondenzátory jsou Tibet a Nepál!

Jaký je druh síly, která je napájí? zeptal jsem se se zdvořilou ironií.

Zlato, sire Henry, zlato. Za jediný rubín nebo diamant ze své mitry si koupím jakéhokoli vašeho generála. Bohatství shromážděné v tomto klášteře, otřese světem a přivodí zhroucení vašich peněz, hlad a bídu, zastaví továrny a vyvolá revoluce a náš klášter je ovšem jedním z nejméně významných. Tisíce let plynou pramenky zlata z Číny, Indie, Mongolská, Barmy a z desítek ostatních zemí sem, pod střechu světa. Slévají se v řeky, ve veletoky. Nikdy nejsou vydávány, neodcházejí. Strádají se. Nádoby jsou už naplněny, čas se přiblížil.

Velmi zajímavé, podotkl jsem chladně. Ale musím opakovat svou otázku. Jakým právem jsem byl proti své vůli a nejsurovějším způsobem unesen a kdy budu dopraven zpátky do tábora?

černé oči v olivovém obličejí zajiskřily.

Jakým právem! Jakým právem vybírá zahradník štěpy, které chce odříznout a přesadit? Zvykejte si na myšlenku, že jste nic, sire Henry, méně než nic. A přesto vás potřebujeme, proto jste zde. Nikdy už neopustíte Himálaj. Řekl jsem.

Povstal jsem ze židle.

Ukončeme tuto hloupou komedii. Žádám, aby mi byl dán průvodce přes ledovec. Odcházím!

Neodcházíte! Poroučím vám sedněte si!

Z jeho ruky vyšlehl ostrý paprsek a oslnil mě. Světlo přecházelo celým spektrem duhy a naplňovalo mě zvláštní ospalostí; uvědomil jsem si, že na mne desetioký zkouší hypnotické kejkle, jaké předvádějí potulní profesori magie na anglických jarmarcích a o nichž se teď hodně mluví v lepší společnosti. Tryskající světlo mi probodávalo lebku a mrazilo v zátylku. Cítil jsem nevolnost. Zdálo se mi, že se celá místnost stále rychleji pohybuje a krouží. Desetioký rozhodně rozuměl své věci líp než potulní dryáčníci a já jsem v záblesku posledního zbytku jasného vědomí pochopil, proč jsou vysocí zasvěcenci tak obávaní v celém okolí.

Usedl jsem zpátky ačkoliv myslím, že bych byl přece jen schopen úspěšně vzdorovat jeho vlivu. Za daných okolností však bylo výhodnější neodhalovat všechny karty.

Světlo zmizelo; nejspíše vycházelo z křišťálu, nebo dokonce z velkého diamantu, v němž se nějakým způsobem soustřeďovalo. Můj vážený přítel profesor Charles v Paříži používá při hypnóze pacientů podobných triků, ovšem v méně barvitém prostředí.

Tak, zasmál se desetioký se zadostiučiněním. Všechno je zase v pořádku. Škoda že jste neměl příležitost prohlédnout si vaše únosce, sire Henry. Jeden z nich býval vaším krajanem.

Vytřeštil jsem na něho oči.

Ano. Nemám před vámi, jak vidíte, žádná tajemství. Yettiové jsou naším dílem. Budete se s nimi v budoucnosti hodně stýkat, slouží klášterům jako rychlí poslové a jak jste poznal na vlastní kůži i k leccemus jinému.

Nerozumím vám.

Jak byste také mohl? Pradávné umění trepanace lebky dosáhlo právě v Himálaji svých nejjemnějších a nejdokonalejších vrcholů. Pracujeme s poněkud starodávnou technikou proto jste byl ostatně přiveden sem. Příliš mnoho materiálu bylo před příchodem doktora Stanleye zkaženo.

Materiálu? Zkaženo? O čem to mluvíte?

Desetioký pokrčil rameny.

O Banžhankriích, Kšútech a ostatních méněcenných kmenech žijících tady kolem. Umírali po trepanaci jako mouchy a zbytečně nás obtěžovali zdoluhavým ošetřováním. Šarpy používáme jen zřídka, nejsou tak zbožní a nevodí své děti do kláštera jako příští mladé novice.

Nepříjemně se usmál.

Ještě nechápete? Postačí malá operace, přetěti jistých drah v mozku, aby člověk ztratil sama sebe. Zato však nabýval jistých, pro naše záměry velmi výhodných vlastností. To je první stupeň. Pak následuje výcvik, uvidíte jej mnohokrát na vlastní oči. Ale bude líp, když se dovíte několika slovy o osudu vašich příštích pacientů hned teď. Potřebujeme

především běžce. Dokonalé běžce, kteří by dokázali bezpečně překonávat rozlehlé pustiny Himaláje, od kláštera ke klášteru, cestou necestou, ledovci a mořenovou sutí, po skálách a ve výšce, kde už vy, Evropané, potřebujete nemotorné dýchací přístroje. Bílí lidé by patrně cvičili takové mladíky v běhu, bohatě je krmili, otužovali. My jsme moudřejší. Poločlověk polozvíře je po zhojení rány na lebce zavřen do temné cely, kde sedí na zkřížených nohách. Vždycky po několika minutách vyskočí do výše. Snažíme se do jejich upravených mozků vtlouci představu, že se stávají s nadechnutím lehčí než peříčko a že jejich nohy jsou naopak ocelová pera. Některý to pochopí hned, jinému musíme k vyskakování pomáhat žhavým železem.

Vídím, že zatínáte pěsti, že jste zbledl sire Henry! Ale, ale! Proč ten zbytečný útloucit? Myslíte, že vaši přátelé v Indii používají jemnějších a vybranějších způsobů? Trepanovaný si po čase osvojí neobyčejnou lehkost pohybu přenáší se přes balvany a přes výmoly tak lehce, jako by letěl. Dechová cvičení tuma ho obrní proti chladu a vlhku, hypnóza proti strachu. Kůže rudých medvědů, ve které je oblečen, děsí vesničany ti pak věří v jakési sněžné muže, dokonce prý létají! Koneckonců oni opravdu létají! S dýkou místo hole, s pohledem upřeným do prázdna a napolo v hypnotickém spánku urazí tady v Himálaji sto i více mil denně. Není to úspěch, sire Henry? Uznejte, není to přinejmenším pozoruhodné?

Měl jsem stažené hrdlo, sotva jsem mohl promluvit.

Vy vy

Jen dopovězte, usmál se desetioký. Leštil si hedvábným rukávem řadu prstenů. Chtěl jste říci vy vrahu, vy zločince, vy darebáku! Můj milý sire Henry, právo a bezpráví, zásluha a hřích nemají pro nás, Služebníky Kola, prázdný význam. Teprve až svět stane na třech vzácných oporách trůnu, jeho hlas zesílil a téměř mě v úzké prostora místnosti ohlušoval, až se spojí v trojjednotu dýmavý pravého náboženství na čele dalajlámy se smaragdovými moudrosti pančenlámy, osvětlujícím jeho palác v Šigadze, až vedle nich zasvíří krvavý rubín bogdgégena, shromažďujícího korouhve v daleké Urze kdo se pak odváží ještě mluvit o právu? Pak zbude jen jedno slovo síla. Rozumíte? Síla!

Netrpělivě mávl rukou.

Pro dnešek nemám pro vás více času. Víte už, jaký úkol vás očekává, je zbytečné snažit se mu vyhnout. Pro váš svět jste mrtev, sire Henry, zmizel jste v peřejích řičky. Zítra najdou vaši nosiči stopy pádu vaše tělo je někde pod balvanem, nebo je už odtáhl sněžný vlk. Kdo ví? Nežádám od vás slib, že se nepokusíte o útěk. Nepotřebuji takový slib, pro vás by útěk znamenal jistou smrt. O to důrazněji vás musím upozornit: neposlušnost trestáme otevřením lebky a malou operací. To je všechno, můžete jít!

Vysoukal z širokého rukávu olivově zelenou ruku s pavoučími prsty a udeřil do gongu. V mžiku se rozhrnula záclona a jakýsi mnich mě sice šetrně, ale se vši rozhodností vystrčil ven.

Vracel jsem se dlouhými chodbami jako ve snu. Ten desetioký musí být šílenec! Vpád nového čingischána do Evropy, božského nástupce bogdgégena to je přece úplný nesmysl! I kdyby k tomu měl desetkrát víc zlata. Podplácet, kupovat jak primitivně si to představuje! Ale strašlivé zločiny, mrzačení nevinných lidí to všechno bezpochyby existuje.

Teprve teď jsem si uvědomil celou hrůzu svého postavení. Jsem vězněm spiklenců v neznámém klášteře uprostřed Himaláje. A nejspíše stejně jako doktor Stanley přede mnou ani já už nikdy neuvidím rodinu, starou dobrou Anglii, zelené háje, moře

Všechno se ve mně vzpíralo ne, ne, ne! Raději skočit do propasti, než žít uprostřed ledových hor a modravých hrotů séraků. Raději dobrovolně skončit svůj život, než se stát nástrojem krvelačných lámů!

Vrhl jsem se v cele na lůžko a horečně přemýšlel. Hodiny mýjely. Nad klášterem se pomalu snášelo večerní šero. Služebník-mnich mi přinesl večeři v několika dřevěných miskách. Měl jsem hlad ale zároveň mě cosi varovalo. Rakši mělo nezvyklou chuť a podivnou vůni. Pro jistotu jsem se spokojil s tabulkou čokolády, kterou jsem našel v kapse prošívaného pláště. Obsah misek jsem vyhodil oknem a uleh.

Netrvalo dlouho a na chodbě se ozvaly tiché, plíživé kroky. Vstoupil desetioký zahlédl jsem olivový obličej v mihotavém světle kahanu, který nesl jeho průvodce. Zahalený až po oči do černého hedvábného roucha sklonil se desetioký nade mnou a dlouho poslouchal. Snažil jsem se dýchat pomalu a pravidelně, lest se podařila.

Bylina zapomenutí vykonala svůj úkol, Džorži-lámo, zašeptal. Bílý ďábel bude spát alespoň dvacet hodin; musíte se vydat na cestu ještě před svítáním. Než se tenhle vzбудí, překročí čtyři lidé-zvířata, které vám dám s sebou, hranice Tibetu. Projedeš s nimi průsmykem Masumba.

Znám cestu jako svou dlaň, Vznesený!

Doufám, že lépe. Lidé si svých dlaní příliš nevšímají.

Ó, ano Vznesený. Znám svou dlaň, je vždycky prázdná.

Budeš odměněn, Džorži-lámo, až bude bílý ďábel v klášteře za Gjačung Kangem. Lidé-zvířata tě dovedou bezpečně zpátky až k nám. Teď jdi a odpočívej, sbírej síly na dlouhou cestu.

Láma vyšel pozpátku z cely, neustále se ukláněje. Desetioký stál ještě chvíli u mého lůžka, pak se otočil a zmizel. Posadil jsem se a přemýšlel, horečně a zoufale.

Gjačung Kang je jedna z hor v tibetském pohraničí, v samém středu mrtvého kraje; nechodí tam ani karavany, ani vědecké výpravy. Tam je tedy jakýsi klášter, o němž nemá svět nejmenší tušení. Jestliže se tam jednou ocitnu, doopravdy zmizím navždycky a beze stopy. Musím se pokusit o útěk! A to hned, ještě dnes!

Doufal jsem, že mě nehlídají, jistě věří v účinek omamného prostředku. Mám tedy určitou naději. Dveře nebyly zamčeny, tiše jsem vyklouzl z cely. Měsíční světlo se odráželo na ledových svazích nad klášterem, séraky se třpytily jako obrovské drůzy diamantů. Budovy kláštera tonuly v temnotě jen z několika oken se drala ven mihotavá záře plamének hořících knůtek, plovoucích v jačím másle. Občas zaduněl gong, zaslechl jsem i mumlavé modlitby. Lámové

se shromáždili k večerní bohoslužbě.

Pustil jsem se úzkou chodbou, kterou mě ráno mnich-služebník přivedl. Několikrát jsem se zmýlil, dostal jsem se do slepých uliček a na dvorky mezi klášterními budovami, ale nakonec jsem vždycky našel cestu dál. Na jednom z nádvoří se mi dokonce podařilo vytrhnout ze země žerď oranžového praporu, jimiž jsou lámaistické chrámy v Nepálu v pravém slova smyslu ověšeny. Byla silná, z tvrdého dřeva a mohla posloužit jako opora i jako zbraň.

Propletl jsem se až k bráně, když mě ve velké klenuté síni udeřila vlna těžkého zápachu. Vycházel ze dveří, vlastně jen úzkého průchodu, za nímž blikalo slabé světlo. Zapomněl jsem na chvíli na opatrnost a nahlédl dovnitř. Na podlaže, poházené několika hrstmi suché trávy a pokryté nepředstavitelnou nečistotou, leželo několik polonahých postav. Byly v nepatrném prostoru tak stěsnány, že se jejich údy proplétaly. Na kovové tyči, zapuštěné do zdi, viselo několik hnědých kožšin.

Zde tedy spali ubozí sněžní mužové, bytosti zbavené vůle a rozumu, otroci lámů. Nemohl jsem jim pomoci nikdo jim už nemohl pomoci. Zároveň mně bleskla hlavou myšlenka a co oni? Zbavili je vůle a vlastního rozumu, takže i já bych mohl. Jak se sám a sám propletu mezi ledovci a séraky? Cestou zahynu! Ale kdyby oni musím to zkusit! Vstoupil jsem do místnosti a prohlížel si je zblízka. První, druhý a třetí byli nepochybně příslušníci himalájských domorodých kmenů. Když jsem se podíval do tváře čtvrtého, stěží jsem potlačil výkřik. Desetioký nelhal přede mnou ležel na shnilé slámě běloch! Snad dokonce Angličan. Ani špina, ani strašlivé zmrzačení nemohlo zastřít jemné rysy ještě mladého obličeje.

Stiskl jsem spícímu palec u nohy, je to v Tibetu obvyklý způsob probouzení. A doufal jsem, že mladík nevyvolá poplach. Ani se nepohnul, jen otevřel oči. Díval se tupě a bez zájmu.

Slyšíte mě, příteli? Rozumíte mi? Jsem Angličan!

Výraz tváře se nezměnil ani v nejmenším, jen v očích se objevil strach. Ubohý sněžný muž se trochu schoulil do klubíčka.

Nebojte se, neublížím vám šeptal jsem s úzkostlivou zřetelností, aby tato troska člověka pochopila. Pojdte, utečeme! Vy a já slyšíte? Jistě znáte cestu!

Ani stopa odezvy v zarostlé tváři, ani stopa poznání v pohaslých očích. Opakoval jsem výzvu šarpsky a tibetský, všechno zbytečně. Několik dalších ubožáků otevřelo oči a bez pohnutí nás sledovalo.

Vzal jsem mladíka za ruku, chtěl jsem ho vyvést ven, ale zděšeně unikl. Uvědomil jsem si, že dělám v něčem chybu; tito ubožáci byli vycvičení a poslouchají jen ty povely, které jim byly vštípeny do okleštěných mozků. Ale jaké povely? Proti mně použil desetioký jakýsi křišťál nebo diamant je to snad ten pravý prostředek? Nedal by se podobný efekt vyvolat i malým kapesním zrcátkem? Hle, k čemu může být jednou dobrá ješitnost stárnoucího muže, který snad až příliš dbá na svůj zevnějšek!

Nastavil jsem zrcátko do cesty paprskům máslového kahanu tak, aby se odrážely přímo do očí sněžného muže.

Tichým a naléhavým hlasem jsem několikrát opakoval:

Vstaň! Vstaň! Oblékni se! Doprovodíš mě vstaň!

Zalila mě vlna horkého vzrušení. Mladík uposlechl, navlékl si na polonahé tělo jeden z kožšinových úborů. Zvláštním, trochu vrávoravým krokem mě pokorně následoval k bráně. V lámaistických klášterech tam bývá obvykle dveřník, nejspolehlivější a nejstarší láma, pověřený vybíráním a přijímáním darů od pobožných návštěvníků. Doufal jsem, že tomu tak nebude v tomto klášteře, odříznutém od světa, ale mylil jsem se.

Sotva bosé nohy sněžného muže zapleskaly na dláždění, vynořil se Černý stín nápadně známého tvaru. Vůdce mých únosců ze včerejší noci, s kovovou hřebenitou přílbou a zářivými kameny, zasazenými na jejím čele! Zůstal jsem bezradně stát těsně u zdi, která mě chránila před měsíčním světlem. Polévalo studeným stříbrem přihrblou postavu mladíka a přitahovalo k němu strážcovu pozornost.

Co tu děláš, pse? Neznáš Zákon!?

Ozvalo se pronikavé zasvištění, jak bič šlehl po obličeji sněžného muže. A znovu!

Zpátky do stáje!

Naráz jsem přestal chladně uvažovat. Události dalších několika vteřin se odehrály, smím-li to tak říci, bez mého vědomého přispění. Navzdory stáří a obtížím s dechem jsem se vyřítit proti dveřníkovi. Překvapením o krok ustoupil a snažil se vytrhnout meč z pochvy. Ale moje žerď byla rychlejší, třískla do přílby, která praskla jak ořech. Muž se zhroutil na dlažbu.

Najednou jsem nevěděl, co dál. Potřeboval jsem několik vteřin, abych se uklidnil. Così mi našeptávalo, abych omráčenému svlékl plášť a polorozpadlou přílbou, oblékl se do toho a vzal si i jeho meč. Mladík stál pořád ještě v plném měsíčním světle, díval se vyplašeně a z rozseklé tváře mu stékal na krk tenký pramének krve.

Pojď!

Poslušně se vydal na cestu. Sel jsem krok za ním, oblečený do maškarády klášterního strážce a opíraje se o žerď. Stoupali jsme točitou stezkou, po níž mě dnes ráno vlekli únosci. Mladík krácel jako ve spánku, pravidelně jako živý stroj, pohled strnule upíral do prázdna. Hypnotický stav, do něhož jsem ho s pomocí zrcátka uvedl, zřejmě trval. Cesta do kláštera k sérakům na vrcholu ledovce mě vysilovala, lapal jsem po dechu a ruce se mi třáslly. Cítil jsem už v nohách každý sval.

Stůj!

Poslušně se zastavil, stál bosý na ledovci a dělalo to dojem, že vůbec nevnímá jeho chlad. Krev ve tváři mu už dávno přimrzla.

Pokračovali jsme až za chvíli, když se moje plíce uklidnily. Těsně před séraky se můj průvodce zastavil a vyrazil z hrdla ostrý zvuk, podobný křiku racka; tentýž zvuk, jaký jsem slyšel u vesnice Na.

Nad převisy se ozvala odpověď. Zdálo se mi, že tam vidím několik temných postav proti světlejšímu sněhu. Yettiové

tedy střežili i přístupy ke klášteru, vždycky připravení svrhnout desetitisíce tun ledu a zavalit stezku, kdyby se na ní objevil někdo nežádoucí. Blahořečil jsem nápadu vzít s sebou aspoň jednoho sněžného muže, a svému převlekovi, který snad oklame i mnicha-strážce yettiové nahoře přece nemohou být sami! Někdo jim musí velet, nějaký láma! Hledal jsem ho pohledem, ale nebylo ho vidět.

Prošli jsme pod hrozivými ledovými zuby bez nejmenších potíží, mladík lhostejně, já s tlukoucím srdcem a rozechvěle. Co kdyby se utrhla lavina?

Cesta klesala, balvanů a štěrku bylo čím dál méně, všude kolem byl jen ngodžumbský ledovec. Jaký rozdíl proti tomu, co si představuji Evropané! Himalájský ledovec není vůbec hladký kus ledu, podobný krunýři, jímž zima sevře řeku nebo rybník skutečnost je naštěstí jiná. Celé plochy jsou drsné, někdy tmavozelené povlakem všudypřítomných řas, jinde je led provrtaný chodbičkami a nespočetnými otvůrkami, takže se podobá včelímu plástu. Viděl jsem dokonce led černý jako uhlí. Na ngodžumbském i guanarském ledovci, které ležely mezi mnou a základnou tábora, byly všechny druhy v bohatém výběru některými úseky jsme prošli rychle a skoro pohodlně, jinde jsem klouzal a padal, a když ani žerď nestačila jako opora, vzal jsem zavděk mladíkovým ramenem. Bosé nohy mého průvodce, s kůží rohovité ztvrdlou a rozpraskanou, zdolávaly led s jistotou až nepochopitelnou. Bez něho bych nikdy ngodžumbský ledovec nepřešel přetínají ho stovky hlubokých trhlin, propadajících se do bezedných hlubin. Některé lze přeskočit, jiné jsou překlenuty sněžnými mosty, celek se podobá labyrintu. Kdo tato místa dokonale nezná, ten je už předem odsouzen k smrti vyčerpáním a zmrznutím.

Hodinky se mi zastavily. Odhadoval jsem, že půlnoc už dávno minula.

Stát!

Potřeboval jsem odpočinek jako sůl. Nohy mi zdřevěněly, dostával jsem křeče do lýtek; usedl jsem těžce na ledový balvan. Yeti zůstal stát bez jakékoli známky únavy, bez výrazu v tváři. Chtěl jsem se ještě jednou pokusit o probuzení jeho zmrazené mysli, ale bál jsem se, že zruším účinek hypnózy. Mlčeli jsme oba. Umí vůbec mluvit?

Ledovou pláň zalévalo světlo přibývajících měsíců. Na vzdáleném hřebenu se cosi pohnulo. Zahlédl jsem proti obloze pohybující se černé body. Pronásledovatelé! Tělo klášterního strážce tedy už bylo objeveno nebo snad lámové zjistili, že jeden ze sněžných mužů chybí! Jdou v našich stopách ano, tam tudy jsme šli! Máme před nimi několik kilometrů náskok, to na ledovci není maličkost ale oni jsou určitě tělesně zdatnější.

Čas, všechno teď rozhodne jen čas! Urazím za hodinu sotva tři kilometry kolik jich urazí oni? Pět nebo šest? Za jak dlouho mě dostihnou?

Vpřed! Rychleji!

Příští tři hodiny mám v paměti jen jako horečný sen. Klouzali jsme po prudkých ledovcových splazech a opět šplhali po čtyřech na ledové bariéry, potáceli se a padali v divokém labyrintu skal, kterých přibývalo. Občas jsme za sebou zahlédli pronásledovatele už dávno to nebyly jen body. Napočítal jsem jednoho lámu a pět yettiů. Byl jsem připraven bít se do poslední kapky krve mečem, žerďí, holýma rukama, ale uvědomoval jsem si, že bych stejně podlehl. Proti šestinásobné přesile, k níž se jistě na první lámův rozkaz připojí i můj ubohý průvodce, jsem neměl nejmenší vyhlídky. Chvillemi jsem měl pocit, že mi pukne srdce námahou. Vykašlával jsem krvavé hleny z plic, popraskaných mrazivým vzduchem, probodávajícím mi hrudník při každém nadechnutí. Pronásledovatelé najednou zmizeli a to mě znepokojovalo. Určitě znají kratší cestu a chtějí si nás nadběhnout. Kde se před námi objeví vpravo, nebo vlevo? Ledovec končil. Podařilo se téměř neuvěřitelné, byl to můj největší tělesný výkon v životě. Několik kroků před námi se vinula mezi balvany stezka, po níž jsem sotva před třiceti hodinami pronásledoval yettiho a chystal se ho postřelit.

Bože, mohl jsem tušit, že to není zvíře?

Mladík jevil známky neklidu. Několikrát slabě zavrhnul, několikrát se dokonce i zastavil a přešlápl z nohy na nohu.

Dál, dál! Tábor je nedaleko v Anglii tě lékaři dají zas dohromady. Pokračuj!

Váhavě sestoupil po ledových výběžcích na kamenitou půdu. Dal jsem se dýchavičně do poklusu a táhl ho násilím za sebou. Několik kilometrů před námi byla vesnice Na a v ní tábor Tom, Norkey, horké kakao a zbraně, tam se ubráním třeba celé hordě desetiokých! Mladík si dal konečně říci, lehce mě předběhl a kolébatě skákal několik metrů přede mnou.

A potom se to stalo, v několika vteřinách. Naráz a nečekaně. Měl jsem dojem, že se boří svět, že nastal jeho hrůzný konec. Tichý a jítřním mrazením spoutaný svah ledopádu Nangpala se dunivě zřítíl přímo na nás. V poslední vteřině jsem zahlédl tam nahoře šest temných bodů. Proto tedy pronásledovatelé zmizeli když mě nemohli dostat živého, chtějí mě aspoň umlčet! Několika ledovými balvany uvedli do pohybu celý svah!

Stůj! zařval jsem na yettiho.

Bylo pozdě.

Nikdy nezapomenu na huňatou postavu mého ubohého krajana, stojící tváří v tvář ledové řece; nepatrný lidský mravenec proti miliónům tun valící se skály. Snad si to namlouvám, ale mám dojem, že jsem zahlédl v jeho jinak tupých a lhostejných očích záblesk pochopení a hrůzy. Snad nebyl ještě pro svět ztracený bohužel stačil už jen vztáhnout ruce, jako by bylo možné zadržet řítící se nebezpečí. Lavina ledových balvanů ho smetla do koryta říčky, kde navždycky zmizel. Vzápětí následovalo ještě jedno rezavé tělo, mihlo se v tříšti na povrchu laviny.

Tiskl jsem se k obrovskému balvanu, hlavní proud duněl deset metrů přede mnou.

Všechno trvalo pět až šest vteřin, ale mně to připadalo jako věčnost, čas má zázračnou schopnost protáhnout se donekonečna, jestliže probíhá v mysli ochromené hrůzou. Zdálo se mi, že se řítí všechn led Himaláje nebo přinejmenším celý ngodžumbský ledovec, a zatím se z něho odtrhla jen docela nepatrná část, bezvýznamné zmrštko z omítky velechrámu.

Všechno utichlo, cesta byla zatarasena spoustou ker. Vrhel jsem se k nim, zkrvavil jsem si dlaně o ostré hrany, padal jsem a zase vstával ale za několik minut jsem měl zataras za sebou a potácel se dál po stezce. Neodvážil jsem se

podívat tam nahoru, pronásledovatelé se jistě nevzdali. Přímě proti mě se vynořily tři temné postavy, vytrhl jsem z pochvy krátký tibetský meč, ale vtom se Himálaj kolem mě bláznivě roztočila. Vysílené tělo odmítlo poslušnost. Zhroutil jsem se do Tomovy náruče a stačil ještě zahlédnout bledého Norkeye s čelem staženým obinadlem jak turbanem. Stařešina šarpské vesnice Na stál opodál. Domorodá angličtina mně zněla v uších jako rajska hudba:

Proboha, sire Henry, kde jste byl? Od včerejška vás hledáme!

Výprava se vracela. Zmapování jezera Pokhari i himalájské roháče jsem musel ponechat mladším a šťastnějším badatelům. Cestoval jsem na nosítkách, která nesli čtyři Sarpové; rychlými denními pochody jsme postupovali do Namche Bázaru, kde lze najmout povoz nebo aspoň muly k další cestě do Káthmándú.

Nikommu jsem o svých příhodách nevypravoval; chtěl jsem se nejprve poradit s plukovníkem Rawlinsonem, britským zástupcem u královské nepálské vlády. Přiznám se, že jsem měl při každém vstupu karavany do soutěsky prapodivné pocity. Nevěřil jsem, že mi mnohoocí lámové z kláštera yettiů dovolí opustit Nepal. Jejich tajemství přece nesmělo být prozrazeno! Nedovedl jsem si představit vládu tím méně nepálského krále, žádostivého stále nových a nových peněz, s obtížemi ždímaných daněmi z chudých pastevců která by ponechala ladem obrovská bohatství, skrytá uprostřed vlastní země. Kromě toho jsem považoval za samozřejmé, že plukovník Rawlinson bude co nejostřeji protestovat proti únosům britských občanů a ostatních bělochů do klášterů, natož když je tam lámové zločinným způsobem mrzačí! Nepochyboval jsem ani na okamžik, že bude následovat spravedlivý trest.

Rozdal jsem několika nejvěrnějším nosičům pušky a každou noc rozestavil stráž. Znovu a znovu jsem jim kladl na srdce: po první výzvě Střilejte na každého, kdo by se přiblížil k táboru i kdyby to byl třeba yetti! Beru všechnu odpovědnost na sebe! Snad to byl jen výplod mé rozdrážděné fantazie, ale cítil jsem v podvědomí, že naši výpravu sledují vysoko na svazích Arkandže a na ledových srážech Taweché skupiny yettiů, vedení lámy; čekají na svou příležitost, určitě to zkusí! Nevěřil jsem, že lavina kamenů, která minula o vlas naši výpravu u Mačermu, ani nečekané zřícení visutého provazového mostu přes Dúdh Kosí těsně za vesnicí Nub, bylo jen dílem náhody. A pak jsem získal jistotu, že se nemýlím. Bylo to před hlavní šarpskou vesnicí Namche Bazarem, v našem posledním táboře pod rozbořenými hradbami starého kláštera Khumdzung.

Vítr hvízdal mezi balvany a zanášel k táboru vůni kadidla a páleného jaci ho másla z kláštera. Dával jsem při světle petrolejové lampy do pořádku své zápisky, když se plátno stanu rozevřelo. Vysoký a snědý muž, zahalený v rozedranou kápi, přecházející do dlouhého pláště, vstoupil skoro neslyšitelně. Vložil jsem ruku do zásuvky polního stolku, kde byla pistole; ani v nejmenším jsem nechápal, jak se ten Člověk mohl dostat až sem, před stanem přece hlídal Tom!

Proč přicházíte? zeptal jsem se tibetský. Je noc a nezval jsem hosty.

Muž spustil plášť na zem. Pod roztrhaným cárem tibetského kajícníka zasvitlo hedvábné a zlatem vyšívané roucho, za opaskem měl krátký meč; na hlavě mu seděla kovová přilba s dvěma zářivými, karbunkulovými očima. Láma z ledovce Ngodžumbo!

Položil jsem prst na lučik spouště, teď už stačilo jen pistoli vytáhnout a střílet.

Schovej tu zbytečnou věc, muži! My Zasvěcení jsme nezranitelní zbraněmi smrtelníků. Přinesl jsem zprávu, nikoliv meč!

Vzpomněl jsem si na dveřníka, který se svalil jako pytel. S nezranitelností Zasvěcených to asi nebude tak zlé!

Mluv! vyzval jsem lámu. Ale nepřibližuj se!

Vznešený Samčeh Mitšebat z kláštera Modrých hor ti dovoluje opustit Himálaj, nevýslovný Trůn bohů. Má jen dvě podmínky.

Kdo je Samčeh Mitšebat? Znáám dost slavných lidí, ale tento pán mezi ně nepatří.

Bylo ti poskytnuto nezasloužené štěstí promluvit s ním, muži a žít dál, třeba životem psa, bloudícího v temnotách.

Čtyřoký láma si troufal víc, než jsem byl ochoten jako britský džentlmen snášet. Oslovení muži je v Tibetu považováno za urážku, i když je použito ve styku třeba jen s nejhudším pastevcem. A přirovnání ke psu má ve všech jazycích stejný význam.

Ty sám jsi štekající pes, který nemůže kousat! řekl jsem opovržlivě. Vyříd' poselství a vrať se ke svému pánovi! Můj čas je příliš drahý, nebudu ho utrácet planými žvásty!

Láma byl vyveden z míry. Pod osmahlou pokožkou zbledl, zaťal zuby a křečovitě sevřel jílec meče. Vzápětí se uklidnil.

Tedy slyš, mu zavčas se zarazil. Zbytek slova spolkl a pokračoval: Cesta k Trůnu bohů je ti navždy uzavřena.

Také tvoje ústa budou uzavřena a nepustíš ani jedno jediné slovo o tom, co ti bylo dopřáno vidět v klášteře Modrých hor. Jestliže se proviníš proti kterémukoliv z těchto rozkazů, zahyne postupně celá tvoje rodina. I kdyby se skryla do moře jako ryby, i kdyby vzlétla nad oblaka jak sněžní orlové. Naposledy ucítíš muka strašlivé smrti ty. Tak pravil Vznešený Samčeh Mitšebat.

Šakali vyjít, ale karavana jde dál, poznamenal jsem posměšně. Pokud vůbec víš, co je to šakal. Víc toho na srdci nemáš?

Slova ubožáka, bloudícího v temnotách, se dotýkají jen sluchu, zkrřivil čtyřoký rty. Vznešené srdce je povýšeno nad urážky. Pamatuj na rozkaz Vznešeného! Klášter Modrých hor má dostatek zlata, perel a diamantů, aby dokázal provést rozsudek nad tebou, nad tvou ženou i nad tvými dětmi a dětmi jejich dětí, ať jsou kdekoli na světě. Pomsta udeří z bezmračného nebe jak sup, vznášející se tak vysoko, že jej smrtelník ani neuvidí. Je však proto sup méně skutečný? Srdce se mi na okamžik stáhlo hrůzou. Byl, jsem přesvědčen, že by třeba jen zlomek bohatství kláštera konečkonců opravdu proti mně mohl poštvat celou hordu řemeslných vrahů, jichž se najde všude a všude dost. A klášter s

dokonale anglicky mluvícím opatem má jistě spojení se světem.

Skončil jsi, lámo? zeptal jsem se.

Vracím se do míst, která zapomeň. A jestli nedokážeš zapomenout, skryj je pod devatero zámků mlčenlivosti. Přeji ti, abys žil!

Láma se otočil, navlékl si rozedrané roucho kajícího a neslyšně opustil stan. Zůstal jsem několik vteřin sedět bez pohybu. Jen plamínek lampy mi dokazoval, že to všechno nebyla halucinace. Prudce jsem vytrhl pistoli a vyběhl do tmy. Tom seděl na složených zavazadlech, oči měl přivřeně.

Vstávej! zatřásl jsem s ním. Probuď se!

Otevřel udiveně oči.

Copak spím, sáhíbe? Nařídil jsi mi hlídat jak bych mohl spát!

Viděl jsi někoho?

Ne, sáhíbe. Všichni už dávno odpočívají, jen velká černá sova tu před chvílí letěla. Málem mně vrazila do obličeje.

Dotkla se mě křídlem.

Chvilí jsem přemýšlel.

V pořádku, Tome. Můžeš si jít lehnout. A odvolej strážce, jsme zbytečně opatrní. Dobrou noc.

Druhý den jsme dorazili do Namche Bázaru. O týden později jsem už popíjel whisky s ledem v bungalovu plukovníka Rawlinsona. Vysvětlil jsem mu svůj předčasný návrat tělesnou slabostí a vyčerpáním.

Víte, sire Henry, považuji všechny kejkle lámů v tibetských a nepálských klášterech za podfuk, řekl mi v únoru příštího roku vážený badatel v oboru orientálních jazyků major Francis Jeffers. Ano, právě ten, který opustil službu u Třetích kandahárských kopiníků, aby se nadále věnoval jen vědě.

Nikdy jsem se nesetkal s knězem nebo fakírem, který by dovedl víc, než umí průměrný kouzelník na našich varietních představeních nebo sekundář psychiatrického oddělení, pokud se zabývá hypnózou. Zamyšlen se odmlčel, v jeho obličeji zářil červený nos pijáků z kolonií.

Jen jednou ale opravdu jen jednou jsem zažil něco podivného. Bylo to na samých hranicích Sikkimu, při návštěvě docela neznámého a zapomenutého kmene Kholů, jejichž jazyk je nesmírně zajímavý ale to se vás konečně netýká. Celý večer jsem pilně zapisoval slovník odchylek místního jazyka od jižní tibetštiny a pátral po anomáliích kholské gramatiky. Vesničané byli přátelští, počasí přímo skvělé, nálada znamenitá. Kolem půlnoci jsem byl probuzen ruchem kolem mého stanu, celá vesnička byla na nohou. Ženy házely do pytlů a do košíků nepatrný rodinný majetek a mužové sháněli stádo jaků. Zeptal jsem se, co to do nich tak najednou vjelo. A víte, co mi řekli? Musíme pryč, sáhíbe, přichází On! Kdo je to, On', k čertu? zeptal jsem se; obávám se, že dosti zuřivě. Tak slibně započatý výzkum jsem rozhodně nehodlal pro nějakou hloupost přerušit. On Samčeh Mitšebat, řekl mi jeden z Kholů.

Cože, Samčeh Mitšebat? skočil jsem Jeffersovi do řeči. A vy jste ho viděl?

Pozoruji, že vám nevyprávím tak docela novinku, podíval se na mě major Jeffers přes ohýnek doutníku. Ano. Viděl jsem ho druhý den ráno, když už všichni zatracení Kholové byli dávno za horami. Počkal jsem si na něho. Na vzdáleném kopci se objevil jezdec na koni, černém jako uhl. Moji sluhové, bůhví proč, se rozprchlí jako vrabci a poschovávali se do opuštěných domků. Jel pomalu, vážně, a nejvíce mě rozzuřil, když kolem mě přešel, aniž by se na mě vůbec podíval. Jako bych byl vzduch, prosím! Já, major Třetích kandahárských a nějaký otrapa Samčeh Mitšebat si dovoluji

Major Jeffers se ještě po letech dusil rozhořčením.

Jak vypadal, majore?

Jako blázen nebo jako rytíř krále Artuše z pohádky. Na hlavě měl plechový hrnec s osmi barevnými šutrky, zasazenými po páru nad sebou, a tvář měl jako při žlutence. Nikdy jsem takovou barvu obličeje neviděl.

A vy?

Já jsem a to je právě to podivné, sire Henry, já jsem stál jako přibitý do země, nebyl jsem ani schopen tomu chlapovi vynadat. Jen jsem koukal, jak pomalu přijíždí, jak jede kolem mě, jak se vzdaluje mohl jsem si na něho třeba sáhnout, tak byl blízko.

Cítil jsem takové jak bych to řekl no, divné mravenčení po celém těle, jako elektrický proud. A večeri jsem si musel udělat sám. Ti zatracení gurkhští sluhové vůbec nevylezli, a když jsem je nakonec vytáhl přece jen na světlo boží, třáslí se jako pudink! To tedy byla rozhodně zvláštnost, asi jsem i já tak trochu podlehl všeobecné panice. Ale jinak, sire Henry nenechte se vodit za nos! Samé babské tlachy a žvásty.

Držel jsem jazyk za zuby deset let. Skryl jsem klášter Modrých hor pod devatero zámků mlčenlivosti, jak žádal čtyřoký láma u kláštera Khumdžung. Ale před několika dny jsem objevil v LONDON TIMES zvláštní zprávu. Nepálská vláda prý objevila v severních oblastech země jakýsi bohatý klášter a na výslovné přání chambolámy z Káthmándú, který jej označil za sídlo kacírů a škůdců pravého náboženství, zabavila jeho majetek. Neobešlo se to bez přestřelky, při níž bylo zabito mnoho mnichů. Bohatství prý je tak velké, že umožní vybudovat v Káthmándú letiště, postavit v celém státě silnice a nemocnice, zkrátka změnit Nepal v moderní stát.

Ze srdce doufám, že tomu tak opravdu bude. Je mi líto, ale musím si přát, aby v rozstřílených troskách kláštera zůstali pohřbeni Samčeh Mitšebat i jeho hnusní společníci. Teprve teď se odvažuji alespoň tímto způsobem, v přísné mlčenlivosti klubu Bratrů černé planety, zanechat své zápisky, které nesmějí být světu ztraceny. Snad jednou osvětlí záhadu sněžných mužů. Yeti neexistuje! Jsou jen ubohé bytosti, zmrzačené a zotročené chirurgickým zákrokem, který se, jak jsem se doslechl, začal používat pod názvem perifrónální leukotomie i v evropské psychiatrii; byl však, bohudík, po četných protestech zakázán.

Doufám, že rozum zvítězí nad vášní i pod Trůny bohů, že se už nikdo nebude setkávat se sněžnými muži ani se Samčeh Mitšebatem, o němž mám, mimochodem řečeno, podezření, že nejde o jedinou osobu, ale o celé bratrstvo,

ovládající hypnotickými praktikami i bohatstvím rozsáhlé kraje himálajské končiny. Pevně věřím, že vpád zlata, které má podmanit Evropu, byl jen horečnou smyšlenkou.

Lidstvo je příliš rozumné. Nesmí se vrátit do temného středověku!

(Dopsáno 11. 6. 1929)

KRAKEN

(Vypravení čísla 25)

(Associated Press) Historie nevysvětlených a patrně i v budoucnosti nevysvětlitelných lodních katastrof byla obohacena o další položku: poblíž Polanských ostrovů zmizela beze stopy Rip Van Vinkle, parník společnosti Stirling, Brown & co., o výtoku 11 500 BRT. Po lodi bylo až dosud marné pátráno. Její ztráta je tím záhadnější, že měla na palubě rádiovou stanici. Moře bylo v době katastrofy naprosto klidné. K anglické školní lodi Atlanta, která vyplula roku 1880 z Bermud s 250 kadety a námořníky, aby navždy zmizela, k německé lodi Frey, nalezené 3. října 1902 na širém moři bez posádky a bez nejmenší poruchy, k podobné záhadně opuštěné Anně Mary Celesto, plující roku 1898 z Ameriky do Anglie, a konečně k záhadně ztracené moderní lodi Kopenhavn, vypluvší 14. prosince 1928 z Montevidea, přibyl další případ Společnost Cooperative Bank of Liverpool, u níž byl Rip Van Vinkle pojištěn, dosud zadržuje pojistku a pokračuje v pátrání na svou pěst. (Manchester Guardian 17. 4. 1932)

Kormidloval jsem RIP VAN VINKLE a zažil jsem jeho zánik. Já, jenom já o něm mohu vyprávět, ale uvěři mi leda blázen. Nejsem přece spisovatel! Nebýt pomoci tajemníka vašeho klubu, který mi nabídl členství a dal mi podporu, když už jsem šel ke dnu, určitě bych se nikdy do sepsání svých příhod nepustil.

Byl jsem tehdy zase jednou úplně na suchu a seděl jsem nad zvětralým pivem v ubytovně YMCA, špinavé a plné štění, v manilském Východním přístavu. Ani byste nevěřili, džentlmeni, jak mizerně malá je poptávka po kormidelnicích II. třídy! Dva roky jsem se coural s koprou a konopím mezi Manilou a Brisbanem to je ta proplétačka kolem Manada, pak zatracenými Monikami, kde fouká vítr pokaždé odjinud a nikdy déle než pět minut Torresovým průlivem a hurá kolem Velkého korálového útesu tak daleko, až na vás zamrká maják v Maryborough a za ním už mrakodrapy Brisbanu. Je to vlastně procházka, necelých sedm tisíc kilometrů, ale na staré a rozvrzané SUSSY ANNĚ, nacpané sušenými kokosy a konopím skoro až do půli stožárů, to nebylo vždycky lehké. Nu dalo se na tom vydělat a nenařikal jsem si, dokud nylon a podobné vymyšlenosti nezabily na brisbanském trhu staré poctivé konopí a dokud zatracené kokosové plantáže na zatracené Samoi, na Tahiti a na Fidži nespluly filipínské kokosy jak zralou jahodu. Sotva to udělaly, seděla SUSSY ANNĚ v přístavu, zapadala mourem a já dřepěl pár kroků od ní na bambusové verandě DOMOVA PRO NÁMOŘNÍKY V NESNÁZÍCH, jak se ta bouda okrasně jmenovala.

Asi po dvou měsících příležitostné a bídne placené práce v docích, kde jsem tahal balíky, dohlížel na ukládání nákladu a dokonce taky pucoval mosazné špumpnákly nějaké soukromé jachty, ke mně přišel Hendrikje, patron DOMOVA, velký mizera a darebák, známý od Hongkongu až k Mindanau a možná že ještě kousek dál. A hned prý Jackie, mám pro tebe ohromný byznys!

Většinou jsem sice na Hendrikjeho byznysy nebyl zvědavý, ale v břiše mi šplouchala řídká polévka, jediné jídlo za poslední tři dny, a tak jsem přece jen poslouchal. Hendrikje mi důležitě šeptal mastnými a odolými rty do ucha, že prý v přístavu zakotvil parník RIP VAN VINKLE z Anglie a kapitán nahonem doplňuje posádku. Kurs Mikronésie a tamty končiny.

Máš mě za blázna, Hendrikje? Objede půl světa, a když už je pár tisíc kilometrů od cíle, tak shání posádku? Proč?

Hendrikje se chvíli vytácel, strašně pečlivě se věnoval leštění hrozně špinavého kohoutku ještě špinavějším hadrem a nakonec z něho vylezlo, že prý mezi kapitánem a posádkou došlo k neshodám; a tak RIP VAN VINKLE nehledá jenom kormidelníka, ale také několik topičů, strojníka a pár námořníků, jinak se z Manily nehne. Zkrátka celou posádku.

Hm to nevypadalo dobře! Moderní lodě jsou vlastně dokonale organizované podniky a spory s kapitány patří spíš do knížek o bukanýrech. Proč by, řekněte sami, pánové, například v bance dávali topič nebo uklízečka výpověď kvůli generálnímu řediteli, kterého jaktěživí ani neviděli?

Neřekl jsem Hendrikjemu ani tak, ani tak a vyrazil jsem kolem přístavní promenády pod památníkem válečných obětí k čínské čtvrti; tam se u PEKINGSKÉ KACHNY jaksi z tradice scházejí čerstvě vyhození námořníci, než je prázdná kapsa vyžene k Hendrikjemu. Trefil jsem rovnou do černého sedlo tu už pět šest chlapíků z RIP VAN VINKLE a sborově nadávali nad porcelánovými Číškami horkého bílého vína, které je vyhlášenou specialitou PEKINGSKÉ KACHNY. Až vás vítr zažene do Manily, určitě je ochutnejte! Proklínali zatracenou loď, zatracené důstojné džentlmeny Stirlinga i Browna a hlavně zatraceného kapitána. Snažil jsem se dozvědět něco bližšího, ale nebylo to snadné. Chlapi byli nedůvěřiví a naštaní; hledali, na kom si vybit vztek. Nakonec jsem přece jen kápnul na to, proč tu dřepí, místo aby už byli dávno někde u Ponape. Chudáček RIP byl černou lodí!

O černých lodích se jenom špitá, rozhodně se nevyplácí vykřikovat o nich hlasitě. A tak vám budu asi muset vysvětlit několika slovy, o co vlastně jde. Když loď zestárne, je rozebrána do starého železa, což stojí rej daře pár set liber, sotva krytých odprodejem použitelných součástek. Daleko výhodnější je, to dá rozum, jestliže se lodička potopí. Pojišťovna vyklopí se slzami v očích částku, která převyšuje pětikrát skutečnou cenu rezavého vraku.

Většinou o tom námořníci v přístavech vědí. A fyzlové pojišťovny mají ovšem uši na stopkách, šťourají po všech takových řečech, takže si každý lodník dává zatraceně dobrý pozor na zobák, pokud není na hlavu padlý; kdyby mluvil, ztratil by navždycky možnost slušného zaměstnání. Jediný zápis do lodnické knížky se šifrou, jakou znají jenom zaměstnavatelé a kapitáni, by je vyřadil K. O. na celá léta a možná až do smrti.

Pojišťovna se samozřejmě rýpá v každém ztroskotání a taky odmítne pojistku vyplatit, pokud se jí zdá, že není všechno v úplném pořádku. Pohotově si dá s majitelem rande u soudu; ten pak většinou zjistí neschopnost nebo, jak se říká, trestuhodnou nedbalost kapitána, a doporučí, aby mu navždycky zabavili diplom. No, a protože každý kapitán, když je sebestarší, sebeotrávenější whisky a sebeneschopnější řídit třeba necky, chce být nadosmrti zajištěn, padne pěkná porce proplaceného pojistného černé lodi právě na čestné dary mizerným kapitánům.

V posledních letech se celé to darebáctví provádí šikovněji. Po mořích křižují malé lodi, vybavené echoloty akustickými hloubkoměry nebo docela obyčejnými olovniciemi. Posádky zakreslují profil mořského dna, což vypadá jako činnost náramně ušlechtilá a užitečná jenže! Majitelé lodí nevyklopí výsledky na stůl geografické společnosti nebo admirality, ale přísně důvěrně a pod pokličkou o nich informují rejdářské společnosti. Každé nově zjištěné a na úředních mapách dosud nepodchycené skalisko, ohrožující plavbu, stojí zatracených pár tisíc liber šterlinků. A buďte si neméně zatraceně jisti, že neuplyne moc dlouhá doba a právě na tom neznámém, ale úplně neznámém skalisku bude třet černá loď. Společnost bude mít čistý štít, kapitán bude mít čisté ruce a pojišťovna vyklopí peníze. Pak je zapotřebí najít jen důvěryhodnou záminku, proč se stará rachotina motala právě v těch vodách, kde skončila svůj život, a to je už to nejléhčí.

Je to koneckonců legrace sledovat, jak dýchavičné, rezavé a rozvrzané křápy projíždějí Manilou s kursem na východ a jihovýchod. Pánové, to dá přece rozum, že neobjevená skaliska a mělčiny kolem Evropy abys hledal lucernou! Tam je už všechno prošmejdněno pár desítek let ale Polynésie, Mikronésie, souostroví Tuamotu? Říkám vám, tam je pravý ráj pro pojišťovací piráty!

RIP VAN VINKLE se po poctivých třiceti letech služby v evropské a západoafrické pobřežní plavbě pustil na východ. Posádka, uklidněná nákladem pšenice v podpalubí a přesným nebo spíše strojovým chodem služby, netušila nic mimořádného. Ale obtíže začaly brzy, už poblíž Gibraltaru; začaly tam, kde je obvykle na starých parnicích slabé místo a nejhoulavější bod u kotelních roštů. Desetkrát za den vypadávaly těžké, propálené a do ruda rozžhavené rošty z topenišť a desetkrát za den je proklínající, popálení a vyčerpání topiči usazovali zpátky na správná místa. RIP VAN VINKLE ještě nebyl vybaven zařízením pro automatické nakládání a chlapi v kotelně dřeli do úpadu. Přes slušné zvýšení mzdy utekli dva topiči už v Adenu. Stroj mistr najal na jejich místo tři Araby.

Zároveň s poruchami ve strojovně, které každému námořníku jasně prozrazují, že loď je unavená a přesluhuje, začaly se mezi posádkou šířit zprávy o petrolejovém zápachu, pronikajícím ze zapečetěných skladů s žoky pšenice. Náklad byl u pojišťovny ohlášen jako prvotřídní kanadská pšenice ale stevard, od samého počátku plavby plný chmurných předtuch a tušení, tvrdil, že RIP VAN VINKLE ve skutečnosti veze pšenici z BELLE AMELIE, francouzského nákladáku, který se v Kanálu srazil s kuvajtským tankerem plným nafty, takže náklad byl sakumprásk zkažený. Stevard dával každému členu otázku, pokud ovšem nebyl v dohledu žádný důstojník, cože asi zatracení domorodci na zatracených ostrovech někde v zatracené Polynésii počnou s naftovou pšenicí, kterou by s odpuštěním nežralo ani prase.

Všetečný stevard také objevil, že z RIP VAN VINKLE byla před poslední plavbou odstraněna řada jakžtakž cenných předmětů. To se sice obvykle nedělá, pojišťovny zvláště důkladně pátrají především po změnách ve vybavení a vstrojení lodí před ztroskotáním, ale snad se pánové Stirling a Brown nedokázali rozloučit ani s několika cennými obrazy, po nichž zbyly v kapitánské kajutě jen tmavší obdélníky na vybledlých tapetách, ani s pitomým stříbrným nádobím v důstojnické jídelně.

Jedno ke druhému vedlo k rozruchu. Ne, vzpoura to nebyla, zatím ještě ne ale dobrá polovina posádky, z toho téměř všichni topiči a první kormidelník a stroj nik opustili se služebními knížkami v Manile loď, aby u PEKINGSKÉ KACHNY nebo v noclehárně YMCA čekali na další příležitost.

Chlapi byli rozčileni až na půdu. Nebral jsem je tak docela vážně; přece znám za dvacet let na moři, co dovede na lodi napáchat malicherná a třeba i ničím nepodložená pověst. Ale možná, že RIP VAN VINKLE byl opravdu černou lodí a co z toho? Lepší riskovat kejhák někde na korálovém útesu než se nechat sežrat štěnicemi u Hendrikjeho. Po dvou nebo třech měsících v Manile budou nespokojenci z RIP VAN VINKLE na beton tak změkklí čekáním, že půjdou sloužit třeba čertovi na cestě do pekla. Yah, sir! Tak to chodí na světě!

Za hodinu jsem stál před kapitánem RIPA. Vypadal jako babtistický kazatel, suchý a rovný jak stožár, zažloutlý nějakou nemocí nebo možná vztekem, který ho užíral. Když otevřel ústa, byla podobnost s kazatelem ještě větší. Říkal nuž a tolikéž a taková ta všelijaká slovíčka, jaká jsem slyšel naposledy od našeho pastora v Corku. Ale to už je strašně moc let.

Nuže, vy se hodláte chopit kormidla mé lodi? ptal se přemítavě a chodil kolem mě dlouhými kroky jako kolem turistické památky. A doporučuje vás sám starý poctivý Hendrikje, kormidelníku?

Potlačil jsem překvapení, že se na východ od Suezu našel někdo, kdo považuje všiváka a zloděje Hendrikjeho za starého poctivce, a přikývl jsem.

Vaše kormidelnická knížka vás ovšem opravňuje vést lodi jen do deseti tisíc tun, ale nebudeme malicherní. Dobrý Hendrikje o vás prohlašuje, že jste nejlepší kormidelník pro tuto část Tichého oceánu a já mu věřím. Můžete si přinést své věci na palubu. Podmínky jsou obvyklé, znáte je.

Ano, pane, přikývl jsem. A kámen mi spadl ze srdce.

Za dva dny vyplul RIP VAN VINKLE na východ, s všelijak sehnanou posádkou Arabů a negrů a zavšivených bělochů, doplněnou několika Kanaky a přístavními povaleči. Sotva nás pilotní parniček vyvlékl z manilské rejdy a sotva jsme projeli úžinou na Samar, rozhodl se kapitán změnit kurs. Místo obvyklou plavební dráhou ke Guam, jsme zamířili na jihovýchod, na Palauské ostrovy.

Složíme tam, dá-li dobrotivý Bůh, část nákladu, vysvětlil sdílně kapitán, ačkoliv rozhodně nebyl povinen svěřovat se kormidelníkovi s důvody svého rozhodnutí. Na oplátku jsem se zdvořile nezeptal, kde a komu chce nacpat naftou

prosáklou pšenici. Palauské ostrovy jsou docela opuštěná a zapomenutá skupina několika atolů s nebezpečnými průlivy. Zám je z války, kdy jsem sloužil v tichomořském loďstvu Jejicho Veličenstva, Bůh ji ochraňuj, a to ještě jen náhodou.

Byli jsme asi pět set kilometrů východně od Mindanaa, když zrzavý radista Bob, který přes všechny pověsti vytrval na RIP VAN VINKLE, přišel na velitelský můstek s textem radiogramu: americká telegrafní stanice na Guamu zachytila volání o pomoc a s pomocí další stanice někde na Schoutenových ostrovech zaměřila volajícího. Byl to výzkumný kutr AKKA. Pohyboval se poblíž naší plavební dráhy, nabíral vodu a žádal o pomoc. Guam vyzýval všechny lodě v okolí Palauských ostrovů, aby se po maličkém kutru poohlédly. Sám přispěl vysláním několika průzkumných letadel, ale tenhle způsob, upřímně řečeno, se na Pacifiku osvědčil jen málokdy. Hledat ze vzduchu na širém oceánu mřávkou tečku je úkol předem odsouzený k nezdaru, pokud oběma stranám nepřeje z pekla štěstí.

Kapitán si rozvážně přečetl blanket telegramu a prohlásil něco v tom smyslu, že je křesťanskou povinností poskytnout pomoc bloudícím a tonoucím, a že doufá ve šťastné setkání s nešťastnou AKKOU. Pak podal blanket prvnímu důstojníkovi Truckovi.

Budeme křižovat, pane? zeptal jsem se. Podle souřadnic telegramu a podle větru by mohl být kutr asi sto mil na jihovýchod od nás.

Kapitán se přede mnou zakomíhal v celé výšce a velebnosti.

Mladý muži, řekl mi, ačkoliv nebyl o mnoho starší, nepřísluší vám plést se do věcí, o nichž rozhodují já jménem pánů Stirlinga a Browna. Udržujte i nadále kurs na Palauské ostrovy, jak vám bylo nařízeno.

Ale v okolí asi nebude jiná loď než RIP, pane, odvážil jsem se namítnout, tady nemá nikdo co dělat, ani rybáři. Jsme nejspíš jediní

Stiskl úzké, jako nožem proříznuté rty, až mu zbělely.

Už ani slovo! Kormidlo dvě čárky doleva a udržujte, k čertu, kurs!

Jak si přejete, pane, pokrčil jsem rameny a v duchu jsem uvažoval, jak snadno a rychle se dovolává Hospodina i čerta. RIP VAN VINKLE se probíjel táhlými vlnami za nepříznivého větru a jeho komín chrlil oblaka smolně černého kouře díky prabádnému uhlí, naloženému v Adenu. Přid' byla každou chvíli zalita slanou sprškou a jehla v kompasnici poskakovala podle toho, z které strany starý a rezavý RIP právě dostal štulec. Netrvalo dlouho a v kormidelní budce se objevil zrzavý radista. Sdělil mi palubní drb, kterému jsem, jak dnes vidím, nevěnoval dostatečnou pozornost: kapitán přidělil námořníkům, kteří se vyšplhali ke komínům a na vlajkový stožár, aby pátrali po ztraceném kutru, nejrůznější práce, vesměs takové, které bývají na parnicích prováděny za klidného moře a při pohodlné plavbě. Necháпали jsme, proč mu tolik záleží na tom, abychom AKKU nepotkali. Vidíte a přece se to stalo! Že by zákon schválnosti?

Náhodou, jakých je na oceánu vždycky dost, ale zase ne tolik, aby se na ně mohl člověk spoléhat, jsme na sklonku dne zahlédli asi tři kilometry od nás bíle natřený trup; zbavený stěžně, s improvizovaným stožárem a s jedinou kosátkou udržoval jakžtakž přid' proti vlnám. Nečekal jsem na rozkaz a zamířil k vraku. Kapitán po mně blýskl očima, ale neřekl ani slovo. Oblékl si voskovaný kabát a vyšel na palubu, čím dále tím více omývanou vlnami; snad chtěl osobně řídit záchranné práce. Když jsme se přiblížili na několik set metrů, bylo zřejmé, že se AKKA zanedlouho potopí. Brlení paluby bylo na cucky, svrchní část lubů na boku byla prolomená a z kormidelnické kajuty zbyly jenom kusy roztřípených prken, zakrytých teď kusem plachtoviny. Nemělo smysl brát kutr do vleku, a tak RIP VAN VINKLE spustil dlouhý člun, abychom se vyhnuli nebezpečí srážky s neovládanou lodí.

Chvilku jsme se pořádně potili. Vypadalo to, že se náš člun rozbije o bok kutru, ale nakonec byla obě plavidla připoutána a pak už za pár minut byli zachráněni mužové z AKKY na naší palubě. Hlásili jsme rádiem na Guam, aby bylo další letecké pátrání zastaveno.

Na palubu se jako první ze všech vyšplhal drobný Japonec středních let, promočený slanou vodou a zřejmě dost poděšený. S hlubokou úklonou se našemu starému představil jako Išii Tawasaki, majitel nebožky AKKY. Teprve teď jsem si uvědomil, že AKKA je vlastně japonský název a znamená třešňový květ. Pan Tawasaki si přinesl jen malý kufřík čtyři členové jeho posádky, vesměs Kanakové, rozměrnější námořnické truhly. Zubili se od ucha k uchu a nebyli nijak zkrroušení, považovali ztroskotání za zajímavou příhodu a hroznou legraci.

Kapitán pozval pana Tawasakiho do své kajuty, aby se převlékl a osušil za chvíli se skutečně vrátil do kormidelní kajuty v kapitánově košili a kalhotách. Vypadaly, jako by je zdědil po starším bratrovi. Po hodně starším bratrovi úplně se v nich ztrácel.

Zeptal jsem se ho, jak se jeho loď dostala tady, na širém moři, do nesnázi a jak, u všech všudy, přišla k prolomení boku tisíc kilometrů od nejbližších útesů, a ještě ke všemu tak vysoko nad čarou ponoru. Neodpověděl. Zdvořile se culil a krčil rameny. V noci, kdy AKKA plula sama s připoutaným kormidlem proti větru a kdy posádka odpočívala, došlo prý najednou ke srážce. Ačkoli měli podle předpisů rozsvícená pilotní světla, ačkoliv byla znamenitá viditelnost a po mlze nebylo ani památky. Než se posádka vyškřábala na palubu, nebylo kolem kutru nic vidět. Ztratili polovinu stěžně a začali nabírat vodu.

Podivná historie! A ještě podivnější bylo vyprávění Kanaků, které jsem vyslechl po vystřídání v kajutě mužstva. AKKA měla docela zvláštní úkol, byla zařízena na lov sépií. Právě tady, východně od Filipín a vůbec v celé západní Mikronésii, mají ty potvory loviště, sahající podél pobřeží až do korejských vod. To se ovšem týká malých, sotva třiceticentimetrových exemplářů, lovených a sušených v celých milionech na šňůrách v čínských, japonských a korejských rybářských přístavech. Pane bože, přál bych vám cítit tu vůni a vidět roje much kolem! Pan Tawasaki tak drobnou kořistí pohrdal. Lovil obrovské sépie, žijící v největších hlubinách oceánu a bojující tam na život a na smrt se svými úhlavními nepřáteli, s vorvani. Mláděta obrovských sépií Architeuthis princeps často v noci vyskakovala na paluby lodí, plujících v jižních částech Pacifiku, sám jsem to mnohokrát zažil ale velké kusy, s rameny několik metrů dlouhými, se prý podaří ulovit jen málokdy. V přístavech uslyšíš o obrovských sépiích spoustu povídaček některé z

nich asi budou víc než jen žvást. Slyšel jsem vyprávění kamarádů z válečného loďstva o mužích, kteří byli v Atlantiku staženi obrovskými sépiemi ze záchranných vorů torpédovaných lodí, viděl jsem i hrůzostrašné obrázky ve všelijakých přístavních časopisech. Pan Tawasaki však obrovské, několikametrové sépie skutečně lovil. AKKA jich za těch pár týdnů plavby od ostrovů Rjúkjú k Palau dostala několik desítek – jak, to jsem nechápal a neprokoukl to ani Kanakové. Ovšem, byli to nevzdělaní mládenci a sotva by nám dokázali něco vysvětlit. Mám dojem, že se pana Tawasakiho trochu báli a docela určitě měli výt z těch obrovských potvor, bílých a s mohutnými chapadly, ze stovek přísavných baněk. Yah, sir – sépie opravdu mrkají víčky, zrovna jako člověk – a to je snad vůbec nejhorší! Z toho běhá mráz po zádech! Tawasaki vlastně pomohl Kanakům při lovu vůbec nepotřeboval. Sépie samy připlouvaly z hlubin, vpálil do nich tom-bombin, skleněný náboj vyplněný nitroglycerínem, vytáhl několikametrákovou potvoru vratidlem na palubu a šoupl ji do zvláštního přístřešku, kde měl podle zmateného vyprávění Kanaků něco jako laboratoř – a už za hodinu hodil zbytky těla i ramen, rozřezané na nudle, zpátky do vody. Žraloci se o to rvali, a třebaže Kanakové mezi nimi žijí od mládí, čouchala jim ta muzika cvakajících zubů nervy.

Tlachy z podpalubí se nějak dostaly až k našemu starému a byl jsem náhodou při tom, když se svým legračním způsobem ptal Kawasakiho:

Pane, mělo vůbec počínání s tvory tak ohyzdnými a zavrženými rozumný účel? To přece musí znít nelibě i božimu sluchu."

Kapitán se v důstojnické jídelně objevoval zřídka, většinu doby strávil v křesle na můstku nebo ve své kajutě, kde se bavil šifrováním sáhodlouhých telegramů, odesílaných zrzavým radistou Bobem Stirlingovi a Brownovi do Londýna, a pro změnu někdy rozšifrováním skoro stejně dlouhých odpovědí. Bob mi důvěrně prozradil, že rozehrál svou mašinku vlastně teprve po nalodění pana Kawasakiho. Jeho přítomnost na palubě asi zamotala starému hlavu.

Ale nebudu odbočovat. Na kapitánův dotaz o ohyzdných a zavržených tvorech vysvětlil pan Kawasaki, pořád trčící jako hasťoš v kapitánově košili a kalhotách, že vůbec nehodlá dělat nějaké podtrhy, nelibě znějící sluchu božimu. Právě naopak. Snaží se poctivě vydělat nějaký ten bob – tedy dolar, aby mohl pokračovat ve svých soukromých výzkumech nervové činnosti. Pan Tawasaki byl doktor přírodních věd osacké university a vyžádal si prý dva roky dovolené, aby v praxi vyzkoušel to, co vymyslel v laboratoři. Po obrovských sépiích je náramná poptávka ve vědeckých kruzích – jsou totiž jedinými zvířaty, jejichž nervová vlákna jsou, jestli si to dobře pamatuji, stokrát silnější než nervy ostatních živočichů. Taky nervové buňky mají podstatně větší. Teprve objev této zvláštnosti prý umožnil panu Tawasakimu velmi závažné výzkumy, jejich výsledky se brzy projeví i v docela obyčejném lékařství. Vědci byli prý zatím bohužel odkázáni jen na nahodilé úlovky sépií, pokud ovšem rybáři při zjištění, že na ně mrká oko obrovské sépie, raději sít neodřizli a neujížděli pryč. Pan Tawasaki se rozhodl ucpat díru v nabídce po tak žádaném laboratorním zboží a vydělat si, to se rozumí, při té příležitosti nějaký ten dolárek.

Kapitán poslouchal mužika v plandavých kaťatech se zarputilým obličejem. Tvářil se jak bubák.

Uvážíme-li však, že vaše, ehm, tedy bez urážky, vaše loď byla stěží schopna pojmout několik málo těchto velkých hlavonožců, pak opravdu nevidím

Pan Tawasaki se zdvořile usmál. S úklonou ochotně vysvětlil, že AKKA měla zcela skromný úkol – opatřit vlastně jen jakési vnadidlo. Bylo prý zjištěno – promiňte, tady budu asi občas trochu vedle; co pan Tawasaki vyprávěl, bylo pěkně prošípokovány odbornými slůvky. Tedy, bylo prý zjištěno, že některé druhy zvířat ze sebe vypouštějí za zvláštních situací výrazně páchnoucí nebo vonící látky, to je věc gusta, kterým pan Tawasaki říkal feromony. Tohle slovo jsem si zapamatoval, jak vidíte. Feromony prý našel u mravenců, u červů, u hovězího dobytka – a tady prý způsobují nenadálá a nevysvětlitelná splašení celých stád – ale hlavně u sépií. Nahrazují těm potvorám naprostý nedostatek jiných dorozumívacích prostředků, jako třeba řeči, křiku a tak podobně. Když najde sépie něco k snědku, vylučuje ze zvláštních orgánů feromon a signalizuje – tady je potrava! Když si to chystá rozdat s vorvaněm, hlásí feromon – pozor, nebezpečí! A tak dále a tak dále. Panu Tawasakimu se prý podařilo celkem jednoduchou metodou, získat ze sépie feromon, který je přitahuje jako magnet. Plavba AKKY byla náramně úspěšná, má ho ve flaštičkách už víc než dost, aby mohl zahájit pořádný lov ve velkém. Má prý už v Kagošimě upravený velrybářský škuner se zánovním dýzlákem, s kterým lovil pro zoologické zahrady a mořská akvária, takovou speciální kocábku, vybavenou nádržemi a všelijakými vymyšlenostmi.

Pan Kawasaki se při řeči usmíval, mnul si spokojeně ruce a vůbec projevoval neobyčejnou rozkoš nad tím, že je na palubě RIP VAN VINKLE a ve společnosti tak roztomilého člověka, jako je náš kapitán. Rztomilý člověk – však jen něco zahučel o úradcích božích, které se člověku nesluší svévolně a lstivě měnit, navlékl si voskovaný plášť a šel zkontrolovat hlídku na přídi.

Bližili jsme se k Palauským ostrovům. Kapitán nařídil vést RIP VAN VINKLE jižně od atolu Malakai k ostrůvku Pililu, kde chtěl nalodit mušle perlorodek a vyložit část pšenice. To nebylo nic podivného – v posledních letech se zas dostává perleť do módy a celá řada kapitánů se dala do blešího obchodu s ulitami po celých Karolínách i Paumotu. S perlami nemá tohle kšeftaření nic společného – japonské perlové plantáže drží světový trh jako pes kost a určitě ho hned tak nepustí.

Vytáhl jsem ze skříně námořní mapu admirality, sekci III/76, Západní Karolíny, což je vznešený název pro všivé ostrůvky Palau. Jsou to vlastně jen vrcholky hor, strmě spadajících do třítisícimetrové hloubky. Srázy mají skoro kolmé, takže se loď může přiblížit až těsně k pobřeží. Atoly Pililu a Angauri mají laguny s dosti širokým vjezdem, aby tam staroušek RIP VAN VINKLE mohl najít dobré kotviště – všechno se tedy zdálo být v naprostém pořádku. Až na poznámku na spodním okraji mapy: Doporučuje se krajní opatrnost – podrobná mapa mořského dna okolí atolů není dosud sestavena. Nebezpečí skrytých útesů!

Moře bylo klidné. RIP VAN VINKLE se pral jen s ostrým severozápadním větrem a hlavně s neschopností rozhašené

strojovny udržet tlak páry. Ze čtyř roštů byly většinou aspoň dva mimo provoz a proklínající topiči, potlučení a popálení, se marně snažili vystačit se zbývajícími. Kolem poledne se před námi objevilo pobřeží největšího ostrova Malakai se sídelním městem, vlastně s ubohou vesnicí s hrozným jménem Baobeltaob. Je to pár palmových chatrčí a jediná zděná budova, ve které ráčí bydlet vládní komisař a obchodník smíšeným zbožím v jedné osobě. Rozcuchané chocholy kokosových palem vykukovaly stále výš nad čarou písčité pláže, lemované bílým pruhem příboje.

RIP VAN VINKLE pozdravil vládní budovu a hokynářství stažením a vztyčením britské vlajky, ale nezakotvil. Pustil se na jih do bludiště ostrůvků a atolů, nazývaných na mapě admirality souhrnně Angauri.

Kapitán stál vedle mě v parádním stejnokroji s třemi zlatými páskami na rukávě – viděl jsem ho v něm poprvé – a kázal, abych vedl RIPA s bedlivou opatrností, jakéž si nadmíru zaslouží. Poslal dokonce jednoho námořníka s olovnici, aby tu a tam změřil hloubku. Proplétali jsme se průlivy, kolem nichž by mohl podle mého rozumu ležet zemský ráj. Háje kokosovníků, květy zprava i zleva, zkrátka jedna báseň. Bohužel, mezi rájem a námi byly taky ostré a křivolaké korálové útesy, obklopené našťástí výstražnými chocholkami pěny.

Konečně jsme se vymotali – Angauri bylo za námi a já zatočil kormidelním kolem, abych obrátil loď kolem posledního ostrůvku na jih, k Pililu, kde na RIPA čekala klidná a bezpečná laguna atolu.

Kapitán chvílemi strkal nos do nějakých poznámek a náčrtů, chvílemi sledoval kompasnici i břehy. Z ničeho nic mi nařídil:

Dvě čárky doprava, mladý muži! Zdá se, že to bude pro loď bezpečnější. Hej, vy tam, houkl hlásnicí na příď, změřte hloubku!

Muž zamával rukou na znamení, že rozuměl, a roztočil nad hlavou svazek tenké šňůry s navázanými značkami pro každých deset stop. Než mohl olovnici hodit před sebe, sletěl do moře jak pytel brambor – nohy mu podtrhl prudký náraz. Loď se otřásla, zakolísala a za strašlivého skřípání a bušení trhaných železných plátů pevně dosedla.

Z podpalubí se ozval zuřivý sykot, voda se už hrnula do kotelny. Na schůdcích se předháněli topiči se strojníkem, sice pořádně vyplašení, ale jinak bez úhony na zdraví; než se voda dostala až k roštům, stačili utéci. Taky mládenec s olovnici se už vyšplhal, promočený a upřímně proklínající, na palubu.

Všichni se hnali k zábradlí. Útes, na němž RIP VAN VINKLE seděl, nebylo vidět, asi spadl srážně do hloubky. Parník byl napíchnutý právě na jeho hrotu jako motýl na špendlíku. Nepotápěl se, ačkoli do lodi vnikala voda dírou velikou jako pořádná vrata, korálové lože ho drželo nad hladinou.

Kapitán zůstal ledově klidný. V tom okamžiku jsem si uvědomil, že byl na ztroskotání náramně dobře připravený. Chudák RIP VAN VINKLE byl opravdu černou lodí a splnil svou poslední povinnost do puntíku – to tedy musím přiznat! Na mapě nebyl žádný útes vyznačen a vzteky sptící pojišťovna bude asi moc těžko dokazovat, že ke ztroskotání došlo naschvál.

První důstojník pan Truck uklidnil několika slovy posádku – žádné nebezpečí nám nehrozilo. Písčitá pláž, omývaná drobnými vlnkami, byla sotva půl míle daleko, naše záchranné čluny byly v pořádku a mohly být okamžitě spuštěny. RIP se jen naklonil a bylo obtížné chodit bez opory po palubě.

Za šest hodin bude vysoký příliv, pane, poznamenal jsem. Asi nás zdvihne z útesu. Kdybychom do té doby sehnali nějakou loď, mohla by nás odtáhnout na mělčinu.

Ovšem, ovšem – musíme udělat vše, co se sluší, přikývl starý a hned volal telefonem do radistovy kabiny. Nedovolal se, Bob už stál ve dveřích.

Stanice je poškozena, kapitáne, hlásil rozčileně a hlas mu přeskakoval. A vy o tom určitě víte

Nerozumím, co tím chcete říci, pane Guérine! – řekl kapitán suše a odvrátil se napůl od rozpáleného Boba. Pokud je mi známo, podle platného lodního řádu nesete plnou odpovědnost za stav a veškerý provoz stanice. A já, kapitán, vás žádám, abyste ihned vysílal SOS na Guam a výzvu všem blízkým lodím!

Držte hubu, k čertu, zaječel Bob, jak mám vysílat, když je všechno na hadry, když chybí elektronky a když jsou spoje vytrhány a

Kapitán se ve zlomku vteřiny změnil k nepoznání. Jedním skokem přeletěl nakloněnou kormidelní kabinu, a Boba, který na mou duši nebyl žádná pápěrka, popadl za krk a hodil ho do náruče námořníkům tak prudce, až se dva z nich málem poroučeli.

Ještě slovo, a odstřelím vás jako psa, rozumíte? V ruce se mu bůhvíjakým záhadným způsobem objevila ošklivě vypadající pistole s dlouhou hlavní.

Zpátky ke stanici! Opravte, co se dá! Viníka zjistím později!

Bob se potácivě zvedl a poraženě se ztratil. Ale já, pánové, já věděl, že náš starý hraje svou velkou úlohu, že perfektně navedl RIPA na útes, že poškodil stanici a že je pod slupkou kazatele jeho duše černá a prodejná – a přesto jsem ho právě tehdy, kdy pod námi co chvíli zapraskal útes, drcený vahou tisíců tun parníku, obdivoval. Hrál dobře – bůhví že ano!

Kde se vzal, tu se vzal, objevil se vedle nás zdvořilý pan Tawasaki.

Nemám na vás teď čas! V záchranných člunech je místa dost! Sbohem! – zavrčel kapitán.

Stalo se něco – něco – na čem nenesu vinu. A přece – řekl pomalu doktor Tawasaki. Zdálo se mi, že pod žlutou pokožkou pobledl, nebo spíše zešedl. Rozhodně vypadal hůř než při zachránění z poškozené AKKY, ačkoliv tenkrát mu šlo šeredně o kejhák.

Musíte se o tom dovědět, kapitáne!

Tak rychle, člověče, mluvte! – zastrčil kapitán pistoli do pouzdra, které měl zavěšené v podpaží.

Shodou okolností – právě několik vteřin před nárazem vaší lodi na útes – jsem vyhodil z okna kajuty zásobní láhev s nedostatečně konzervovanými feromony. Nevydržely by cestu. Nemohl jsem tušit, že loď nepojede dál

No a? Co je mi do vašich hokusů-pokusů a hříšných vodiček?

Obávám se, že se v nejbližší době to jest už teď budou všude kolem dokola obrovské sépie! Babské žvasty! trhl kapitán netrpělivě rameny. A i kdyby, co je nám po nich? Ještě jsem neslyšel, že by sépie sežrala osmiveslový člun, pane!

Tawasaki se mlčky uklonil a vyšel důstojně z kabiny, přidržuje si rukama plandavé kalhoty.

Nebyl jsem si docela jist, ale zdálo se, jako by se paluba trochu vyrovnala. Snad už začínal příliv a zdvíhal těžký vrak. Z podpalubí bylo slyšet šumění vody, stále se deroucí dovnitř.

Několik námořníků pod velením pana Trucka vytáhlo na kladkostroji dlouhý člun z lože a vytočilo jej nad klidnou, temně modrou hladinu. Dívali se tázavě na kapitána, kdy dá rozkaz ke spuštění. Kanakové stáli v hloučku u stožáru a něco rozčileně brebentili. Na pláži nejbližšího korálového ostrůvku se zatím neukázala ani živá duše.

Mrkl jsem přes zábradlí po sépiích nebylo ani stopy. V průzračné vodě rejdivy stíny korálových rybek a tu a tam třepala rosolovitým kloboukem medúza.

Tam jsou vidíte je? Už připluly z hloubek a teď čekají a číhají, věčně hladové, řekl někdo za mnou.

Doktor Tawasaki! Ukazoval prstem na mořskou hladinu. Musel jsem napnout zrak, abych rozeznal nepatrně světlejší, obláčkovitě skvrny v hloubce modrých vod.

Člun přece nenapadnou! namítl jsem. Ostatně jsou ještě hluboko pod hladinou. Musí se nejdřív přizpůsobit změnám tlaku, ne?

Tawasaki zavrtěl hlavou.

Ne. Čert ví proč, ale nemusí. Obrovská sépie je schopna vylétnout k hladině třeba z hloubky několika tisíc metrů jako raketa. Jiné zvíře by rychlá změna tlaku roztrhala na cucky. Doufejme, že se ještě neorientovaly.

Sépie to nám ještě scházelo! usmál se křivě Bob Guerin a opřel se o zábradlí vedle nás. Nemohu odeslat zprávu, se stanicí je konec. V přijímači slyším džez z Manily můžete si jít poslechnout rokáče, jestli je vám náhodou do tance Náhodou nám do tance nebylo a ostatně tančit na nakloněné palubě by asi byla pořádná fuška.

Toho mizeru přivedu do kriminálu! I kdyby to měla být poslední věc na světě, kterou udělám! nadával Bob hlasitě a ukázal hlavou na kapitána, řídícího s panem Truckem nakládání navigačních přístrojů, pokladny a palubních deníků do dlouhého člunu.

Můžete to zkusit, Bobe, poznamenal jsem, ale jestli to budete ještě chvilku vykřikovat, neuděláte už nikomu nic.

Kapitán vás odstřelí jako kočku a každý námořní soud mu za to potřeše poctivou pravicí. Loď ztroskotala a lidé jsou v nebezpečí. Tady není debatní klub, kamaráde!

Bob se na mě zuřivě podíval, oťel si hřbetem ruky rozražený ret a odešel do kabiny pro své osobní věci. Tawasaki se nakláněl přes zábradlí a starostlivě sledoval bělavé obláčky, které pod hladinou zvolna kroužily. Tu a tam některý z ničeho nic prudce zrychlil pohyb to obrovská sépie zapjala reaktivní pohon a vytlačením proudu mořské vody vylétla dopředu jak šeredná tlustá raketa.

Doktore, vy se přece s těmi potvorami kamarádíte a více méně jste je na nás přivolal, i když za to nemůžete. Myslíte, že mohou napadnout záchranné čluny? Jak dlouho bude ten tanec trvat?

Nevím, nic nevím. Rozhodně déle, než RIP VAN VINKLE vydrží na útesu. Pomohlo by nám jen hejno vorvaňů, ti by snad sépie rozehnali, ale na to se nemůžeme spoléhat.

Za námi se objevil tlustý Truck s bojovně vysunutou čelistí, taky už trochu ztrácel nervy.

Tak co? Proč se nedáte do lovení, pane Tawasaki? Tolik dolarů vám tady plave kolem lodí a vy nic, he? Kriste pane, člověče, to jste si nemohl vybrat jiné místo k vylévání toho svinstva do moře?

Nečekal ani na odpověď a šel nadávat k jeřábům. Dlouhý člun byl už obsazen osmi námořníky a topiči, každý z nich měl svůj lodní vak pod veslařskou lavičkou. Dva menší záchranné čluny čekaly na spuštění na druhé straně paluby, přímo proti písčitému pobřeží.

Pane Trucku, ke kormidlu! A vy, Guerine, nastupte si taky, řekl tichým, ostrým hlasem kapitán. Bob beze slova přiskočil do člunu a usadil se mezi námořníky. Zato Truck protestoval:

Ale pane, chci odejít až s vámi, já

Nehrajte si na filmového hrdinu!

Truck se neodvážil pokračovat v námitkách. Podal námořníkům v dlouhém člunu svou truhlu, pobitou železnými pásy, a pak s mrštností, kterou by v jeho tlustém těle nikdo nehledal, skočil dovnitř a popadl kormidelní páku.

Rumpály zarachotily, dlouhý člun pleskl o hladinu. Odstrčili jej od vraku a na Truckův povel vesla poprvé zabrala. V brázdě za člunem, opeplouvajícím poněkud zdviženou záď našeho RIP VAN VINKLE, se objevilo několik bělavých skvrn.

Vidíte je! ozval se přiškrceně doktor Tawasaki. Snad si myslí, že je to nějaký nový druh vorvaně. A teď bohové!

Dlouhý člun byl sotva dvacet metrů od vraku, když se jedna z bělavých skvrn rychle přiblížila k jeho pravému boku. Na hladině se objevilo několik ramen s přísavkami, chapadla silnější než stehno dospělého muže, dlouhá pět až šest metrů. Vesla narazila na ohromnou hmotu. Truck napůl vstal a volal na veslaře, aby ke všem čertům! řádně zabrali. Byl to statečný muž a rozuměl své věci, ale dlouhý člun nemohl z místa. Ramena sépie už obtočila několik vesel a drala se do lodí. Námořníci se shlukli u levého boku, člun se opováživě naklonil.

Sekery, děti, sekery! Jen žádný strach! uklidňoval je Truck. Slyšeli jsme na palubě každé jeho slovo a zahlédli zoufalé pohledy kamarádů. Několik seker se už začalo do ramen, když se poblíže člunu objevily dvě další nestvůry. Voda zrudla krví.

Záchranné pásy, hněte sebou! ozval se za námi hlas kapitána. Skočil jsem k velitelské kajutě, na jejíž stěně visely dva červenobíle pruhované korkované pásy na tenkých a pevných šňůrách. S oběma jsem se vrátil k zábradlí.

Dlouhý člun už byl převržen, jeho okrajů se drželo několik námořníků a Bob Guerin. Trucka nebylo vidět. Moře kolem

člunu se divoce vlnilo. Hodil jsem oba záchranné pásy co nejpřesněji – chytlo se jich několik rukou.

Bože – jak křičeli! Budu to určitě slyšet ještě na smrtelné posteli.

Rychle, táhnout! – velel kapitán a sám popadl jednu šňůru. Přiskočili jsme k němu s Tawasakim. Druhý pás tahali z vody čtyři Kanakové.

Prvních pár metrů jsme přitáhli snadno – pak ale lano přibrzdila obrovská tíha. Zahlédl jsem přes okraj zábradlí, že těla dvou námořníků, držících se pásu, zmizela pod hmotou obrovské sépie. Její oči, hnusné a velké jako talíře, koukaly přímo na nás. Bylo to – a já, pánové, jsem tehdy opravdu ještě nebyl bázlivec – bylo to peklo!

Všichni tři jsme se svalili na palubu – lano nám vyklouzlo z prstů tak snadno a bez odporu, jako by je táhla lokomotiva. Myslím, že obrovská sépie, která zabila oba námořníky, nevážila o moc méně. Dodnes doufám, že byli už mrtvi, rozdrčení a zdušeni, než je stáhla dolů do černé tmy. Tawasaki si zakryl oči dlaněmi, já jsem se opřel o zábradlí a zvracel jako sváteční turista.

Kanakové byli šťastnější. Přitáhli jednoho muže až k boku lodi – kolem lýtky měl ovinuto jedno rameno sépie, zoufale se držel pásu a nevzdával se, ačkoli mu na noze viselo strašlivé závaží.

Nevím ani proč, ale rameno nakonec zmizelo a muž v tom okamžiku skoro vyletěl na palubu, kde se bezvládně svalil. Byl to Bob Guerin, radista.

Nohavici plátěných kalhot měl na cucky a na lýtku, v místech, kde se přisála sépie, hluboké krvácející rány. Jedna ruka mu visela bezvládně v nepřírozeném úhlu, byla zlomená, z koutku úst vytékal pramének krve.

Za chvilku otevřel oči – nejprve se ukázalo jen bělmo, pak připluly i zornice. Díval se na kapitána, stojícího nad ním.

Ty vrahu! Ty mizerný vrahu! zachroptěl. Ať ti – peklo

Na rtech se mu objevila krvavá pěna. Umlkl a zas zavřel oči.

Kapitán se obrátil na Tawasakiho.

Část jeho přání se týká i vás! Vy jste příčinou smrti všech těch lidí, Tawasaki! – najednou jako by zapomněl na své biblické vyjadřování. Byl bych vám vděčný za návrh, co dělat. Za hodinu, nejspíše za dvě půjde RIP VAN VINKLE k čertu a my s ním. Rozumíte?

Je tu jakási možnost, pane kapitáne, odpověděl po chvíli Tawasaki, jemuž se tak tráslы nohy, že si musel sednout na kozlici

přední čnělky. Mám – mám ještě další, dokonce účinnější preparát

Chcete sem snad přilákat ještě víc sépií?

Ne – vlastně ano. Feromony, které mám v zavazadle, jsou vázány na jistou látku, která je těžší než voda. Nemám prakticky vyzkoušeno, co se stane. Ale možná, že za nimi půjdou sépie zpátky do hlubin.

Nebo naopak přilákáte další!

I to je možné. Ale v každém případě můžeme vhodit nádobu s feromony daleko od lodi, na volné moře. Musíme doufat, pane kapitáne, že se sépie stáhnou na tuto stranu.

Kapitán vypadal, jako kdyby se chtěl rozesmát.

Musíme doufat – To bylo neobyčejně dobře řečeno, pane Tawasaki! Škoda že už pan Truck a osm námořníků doufat nemohou.

O chudákovi Bobovi, který chrčel dva kroky od nás, bílou košili důstojnické uniformy potřísněnou krvavou pěnou, se ani slůvkem nezminil.

Připravte oba malé čluny ke spuštění! V prvním bude kormidelník s Kanaky, ve druhém já, doktor Tawasaki a tři zbylí námořníci. Pana Guerina vezme na palubu první člun. Spuštění proveďte přesně na můj rozkaz – a pak, muži, pak veslujte o život rovnou k břehu! Čluny si nebudou vzájemně pomáhat. Jestliže jeden bude těmi bestii napaden, druhý ho tak jako tak nevypustí. Kormidelníku, dohlédněte, aby každý veslař měl sekeru nebo aspoň tesák. A teď s pomocí boží, Tawasaki, vhodte ten svůj ďábelský lek tvar do moře!

Doktor Tawasaki otevřel příruční kufřík a vytáhl skleněnou láhev s plechovým uzávěrem; přesně takovou, z jakých jsem před několika měsíci dostával v manilské nemocnici infuze do žíly. Láhev se zatřpytila v paprscích slunce, které už pomalu klesalo do moře, a zapadla asi čtyřicet metrů od vraku do vln.

Kapitán si utřel čelo barevným šátkem ze zadní kapsy kalhot, Kanakové připravovali první člun ke spuštění a sháněli po palubě sekery. Bylo nepřírozené, mrtvé ticho. Občas trup zaskřípal, jak jej příliv zdvihal z korálového lože.

Kde jsou sépie? zeptal se po chvíli kapitán.

Nevidím je, řekli jsme současně s doktorem Tawasakim. Bílé nezřetelné skvrny zmizely. Snad se přestěhovaly na druhou stranu vraku, kde jsme je nemohli v záři zapadajícího slunce vidět.

Jak hluboko jsou teď – vaše jedy,

Tawasaki? – obrátil se kapitán na vědce, který se za poslední hodinu ještě více scvrkl a zešedl.

Podle mých výpočtů klesají rychlostí asi tři metry za vteřinu. To znamená, že by teď mohly být asi tak pět set až tisíc metrů pod hladinou.

A sépie s nimi – doufejme! – poznamenal suše kapitán. Nuže, muži, do člunů a čekejte na můj rozkaz. Spustíme oba čluny zároveň, tak snad se alespoň jednomu podaří uniknout.

Za několik okamžiků jsme byli ve člunech. Kanakové mlčeli jako zařezaní a byli pod snědou kůží Polynésanů pobledlí.

Bob Guerin ležel mezi lavičkami a znovu omdlel. Zůstal jsem u kormidla, druhou loďku vedl sám kapitán.

Spust'te čluny!

Jeden z Kanaků přeřal lano u společné vaznice a oba čluny klesly na hladinu. Chlapi veslovali jako mořští bohové.

Nádherné svaly se napínaly, slyšel jsem sipavý dech. Náš člun získal hned po prvních tempech několik metrů náskoku.

Ve chvílce jsme už byli na poloviční cestě mezi vrakem a pobřežím. Myslím, že se na mne doktor Tawasaki z druhého člunu vítězoslavně usmíval, aby naznačil, že je všechno v pořádku. Za minutu nebo za dvě se budeme brodit teplým,

vyhřátým pískem mezi kokosovými palmami.

Vtom se před přídí našeho člunu vyvalila mohutná vlna a za ní se objevil vír osmi bradavičnatých ramen, člun narazil plnou silou na sépii, stlačil ji setrvačností pod sebe a sklouzl po slizkém trupu stranou. Přitom nabral asi do čtvrtiny vody. Kanakové, obrácení zády ke směru jízdy, neočekávali náraz a byli srazeni na dno. Když sépie na okamžik zmizela, přehoupali se jako jeden muž přes okraj a vrhli se do moře, aby doplávali ke břehu, vzdálenému sotva sto metrů. Byli to praví rybí lidé Polynésie a spoléhali se asi na své umění.

Nedopluli. Promiňte, džentlmeni, že nebudu vzpomínky líčit podrobněji. Ani dnes, po tolika letech, o tom nemohu mluvit, jak bych chtěl. Slyšel jsem Kanaky křičet, viděl jsem jejich hnědá a svalnatá těla zápasit s nevyhnutelnou smrtí, člun se bezmocně točil dokolečka, jak jím pohazovaly vlny; boj se odehrával několik metrů ode mne. Vyzdvihl jsem Guerina z vody ve člunu, aby se nezalkl. Půl provazce od nás se houpal druhý člun, převrácený. Kapitán a doktor Tawasaki už taky zmizeli, bylo po všem. Hladina se uklidňovala, jenom zoufalý skok zlaka nebo hejna létajících rybek občas naznačovaly, v kterých místech rejdí podrážděné a pořád hladové sépie pod hladinou. Byl jsem jako praštěný palicí. Tohle přece musel být sen, hrozný a bláznivý sen, z něhož se za chvíli probudím ve své kabině na RIP VAN VINKLE nebo ve štěničárně patrona Hendrikjeho! Tohle přece nemůže být skutečnost! Nikdy jsem nic podobného neslyšel ani od námořníků zptých rumem! Bohužel to bylo pravda. Zbyli jsme s umírajícím Bobem Guerinem ve člunu zcela naplněném vodou docela sami. Kolem nás pořád ještě kroužily desítky a možná stovky příšer, které jsou dodnes považovány za báhorku. Ale to nejhorší mělo teprve přijít, džentlmeni!

Všechno, co se odehrálo až do posledního okamžiku zápasu na hladině zátoky poblíže vraku, bylo jenom hrozné. Byla to tragédie. Co se odehrálo vzápětí a v několika minutách, které mě nadosmrti vyhnaly z moře na pevninu to snad ani nedokáži vypovědět. Myslím, že o moři, totiž o hlubokém, tropickém moři nevíme vůbec nic. Šmátráme se v něm sice hlubinnými sítěmi ale copak by síť, tažená balómem letícím nad mraky, něco řekla o pozemských tvorech? Řekla by, to se ví! Nabrala by ponravý, broučky, mravence, možná tu a tam myš ale nikdy ne slona, nosorožce nebo velrybu! To ne, to určitě ne! A potom jezdíme po mořích v páchnoucích lodích, kterým se pořádná mořská zvířata vyhýbají. Je to tak pitomé, jako jet na šoulačku za srncem v rachotícím tanku!

Doktor Tawasaki říkal, že jeho zázračný prostředek, feromon, pomalu klesá do hlubin. Jistě to měl promyšlené. Věděl taky na chlup přesně, jak rychle klesá všechno na světě věděl jenom ne to hlavní. Kam klesá? Jakou hrůzu vylákáme z hlubin, když do nich jako dětskou hračku spouštíme jak to říkal kapitán? Jedy ano, jedy! Pokud vím, z neznalosti se každý lék stává jedem! Díval jsem se v tupém ustrnutí a bez jediné myšlenky na vrak RIP VAN VINKLE. Nevím, jestli Guerin ještě žil, ale rozhodně mlel z posledního. Dýchal neslyšitelně a z tváří mu vymizela všechna krev. Byl žlutý jako voskovice v manilské katedrále.

A pak jsem zahlédl na palubě parníku pohyb a donutil jsem se k pozornosti. Zpočátku jsem se domníval, že tam zůstal ještě někdo z posádky, ale brzy jsem se přesvědčil, jak hluboce se mýlím. Po palubě se pomalu a opatrně plazili dva hadi, dva konce ramen sépie, jejíž rozměry musely být nepředstavitelné. Chapadla prohmatávala palubu, bez námahy odsunovala svazky lan, se kterými by sotva dva siláci pohnuli, začala je sesouvat do moře na druhé straně. Ramena byla na konci úzká, ale jak se jich objevoval stále delší a delší kus, stávala se oblundně silnými. Ted se už po horní palubě plazily dva strašné špalvy svalů, svíjející se a třesoucí jako rosol. Převyšovaly i kornidelní kabinu, měly v průměru aspoň, dva metry! Tělo nestvůry jsem neviděl, skrýval ho trup vraku. Podle délky ramen, která dosáhla nejmíň stovky metrů, musela být proti němu velryba drobným zvířátkem. Zapomněl jsem na nebezpečí a vstal ve člunu, až po kolena ve vodě. RIP VAN VINKLE se pohnul, ramena se kolem něho úplně obtočila a stahovala se strašlivou námahou. Pak se ozvalo zaskřípání, rachotivé drcení hrotu korálového útesu a vrak se naklonil na bok. Myslím, že jsem ve zlomku vteřiny zahlédl za převrácenou palubou obrovské modré oko, obrácené k večernímu nebi. Dvě ramena se vztyčila, jak se mi alespoň zdálo, skoro až k mrakům a dopadla na hladinu s úderem, který muselo být slyšet na desítky kilometrů daleko. A pak už jsem viděl jen kýl a lodní šrouby, vír a vlnobití dál už nevím nic.

Ohromná vlna uchopila člun, převrátila ho a mě vynesla daleko na písek. Nevím, jak dlouho jsem byl v bezvědomí. Probudil jsem se krutou bolestí ve vymknutém kotníku. Po Guerinovi nebylo ani potuchy. Moře v zátocě bylo klidné, slunce na obloze hrálo byl jsem tedy v bezvědomí nejméně dvanáct hodin. Kolem mě byly do kruhu napíchnuty trnité větve nějakého keře. Museli to udělat domorodci, ale tehdy jsem ještě netušil, proč. Noha mě nesnesitelně bolela a k tomu jsem se hrozně bál sestoupit k moři.

Strach z oceánu mě neopustil dodnes. Nikdy už nechci moře ani vidět! Nemohu se zbavit vzpomínky na bílá ramena posetá přísavnými deskami a na parník, vlečený do hlubin.

Na Palauských ostrovech naštěstí nemůžete ani při nejlepší vůli zemřít hladem. Kokosových ořechů je všude hojnost. A tak jsem ani já nezemřel. Ostatně ještě téhož dne jsem našel rybářskou vesničku, vlastně jen několik domorodých chatrčí dokonale vylištěných. Tam jsem pochopil, co znamenaly ty větve a proč mi domorodci ani nepomohli, ani mne nezabili, což není na Karolínách žádnou zvláštností.

Báli se. Věděli o zkáze VAN RIP VINKLE i o krakenovi, který se vynořil z hlubin, přilákán Tawasakiho vodičkou. Jenže tady domorodci neříkají obrovské sépii, postrachu středověkých námořníků, kraken, ale tompodrano pán smrti. Bojí se třeba jen vyslovit jeho jméno! Je to jejich nejvyšší bůh. Myslím, že jsem kromě nich jediný člověk, který tompodrana na vlastní oči viděl. Námořníky, které stáhl do hlubin, nepočítám. Už nikdy o tom nemohli vyprávět.

Za týden mě sebral vládní škuner, rozvážející poštu po všech zapadlých koutech souostroví. Cestu do Manily jsem celou prospal v kajutě, bál jsem se vyhlédnout z okna a moje nervy byly nadranc. Potil jsem se strachem, že uvidím, jak se z hlubiny vynořuje obrovská bílá hmota a jak se na palubu škuneru šplhají nestvůrně tlustá bílá ramena. Nikomu jsem o zániku lodi RIP VAN VINKLE nevyprávěl. Jen jednou jsem to zkusil, v Manile. Zjistil jsem, že bych se ze štěničárny patrona Hendrikjeho dostal nejkratší cestou do blázince, což je sice poslední možný sestup, ale přece jen sestup.

Teprve vy jste se dozvěděli celou pravdu. Džentlmeni, jděte mi k šípku s vodou! A radši mi objednejte pivo.

(Dopsáno 12. 8. 1952)

BUBÁCI V DECEPTION BAY

(Vypravení čísla 32)

Tedy aby bylo mezi námi jasno, raketu jsem viděl jenom z dálky. Kosmonauty znám taky jen z filmů a z obrázků, a určitě by mě docela zahřálo osrdí, kdybych mohl potřást tlapou bratru Glennovi nebo Carpenterovi. Pravda, taky jsem nosil světle modrý stejnokroj NASA, uniformu astronautů, ale zase jsem ji svlékl. A to je vlastně celý můj příběh. Abychom spolu mluvili pěkně na rovinu.

Slyšeli jste někdy tady v Paříži o Dust Bowl? Ne? Nemáte čeho litovat, i když by se do té Prachové Mísy vešla celá sladká Francie čtyřikrát až pětkrát. A ještě by vám docela slušný kus koláče zůstal.

Prachová Mísa je něco jako kus měsíční krajiny. Najdete ji uprostřed starých dobrých Států – ukousla si kus Kansasu, kus Oklahomy a zažírá se do Nového Mexika a ještě i jinam. Bývaly tam pastviny, rozumíte? nádherná tráva, statisíce a milióny bizonů, Indiáni a Buffalo Bili se vši parádou. To byl začátek. Potom přišli farmáři, zorali půdu a zaseli pšenici.

Kde pluhu překážel nějaký ten les, vzali ho pro důkladnost jedním vrzem taky. Indiáni šli plést košíky do rezervací nebo jezdí ve svých färech po kalifornských plantážích a česají pomeranče. Bizoni zmizeli do věčných lovišť a Buffalo Bili do kovbojek.

Nějaký chlápek tehdy napsal, že kořínky trávy udržují vlhkost v půdě a že zničením trávy zničíš i zemi. Farmáři se mu vysmáli a pak ho pro jistotu natřeli dehtem a posypali peřím. Pracuje pro dobytkaře z Wyomingu, mysleli, a chtěli mu to spočítat. Za pár let se ukázalo, že ten chudák trefil do černého. Půda vysychala, měnila se v prach, pšenice byla pořád horší a horší, farmáři upadali do dluhů. Nakonec to postihlo třicet miliónů lidí a skoro pětinu území našich Států.

Ted už víte, co to je a proč můžete koupit v Kalifornii pytlík pomerančů za pár supů. U každého zákrsku stojí ve frontě pět vyhnanců z Prachové Mísy, ochotných ho okopávat, zalévat, očesávat a třeba i ozdobit svíčkami jak vánoční stromček, jen když dostanou pro sebe a pro fakany na sběračku polévky a snad taky nějaký ten cent na novou zadní duši lízinky, která už je tak záplatovaná, že by je s kastroly a vším pozemským majetkem neunesla ani na další plantáž.

Tak to je, boys. Prachová Mísa!

Pocházím zrovna odtamtud, znám ji až moc dobře, a proto jsem se do ní po vojně nevrátil. Slyšel jsem, že táta dávno farmu prodal; jestli je to pravda, udělal dobře, ale najisto to nevím. Neviděl jsem ho už deset let.

Když jsme s mládenci dokrucovali poslední týdny vojny a domlouvali si, kde a jak si počkáme na toho lumpa seržanta a vyrovnáme s ním účty – to se tak vždycky říká,

ale ve skutečnosti se nic nestane – přišli k naší jednotce do Wichita Falls dva fešáci v uniformách NASA. A začali to do nás pumpovat: abychom se přihlásili do služeb Národního úřadu pro astronautiku. Házeli dolary s postupem a možnostmi, až jsme z toho byli všichni jeleni a taky jsme to z naší čtyřky do jednoho vzali. S výjimkou Boba Breyera a Clarence Steichena. Ti dva prohlásili, že jim kosmonautika může být ukradená, prý budou radši prodávat ponožky.

Jestli to opravdu udělali, tak jim gratuluju.

Tak pro nás skončila vojna. Ale to, co přišlo potom, to nebyla vojna, to bylo něco daleko horšího! Začalo to nekonečnými psychologickými a psychotechnickými testy, které trvaly skoro čtrnáct dní. Od srovnávání všelijakých krychlíček a jehlanů do předepsaných obrazců až k závodům v zaškrtávání nějakého písmečka na celé stránce úplně zmateného textu. Napřed mě to docela bavilo, měl jsem slušné výsledky, rozhodně lepší než většina kamarádů z čety; jenomže na konci druhého týdne se mi obracel žaludek naruby, když jsem viděl barevné kostky nebo když jsem si měl znovu sednout do křesla detektoru lži, s elektrodami připevněnými na zápěstích a na spáncích.

Chlapíci v blankytně modrých uniformách NASA nám vysvětlili, že se nedá svítit. Tohle všechno patřilo k prověření nervů. Zbyla nás hrstka, z naší čtyřky asi pět maniků, když vypukly zkoušky tělesné zdatnosti.

Pááánové!

Co vám mám povídat? Já, nejlepší útočník baseballového mužstva celého wichitafallského pluku, chlap zvyklý na pořádnou makandu na poli, jsem se večer jen taktak doplzl ke kavalci. Neměl jsem už na mou duši ani sílu nadávat. Po šedesátikilometrovém pochodu jsme ještě museli závodit v běhu na dvě stě yardů a ve skoku vysokém! Druhý den se pochodák pro velký úspěch opakoval. Na závěr nám dali pro změnu závod v plavání na půl kilometru.

Maličký Joe Dayton tehdy dostal křeče a málem se utopil. Spustil hrozný poprask, sprostě vynadal poručíku Bryenovi a druhý den se už mezi námi neobjevil. Skoro jsme si toho ani nevšimli, vezli nás totiž zrovna tenkrát do Oklahoma City na výsadkářský výcvik.

Nebudu to protahovat. Za měsíc zbylo z několika set uchazečů dvacet vyhublých a vzteklých a pomlácených chlapů, kteří to všechno nějakým zázrakem přežili. A já byl mezi nimi. To se ví, že jsme si každý večer povídali, jak to bude dál a co s námi bossové zamýšlejí. Oliver Divo, můj jediný zbývající kamarád ze staré čtyřky, neustále opakoval: Boys, je to úplně jasné. Budou nás školit v pilotáži raket.

Vysmáli jsme se mu. Jestli byl nábor do NASA proveden nejen ve Wichita Falls, a to jistě byl, je takových bažantů jako my pár set a možná i pár tisíc. Potřeba kosmonautů, tedy skutečných kosmonautů, bude v příštích dvaceti letech určitě menší.

Bože, jaký byl Olie nádiva! A jací blázni jsme byli my všichni dohromady!

Nikdy jsme samozřejmě rakety nepilotovali, ale bez nás by ani jedna raketa nevzlétla. O tom se svět nesměl dovědět a neví to dodnes. Státy i Rusové i v kosmonautice hrají na soutěž bezpečnosti, házejí si jednotlivé úspěšné lety jako pingpongový míček. Nezdár nebo smrt některého z nobl kosmonautů, na veřejnosti tak oslavovaných, je alespoň u nás hrozná blamáž. Nevím, jak to dělají Rusové, ale naše úspěchy jsme platili my. Kdyby nebyli lidé blázni, přišli by na to sami.

Kristepane, srovnajte si to třeba jen s letectvím! Jeho vývoj je přímo vydlážděn lidskými oběťmi. Anebo vývoj automobilismu jsou snad rakety proti tomu hračka? Za všechno musí člověk platit, příroda mu dá zadarmo leda nějakou tu přírodní katastrofu. Co víte o zkušebních pilotech, kteří shořeli jako meteory? Co je vám známo o technicích, roztrhaných na cucky výbuchem zkoušeného motoru, o chemicích, otrávených stykem s novými pohonnými látkami? Nic! Vůbec nic! Noviny o nich nepíší. Nekazí vám chut' k snídani, leda ji trochu pošimrají fotografií nějakého úspěšného frajera, který pilotoval nejnovější rekordní letadlo a směje se kolem celé hlavy jako na reklamě zubní pasty Super Colgate. Ne že by to nebyl statečný chlap, to jistě ne, ale seděl za tisíckrát vyzkoušenou automatickou pilotáží, za zadkem měl motor tisíckrát vyzkoušený někým jiným.

Myslíte, že je to v kosmonautice jiné? Mě o tom určitě nebude nikdo poučovat!

Třeba lze sestrojít panáka, který dokonale ukáže skoro všechno, co chtějí doktoři vědět o působení náhlého zrychlení při startu rakety. Bude mít v sobě spoustu hejblat, bude nadráťovaný na tři elektronické mozky a teď dávejte pozor! bude určitě pětkrát dražší než živý člověk s životní pojistkou. A ten člověk si za pár stovek dolarů rád sedne do křesla raketových saní a vyzkouší účinek zrychlení na vlastní kůži. Bob Yerkes při tom zemřel s roztrženými játry. Startovací parametry raket byly od té doby změněny. Bob prostě dokázal, že je to opravdu nutné.

Nebo ta záležitost se skafandrem od firmy Roebuck. Tisíckrát vyzkoušený na panákově, při první živé zkoušce dokonale zklamal. Pihovatý Jimmy Lanceford se změnil ve vakuové komoře, chlazené tekutým héliem, v kus křehkého ledu.

Mám ještě pokračovat? Ach, boys, všechno bylo, jak se říká, úplně jinak

Přesto všechno si dodnes myslím, že jsme nedělali zbytečnou práci. Muselo to být. Člověk je skoro nenahraditelný, ale to slovíčko skoro můžete klidně škrtnout. Představte si, že chcete vyzkoušet nový bicykl a raketa se všemi hejblaty vlastně není nic jiného než takový hodně složitý bicykl. Dobrá. Můžete si vybrat: buď na něj prostě vsednete a šlapete se všimrizikem, že se pod vámi rozsype. Nebo sestrojíte umělého řidiče se setrvačníky, gyroskopy, kybernetickou mašinou, radarem, televizí a já nevím s čím ještě, posadíte ho na kolo a jen se díváte. Je to pohodlné, ale znovu opakuji je to zároveň i strašně drahé. Dokonce i pro naše Státy, nejzazobanější zemi na světě.

Co z toho vyplývá? Nejsem ani politik, ani filosof, ale myslím si: dokud poslední rodina u nás, v Prachové Míse, nemá co do huby, dokud mají děti v Africe bříška oteklá hladu a dokud lidé hloupě umírají, protože nemají na správné léky, nemáme právo házet miliardy jen tak do kosmu, když je můžeme ušetřit. Ne zastavením vývoje kosmonautiky, chraň bůh, to by už snad ani nešlo, u nás z něho žijí stovky fabrik a statisíce dělníků. Ale mělo by se to řídit tak, aby to nespolykalo všechno ostatní. Aby nám zkrátka platinové a tantalové rakety obojí jsou asi stejně drahé nefrčely nad doškovými chalupami. Aby bezpečnost jednoho kosmonauta nestála životy tisíců jiných lidí, kteří umřeli hladu. Tak nám to vyložil poručík Bryen a myslím si ještě pořád si myslím, že měl pravdu. I když už modrou uniformu NASA dávno nenosím. Začal jsem jako všichni ostatní lidští králíci NASA zkoušením doplňků a výstroje. Stovky hodin jsem se vznášel ve skleněném akváriu, velkém jako slušný biograf, abych za stavu beztlíže prověřil tuby s potravinami, skafandry a tablety odstraňující poruchy smyslu pro rovnováhu. S raketovými saněmi jsem neměl díky bohu jaktžliv nic společného, ale zato jsem na vlastní kůži vyzkoušel katapultovací zařízení posledního stupně rakety, vlečeného tryskovým bombardákem. Nechtěl bych to zažít podruhé, čtrnáct dní jsem byl zavřený v maketě pilotní kabiny, aby bylo prověřeno nejlepší rozmístění a tvarování všelijakých knoflíků a pák a tak určena varianta s nejmenším procentem chyb pilotů. S Ollie Divem jsme osm dní mrzli na hladině severního Atlantiku v maličkém plastickém člunu a živilí se hroznými dehydrovanými tabletami, protože doktoři museli vědět, co to s člověkem udělá. Pravda, pořád nad námi přeletovaly vrtulníky, ale ty nám nepřidaly ani teplo, ani náladu, zejména když jsme po masném výtažku dostali prvotřídní vyrážku.

Pak jsem byl konečně povýšen na seržanta, Ollie taky. Dostali jsme cesták na jednu ze základen NASA, do Duluthu u Hořejšího jezera, na hranicích Wisconsinu a Minnesoty. Doprovázel nás starý známý poručík Bryen a jakýsi civilista, který se plácal kolem střediska v Oklahoma City. Byl to, tuším, psycholog. Ono se vůbec kolem všeho, co jenom trochu souvisí s NASA, pohybuje celá hromada záhadných civilistů to víte, přísně tajné, národní tajemství, důvtajmობ a tak dále.

Z vojenského letiště v Duluthu nás zavezli na velitelství; byli jsme uvedeni do pracovny nějakého plukovníka v uniformě NASA. Na stěně visela velmi podrobná mapa Labradoru. S plukovníkem přišel i neznámý čahoun s přeraženým nosem, seržant Louis Krupa.

Mám pro vás bezvadnou práci, rozhovořil se plukovník, když jsme zasedli u velkého stolu. Zatím jste se zúčastnili prověřování, bylo to sice někdy složité, ale přece jen to byl úkol vždycky přesně vyměřený. Odpověď byla prostá: ano ne. Teď jde o něco jiného. NASA očekává, že Rusové k padesátému výročí té své revoluce spustí nějakou astronautickou senzaci. Šlágr, trhák. Zkrátka, potichu pracují na něčem velkém. Zatím se nám nepodařilo zjistit, co to bude naši odborníci se domnívají, že půjde nejspíše o oblet vesmírné lodi s posádkou kolem Měsíce. Nebo dokonce o přistání. Plánujeme totéž, ale o pár let později. Rozumíte?

Zdvořile jsme přikýkli. O tom všem se v našich ubikacích mluvilo už tisíckrát.

Háček je v tom, že přistání na Měsíci, ačkoli je to nejbližší kosmické těleso, nebude žádná povedená taškařice, chybí atmosféra. Kosmická loď spotřebuje spoustu pohonných hmot, aby mohla zabrzdit a přistát, návrat je pak nejistý. Snažíme se to vyřešit druhou, tankovací raketou, která by kroužila kolem Měsíce. Uvažovali jsme dokonce o vystřelení malých raket s atomovou náloží. Výbuchy by zdvihly oblaka prachu, v nich by se podle výpočtů dráha kosmické lodi

zabrzdila. Jenomže to všechno je na dlouhé lokte. Je tu ovšem jiná možnost přistát na Marsu. To by byl úspěch, který by Rusy na Měsíci úplně zastínil.

To bych řek, vyjel nadšeně Ollie. Ehm, promiňte, pane

Prosim, prosim jsem rád, že sdílíte moje nadšení, usmál se plukovník. Je docela možné, i když ne jisté, že za rok nebo za dva bude připravena kosmická loď se zvláštními úpravami a se satelitními nádržemi pohonných hmot, které převezme až na oběžné dráze. Bude schopná dopravit tříčlennou posádku na Mars a vrátit se zpět na zemskou kouli. Chápete, že přistání na planetě s atmosférou, i když neobyčejně řídkou, se střídáním ročních období, a jak se zdá, s nějakými formami nám blíže neznámého života, je velmi složitým komplexem problémů, které musí být vyřešeny, dříve než loď odstartuje. Nuže, byli jste vybráni vy tři. Co tomu říkáte?

Chvilku jsme neříkali nic. Pak jsem se ozval.

Promiňte, pane ale jakým způsobem to má být provedeno? Pokud se pamatuji na přednášky v kursu, je atmosféra na Marsu podobná naší pozemské asi tak ve výšce patnácti kilometrů. To znamená, že ani v Himálaji

Ne, ne, mávl plukovník rukou, nic takového. V první fázi zkoušek nebudeme usilovat o přesné napodobení podmínek, které ostatně tak jako tak detailně neznáme. Vaším prvním úkolem bude vystoupit z vrtulníku v oblasti horního toku Povungnituku, přibližně u jezera Ichtoatukvik, odkud ta řeka pramení.

A plukovník ukázal na nejsevernější výběžek Labradoru.

Vaším úkolem bude projet s terénním vozidlem, které bude vysazeno s vámi, asi sto kilometrů tundrou až k zálivu Deception Bay proti Charlesovu ostrovu. Zdržte se tam čtyřicet hodin a vrátíte se toutéž nebo jinou cestou zpátky. Plánovaná doba operace čtyřicet osm hodin.

Promiňte, pane plukovníku, řekl Ollie, ale pokud vím, je tam docela rovná plochá tundra. Těch sto kilometrů bychom měli ujet za chvíli.

Jsem moc rád, že vám úkol připadá snadný. Tak to má být. Jenže nevíte ještě všechno. Celou cestu a celý pobyt na pobřeží Hudsonova průlivu musíte absolvovat v zabezpečených skafandrech a s kyslíkovými bombami. Pečeť je samozřejmě možné kdykoliv strhnout, ale pak budeme považovat úkol za nesplněný se všemi důsledky pro vaše prémie a tak dále a tak dále.

Přikývli jsme, dlouhodobý pobyt ve skafandrech nebyl pro nás žádnou novinkou a škrtnutí prémie také ne.

Jediným spojovacím prostředkem budou vysílačky v přílbách skafandrů, pokračoval plukovník. Chceme, aby to byla ostrá zkouška, vaše spojení se základnou nebude existovat. Opravdu nebude, boys! V případě nehody vás budeme hledat vrtulníky, samozřejmě, ale nedělejte si iluze. V tundře to bude nesmírně těžké. Asi sto kilometrů jižně od jezera Ichtoatukvik plukovník vstal a ukázal tužkou bod na mapě, je Payново jezero, kam v létě přicházejí eskymácké rodiny lovit lososy. Bylo by nejlepší zamířit tam v případě, že by byl váš návrat k Povungnituku nemožný. Jasně?

Přikývli jsme podruhé. Ani to nám nepřipadalo zvláště těžké.

A ještě něco území jižně od řeky a jezera Povungnituk je pro vás zakázané. Cvičí tu speciální pozemní jednotky plukovník se trochu zarazil, ale pokračoval. Konečně máte právo to vědět; probíhají zde stále manévry arktických jednotek NATO.

Arktických? Smím se zeptat, jaký mají úkol? ozval se poprvé od počátku naší rozmluvy seržant Křupa.

Nesmíte, seržante! odpověděl ostře plukovník. Ale můžete se podívat na mapu a dovítíte se.

Vstal na znamení, že je rozmluva u konce.

Máte deset dní času. Seznámíte se s úkolem, s materiálem a zabezpečením. Instruktaž povede poručík Bryen, který je do celé operace dokonale zasvěcen. Vás, seržante, obrátil se ke mně, jmenuji velitelem skupiny. Hodně štěstí! Deset dní uplynulo hrozně rychle. Vlastně jako vždycky, když je práce až nad hlavu. Připadali jsme si trochu jako v hračkářském krámu. To nebyly zhruba vypracované funkční prototypy, s jakými jsme zatím většinou pracovali, ale dokonale sestavené soupravy potřeb pro meziplanetární expedici, od lehoučkových šroubováků s rukojetmi naplněnými héliem až po terénní vozítko pro tři muže, které jsme podle návrhu seržanta Krupy přezvali na Packarda. Byl velmi lehký, dokázal jsem ho zdvihnout. Konstrukce ze speciálních tantalových trubek se podobala rozměrnější motokáře a spočívala na čtyřech velkých balónových pneumatikách. Daly se vyprázdnit a nafouknout buď automaticky, nebo podle přání řidiče, který tak mohl vyrovnávat i poměrně značný sklon terénu. Šířka pneumatik zaručovala, že se Packard nebude bořit ani ve sněhu, ani v blátě. Nejroztomilejší na celém vozítku byl pohon. Pro krátkodobé, takzvané únikové úseky trati, které by měl Packard překonávat co nejrychleji, byl vybaven malíčkou turbinou na tekuté palivo, vyrobenou přesně jako hodinky a sotva větší než klakson starého automobilu. Pohonná hmota vydržela asi na dvacet minut jízdy, což mělo podle druhu terénu umožnit drandění do vzdálenosti třiceti až šedesáti kilometrů. Na dálnici by dokázal ujet ještě dál. Dalším druhem pohonu byly elektromotorky, upevněné přímo na obě osy vozítko. Niklkadmiové baterie měly dodávat proud asi tři hodiny. Déle to nebylo možné, protože by jejich váha příliš vzrostla. Počítalo se s nimi ostatně jen jako s výpomocnou hnací silou. Hlavním motorem totiž měly být naše nohy.

Packard se vrátil do staré zlaté doby tricyklů, kvadricyklů a šlapacích automobilů. Bylo to legrační, ale vlastně úplně logické. Poručík Bryen nám připomněl, že na Marsu, kde je menší přitažlivost, bude cestování podobným prostředkem vyžadovat sotva třetinu námahy, než by jí bylo zapotřebí na Zemi. Elektromotory měly přispívat energii jen při jízdě do svahu anebo v okanzicích, kdyby koňské síly kosmonautů nestačily.

Vyzbrojeni jsme byli rychlopalnými karabinami s kratičkou hlavní. Vypadaly silně gangstersky, ale podle poručíka Bryena byly na Mars jako dělané. Nepatrný odpor řídké atmosféry umožní dostatečnou rychlost náboje i při průletu krátkou hlavní. Náboje byly ostatně dost divné a podle úsudku Ollieho, který byl odjakživa velký fanda na zbraně všeho druhu, byly určitě výbušné. Jako poslední výkřik výbrojní techniky nám štědrá NASA přidala k zavazadlům i laserovou pušku, vystřelující intenzivní světelný paprsek do vzdálenosti několika set metrů. Byla protivně těžká, asi jako dvanáctka springfieldka, ale s váhou baterií se prý zatím nedalo při nejlepší vůli nic dělat.

Nu a nakonec jsme s sebou vezli bedničku, která na první pohled vypadala jako přenosný televizor. Měla obrazovku a ve zvláštní schránce zásobu tak drobných a úzkých kotoučků filmů, že se podobaly spíše cívkám nití. Učili jsme se s tím zacházet. Bylo to sice velmi jednoduché, ale připadalo nám to trochu zbytečné. Bednička měla totiž sloužit k navázání styku s rozumnými bytostmi, pokud se po Marsu potulují. Na obrazovce se podle přání obsluhy objevovaly a zase mizely všechny možné geometrické symboly, celá matematika, převedená z desítkové soustavy do ostatních, které by snad mohli páni nepozemšťané používat, obrazy ze Země, města, řeky, průplavy, lodě a samozřejmě taky celé dějiny, všechno v Technicoloru a primisima kvalitě. Myslím, že by každý kluk dal za takovou hračku nesmrtelnou duši. Jistě to byla mašinka hrozně drahá, a tak jsme poručíka Bryena proboha prosili, aby nám místo ní dal radši stejně těžkou cihlu nebo prostě dřevěnou bedničku s pískem a celý slavný interplanetární komunikátor si nechal až pro opravdové Martany. Ale Bryen o něčem podobném nechtěl ani slyšet.

Za deset dní nás i naše hejblata naložili do vrtulníku a celkem komfortně všechno dopravili na místo startu, na břeh jezera Ichtoatukvik.

Krajina byla veselá jako hřbitov v listopadu. Hranice lesů zůstala hezkých pár desítek kilometrů na jih od nás. Všude kolem jezera se táhla nekonečná, mírně zvlněná tundra s pahorky lišejníku. Uvnitř každého byl kopeček ledu, který neroztaje ani přes celé léto se zamrzlými loužemi sněhové vody, roztávajícími vždycky jen na pár hodin kolem poledne a tu a tam s trpasličí břízou, vysokou asi jako poctivá pampeliška. Romantický Bryen chtěl, abychom opustili vrtulník padákem, ale to jsme všichni tři zuřivě odmítli. Ne snad že by pro nás byl padákový výsadek něco zvláštního; my dva s Olliem máme více než padesát seskoků a seržant Křupa, jak se přiznal, osmdesát. Nechtěli jsme zahajovat úkol s nějakou poruchou na Packardu, s vymknutým kotníkem nebo, nedej bože, s rozsekanou svátostí interplanetárního komunikátoru!

Za pět minut bylo všechno vyloženo a modrý vrtulník NASA odbručel jako velký brouk na jih. Kolem nás byla do vzdálenosti několika set kilometrů na všechny strany liduprázdná krajina. No, nebyli jsme zaplatřánbůh ani Jeníček s Mařenkou, ani moc slavní lvi společnosti, tak nám to celkem nevadilo. Věříte, že jsme se na úkol docela těšili? Ostatně nám sliboval slušnou prémii několika tisíc dolarů. Upravili jsme si ventily přetlakového zařízení zapečetěných skafandrů. Jeden druhému pak ještě zkontroloval přilbu z umělé hmoty, opatřenou dvěma čertovskými růžky antén. Vypadaly rozhodně lip než starší modely, byly hlavně lehčí, polštářky v zátylku slibovaly větší pohodlí při spánku. I vysílačky pracovaly bezvadně.

Dne 17. května ve 14 hodin 53 minut jsme se do toho dali. Packard se úplně překonával.

Chvilí nás sice zle nadhazoval a vytrásal, ale brzy jsme přišli na to, že postačí vypustit trochu hélia z pneumatik. Od té chvíle jsme se dostávali přes lišejníkové kopečky ve dvou, zatímco třetí odpočíval, vezl se a koukal po krajině.

Hlídky jsme rozhodně držet museli. Znáte ty legrácky v armádě! člověk nikdy neví, co pro vás důstojnický mozek vymyslí. Třeba nám dobrodinci z NASA přichystali nějaká překvapení, aby prověřili materiál a koneckonců i nás co nejdůkladněji. Seržant Křupa chmurně věštil, že nás něco takového určitě potká, dokonce tvrdil: Je to na beton, že cestou potkáme nepozemšťany. I kdyby byli jenom vycpaní! A že by z toho byl obrovský malér, jestli kolem nich projedeme jen tak.

Bylo dosti pravděpodobné, že dojde k překvapení. Proč by nám jinak kladli tak usilovně na srdce: Mládenci, nezapomeňte vyzkoušet stříkačky, i tu s laserem, třeba na místním zvířectvu. A proč nás poručík Bryan několikrát ujistil, že se v tundře můžeme docela dobře setkat s vlky, rosomáky, polárními liškami a s jinou havětí, která by si zasloužila pěknou ránu z našich opakovaček? Proč znovu a znovu opakoval: Musíte koukat, abyste viděli!

Hlavně Ollie byl při svých hlídkách jako na jehlách; mžoural do dušičkové krajiny, kde kopečky lišejníku vypadaly jako náhrobky a první z nás zahlédl v tundře pohyb. To už jsme ujeli třicet kilometrů na sever a čtvrtina až třetina cesty k Hudsonovu zálivu byla za námi.

Pst, stát! sykl. Tamhle se něco hemžilo!

Mart'an? zeptal jsem se šepem. Podvědomě; v přilbě skafandru můžete hulákat jako na lesy. Ven nepronikne ani hlásek.

Ne, něco lepšího! Myslím, že to byla polární liška.

Ollie popadl kratičkou pušku, napřímil ramenní operu a plížil se jako Indián směrem, kde zahlédl prvního živého tvora na naší pouti; nepočítaje ovšem tisíce drobných mušek, které nám lezly po skafandrech. Slunce stálo vysoko na obloze. Bylo polární léto, kdy v těchto zeměpisných výškách neexistuje noc. Po západu slunce už za hodinu nebo za dvě ve vši parádě svítá. Ollie zalehl za jeden z lišejníkových kopečků a pečlivě mřil.

Až teď jsme s Křupou zahlédli jeho cíl. Polární liška vykukovala sto padesát metrů daleko; na takovou vzdálenost to byl sakra mňavý cíl, i když beru v úvahu, že naše pušky měly zaměřovači dalekohledy.

Bum! rána byla podivně ztlumená. Podobalo se to prasknutí protřazeného papírového pytlíku. Na místě nástřelu vylétl oranžový plamének a za ním modravý obláček kouře. Liška nadskočila a zmizela. Ollie opovrhl základním mysliveckým pravidlem: nejdřív vykouřit cigaretu a teprve pak jít na nástřel. Ale jak by měl kouřit v přilbě zapečetěného skafandru? Hrnuli jsme se k lišce, zásah byl znamenitý. Z šelmičky zbylo jen několik krvinek splených chomáček srsti, přední běhy a kus lebky. Náboje našich pušek měly v poměru ke své malé ráži neobyčejnou účinnost jako granát lodního děla!

Má poklona! poznamenal Ollie. Prohlížel si s úctou zbraň, která byla po složení ramenní opěrky velká jako armádní pistole.

Nechtěl bych z toho jednu držet! Ještě že nejsem Mart'an. S tímhle jsem teda úplně klidný!

To jsme ještě netušili, co nás čeká v nejbližších osmačtyřiceti hodinách.

Vyrazili jsme na další cestu. Bez busoly by bylo putování labradorskou tundrou ideální sebevražda, od obzoru k obzoru

se táhla mírně zvlněná pahorkatina bez jediného orientačního bodu, bez jediného stromečku nebo keře nebo balvanu. Kola Packardu mlaskala v bahnitě půdě a prolamovala tenké tabulky ledu, kterým se kvečeru pokrývaly kalužinky a mělká jezírka mezi lišejníkem. Tundra měla dušičkové barvy – šedou a tmavozelenou. Kde se v loužích odráželo nebe, byla ocelově lesklá. Trpasličí břízky oživovaly světle zelenými lístky tu pustinu jen občas.

Počkat! Co je to tamhle? ozval se seržant Křupa, kterého Ollie právě vystřídal u pedálů Packardu. Vidíte, tam na severozápadě!

Třpytilo se to a vypadalo to moc strakatě. V několika vteřinách se k přílbám skafandru přitiskly tři dalekohledy zvláštní konstrukce. Jednak umožňovaly vůbec koukat do dalekohledu přes průhledné vajíčko před našima očima, jednak byly zařízené i jako noktovizory; díky infračerveným paprskům jsme mohli vidět i v noci.

Krucinál, co to je? zanádal Ollie.

Dva kilometry daleko stála v tundře podivná krychle s jakousi šroubovnicí, která trčela šikmo vzhůru z jedné boční stěny. Těleso mělo měňavé a duhové barvy, přecházely od tmavofialové do světle růžové a připomínaly vnitřní stranu perlorodky. Kolem něho bylo ještě několik dalších předmětů tak malých, že splývaly s reliéfem tundry.

Co jsem vám říkal? zahřekeval Křupa. První marťanské město nám postavili už tady! Připadám si jako ve Walt Disneyově zábavním parku. Za chvíli na nás odněkud vybafne Sněhurka se sedmi trpaslíky! Že si ti chlapi z NASA nedají aspoň jednou pokoj.

Počkej, zarazil ho Ollie, jen klid a zhluboka dýchat, nebo jsou prémie v pekle. Jak je to ve směrnících pro setkání s nepozemšťany, předpis Kosmo jedna lomeno pět?

Zvedl ukazováček a chrлил ze sebe:

Základním pravidlem je nepřibližovat se k podezřelému objektu, k rostlinám nebo k živočichům, pokud není zajištěna úplná opticko-akustická dokumentace a biologicko-bakteriologický průzkum.

Neblni! strchoval se Křupa. Co když to tady snímá nějaká skrytá kamera. Pak si to promítnou a Bryan nás sežere. No, Bryana jsem se zatím tolik nebáli, ale přijít po těch štrapácích o prémie se nám rozhodně nechťelo. Zajeli jsme Packardem asi na půl míle k duhovému domečku. Křupa zůstal podle předpisů jako zajištění u vozidla a já s Olliem jsme se vydali na průzkum, chrstíce filmovou kamerou a zbraněmi. Pořídili jsme několik záběrů, odebrali vzorky vzduchu a země a provedli všechno, co pro tyto případy nařizuje Kosmo I/5. Pak jsme šlapali ještě blíž, ale už po několika krocích mě Ollie chytil za rukáv skafandru.

Človče, koukej, Marťan! Jako vystřižený z televizního seriálu! Dobrý, človče, dóóóbrý! Myslíš, že si ho vypůjčili z Hollywoodu? Chachá – statista!

Prapodivná potvora s věncem chapadel místo rukama, ve fantastickém skafandru typu horšího a levnějšího filmu vyrostla ze země nečekaně, že to bylo až směšné svou primitivností. Tak tenhle trik jsme s Olliem znali, poprvé jsme si na něm pochutnali při výcviku ve Wichita Falls. Tenkrát vyrobili dokonalou iluzi Marťana promítáním trikového diapozitivu na stěnu horkého vzduchu. Někde v tundře byl prostě zakopaný termočlánek a v blízkém kopečku lišejníku bylo zamaskované promítací zařízení.

Vyzkoušeli jsme to; sotva jsme couvli o pár kroků, bubák se rozplynul, jak když ho sfoukne.

Ti troubové jsou schopni naaranžovat tu kvůli nám celý japonský pavilón hrůzy! Musíme teď Marťana nafilmovat a potom drandíme dál.

A co interplanetární komunikátor? zeptal jsem se. Tady máš jedinečnou příležitost vyzkoušet zájem marťanských obyvatel o geometrii, matematiku a dějiny Spojených států.

Já mám především hlad, prohlásil Ollie se vši rozhodností. S tím nesmyslem se nebudeme zdržovat déle než podle předpisu musíme. Nemluv a natáče!

Marťan se zase objevil. Odkroutil jsem pár metrů šestnáctky a vrátili jsme se ke Krupovi, který nás pozoroval dalekohledem.

Tak co, hrdinové marsovských pustin? Cvakaly vám hrůzou zadničky?

Přímo pekelně! Ještě teď se třeseme z toho otřesu!

A jeli jsme dál.

Čekaly nás ještě další makety, tentokrátě našťestí bez bubáků. V prvním případě to byl jakýsi propletenec duralových tyčí, z jejichž vrcholků sršely modré jiskry. Krupovi a Olliemu se to moc líbilo, tvrdili, že to ještě nikdy neviděli, a žadonili, že by si jiskřičky rádi prohlédli zblízka, ale já jsem hleděl dostat se od podobných hraček pryč. Střelky v busolách se totiž zbláznily a poskakovaly na všechny strany.

Možná že to bylo v plánu NASA – pokazit nám busoly, abychom se museli řídit jen astronomickou navigací. Tak daleko moje ochota přihrávat Bryanovi rozhodně nesahala. Průzkum jsme odbyli jen tak halabala a hnali se dál, chvílemi pro změnu s elektromotory na poloviční výkon.

Třetím objektem bylo několik zelených plastických míčů, rozhozených po tundře. Byly skoro k nerozeznání od lišejníkových kopečků a dobrák Ollie si jich povšiml, teprve když už byly za námi. Chytačka, usoudil Křupa. V NASA jsou samí mizerové, chtějí ušetřit na premiích!

Byli jsme už dost unavení, a tak jsem rozhodl, že se trochu prospíme. Nebylo přirozeně na čem, ale naše skafandry měly tepelnou regulaci a byly nepromokavé, takže se nám na sněhu leželo celkem dobře. Opera v zátýlku se docela dobře osvědčila, a tak jsme za chvíli chrápali jako zabítí. Tedy Ollie a já, Křupa držel první dvouhodinovou hlídku.

Divoká zvěř se neobjevila. Zato když slunce na chvíli zapadlo za obzor a trochu se zešeřilo, uviděl jsem při své hlídce

daleko na severu podivné modravé záblesky. Vypadaly jako polární záře, ale byly příliš jasné. Znal jsem polární záři z Aljašky, kde jsme si protahovali tělo při zimním cvičení u starých dolů na Itidarodu. Ale za téměř úplného denního světla jsem ji viděl poprvé.

Kristepane, co to zas na nás přichystali? řekl jsem si v duchu. Umínal jsem si, že na to musím ostatní hned ráno upozornit, jenomže pak jsem na to zapomněl jako na smrt. Ráno je tu ostatně termín výhradně astronomický, světla přibude mň než poskrovnu.

Za sedm hodin jsme vyjeli, přesně podle plánu. Věnovali jsme celých šedesát minut snídani – to není na kosmický přetlakový skafandr zas tak moc. Jen to zkuste, pořádně se najíst trubičkou o nic silnější, než je slaměné brčko od limonády!

Hned na začátku cesty nás čekalo další překvapení. Nad jižním obzorem, odkud jsme přijeli, zabzučela černá tečka. Letadlo! Dalekohledy nám je přiblížily, ale zase ne tak, abychom mohli rozeznat typ. Nejvíce připomínalo vrtulník.

Že by nás už hledali? divil se Ollie.

Asi kontrola. Znáš je, nedají si pokoj, soudil pesimista Křupa. Ale že by nás tu našli – no, nevím. Museli by mít kliku. Packard seshora vypadá docela určité jako kopeček z lišejníků

Dáme mu znamení? zajímal se Ollie.

Čím?

No přece laserem! Od čeho by byl, kdybychom ani na pilota nemohli zablýsknout!

Nápadeček, Ollie! poplácal jsem ho po rameni. Dobrá – jestli se ještě jednou objeví, tak po něm picnem světýlkem. Jen tak docela maličko, aby z toho nebyl malér. Asi tak nejbliž na pět kilometrů.

Neměli jsme příležitost, stroj se už neukázal. Šlapali jsme dál ostošest, abychom to měli co nejdříve za sebou. Skafandry zatím sloužily jako hodinky, ochlazovaly nás a odsávaly vlhkost silikagelovou vložkou. Po několika hodinách jízdy jsme mohli být asi tak na úrovni Douglasova zálivu. Přenesli jsme Packarda přes několik říček nebo spíše potoků, směřujících na východ až k moři.

K cíli chybělo už jen třicet kilometrů, když jsme dorazili k řetězu vyšších pahorků. Křupa, který seděl u řízení, zvětšil objem pneumatik. Hélium se sykotem nafouklo všechny čtyři pláště v jakési lehce zploštělé koule. Pak zapojil pomocné elektromotory na plný výkon. Pomalu, krok za krokem jsme se valili do kopce, klouzali na zmrazcích, které ještě od rána neměly čas roztát, rozmačkali mladé lístky polárních bříz a plazivých borůvek.

Na vrcholu kopce se Packard s trhnutím zastavil.

No, má poklona, zahučel Křupa. Tohle nám ještě scházelo!

Vzápětí Ollie zajásal:

Dobrý, dobrý! Vždycky jsem chtěl vidět létající talíř – koukněte! Stejně jsou ti z NASA mameluci, udělají model se všema frňousama, jako by to okopírovali z comics. Nemají ani trochu vlastní fantazie!

V údolí, vlastně v kotlině obklopené řetězem pahorků, ležel na tundře okrouhlý předmět. V průměru měřil slušných pár desítek metrů. Byl stříbrný, na okrajích měl něco jako kulatá okénka a uprostřed, kde bývají na koláči hrozinky, se hrbatil kupolí. Oslnivě se třpytila, ale z dálky nebylo lze rozeznat, jestli je z průhledné hmoty nebo z lesklého kovu. Opodál stál přístroj z hliníkových trubek, podivně zprohýbaných do geometrického obrazce, jaký jsme minuli už včera. Nenapravitelný romantik Ollie div neskákal na sedátku radostí; Křupa byl naopak zasmušilý a otrávený. A já jsem přemýšlel, co udělat. Pokyny v předpisech byly jasné, ale zároveň se mi zdálo, že setkání s dvěma nákladnými maketami za hezkých pár tisíc dolarů není náhodné. Velitelství NASA si patrně usmyslelo přinutit nás za každou cenu k tomu, abychom vyzkoušeli interplanetární komunikátor v bojových podmínkách. Zarazil jsem radostné projevy Ollieho i Krupovo krákorání a vymýšlel taktický plán.

Rozum do hrsti, hoši. Za daných okolností je vyloučeno použít k další cestě Packarda. Nebo přijdeme o prémii, poručík Bryan by nám takovou ležérnost nikdy neodpustil. Skuteční astronauti se podle jeho představ mají teď změnit v Old Shatterhandy a plížit se opatrně k létajícímu talíři.

Takovou štrapáci jsme si sice odpustili, ale přece jen jsme se k podivnému předmětu vydali pěšky. Křupa nesl komunikátor, Ollie ho zajišťoval zleva rychlopalnou puškou a já zprava laserem.

Propadali jsme se mechem a sporou trávou do kaluží, podrážky prolamovaly led. Několikrát jsme zapadli do močálu až nad kolena. Naštěstí se skafandry držely a nepodlehly ostrým ledovým hranám. Ve vzdálenosti několika set metrů od talíře jsme provedli předepsané zkoušky a já jsem natočil šest záběrů. Stejně jako včera se z ničeho nic objevili Mart'ané, tentokrát v luxusním provedení. Na dálku vypadali trochu jako medúzy, pohybovali se trhavými poskoky. Nasáci se praštili přes kapsu, posadili do bláta promítačku, řekl jsem polohlasně. Toho prvního Mart'ana odbyli jen diapozitivem.

V hledáčku kamery jsem viděl obě medúzy poskakovat kolem létajícího kotouče, jedna z nich se přiblížila k hliníkové konstrukci, ze které začaly sršet modravé jiskry. Druhá zatím zmizela za kotoučem – nebo snad byla promítačka vypnuta. Představoval jsem si, jak to někdo na dálku režíruje.

To je lepší než barevná širokoúhlá děsivka z Marsu! radoval se Ollie. Za tohle musíme, kluci, napsat děkovný dopis plukovníkovi v Duluthu. Co bych za to před deseti lety dal, něco takového zažít!

Nežvaň! Krupo, popadněte tu dorozumivací bednu, jdeme navázat meziplanetární styky. Ollie, zůstaneš tady v záloze. Ne aby tě napadlo hnout se z místa! Až si to kašparem odbudeme, půjdeš se do lunaparku podívat taky.

Sotva jsme udělali několik kroků, praskot jisker kolem hliníkové konstrukce zesílil. Rachot byl tak silný, že mě ohlušoval i pod plastikovou bublinou přilby. Jiskry sršely až do vzdálenosti několika metrů, vytvořily zářivý věnec. Ollie jásá, pomyslel jsem si – ale co naše busoly v Packardu? Doufal jsem, že Packard je dostatečně daleko.

Seržante, mně se to nějak nelíbí, ozval se Křupa radiotelefonem. Tohle z NASA trochu přehnali – nerad bych chytil do těla nějakou tu tisícovku voltů!

Blbost! Hrajeme si na astronauty, znáte přece pravidlo o koeficientu bezpečnosti. Křupa sice přikývl, ale pokud jsem mu viděl do obličeje, moc radostně se netvářil. Došli jsme asi na padesát metrů ke kotouči, když jiskry začaly šilet. Tráva, lišejníky a vůbec všechno zelené kolem dokola žlutlo a uhehnatělo. A co víc, sprška jisker se soustřeďovala do směru, odkud jsme přicházeli.

Křupa vyděšeně ucouvl.

Seržante, pojdme zpátky! Tohleto je na nás nějaký podraz! Radši přijdu o prémii – proboha, kolik to má ampér?

Byl jsem na rozpacích. O elektrických jiskrách nám v přednáškách o meziplanetárním právu a o normách chování kosmonautů v případě styku s cizí civilizací nic neříkali. Výboje praskaly nedaleko před námi, nejbližší trpasličí břízka vzplanula drobnými oranžovými plaménky. Přebytek jarní mízy je zadusil.

Ustoupili jsme o deset kroků. Stačilo to k tomu, aby se Křupa uklidnil.

Seržante, to na nás asi hrají útok. A když do toho nepráskneme, budou nám to vytýkat. Mám to pokropit?

Počkejte! Dovedete si představit ten kravál, jestli poškodíme nějakou drahou mašinku? Snad – snad by úplně stačilo odstřelit ten cedník, z něhož lítají ty jiskry. Mimochodem – kde jsou Mart'ané?

Byli jsme tak soustředěni na nebezpečné jiskry, že jsme úplně zapomněli na všechno ostatní. Postavy nebyly k nalezení, asi se oba projektory při zvýšené intenzitě jiskření samočinně vypnuly.

Přepojil jsem radiofon na Ollieho.

Hej, jak je u tebe?

Báječně! Obdivuji ty světelné efekty. Z dálky to vypadá náramně!

Pomyslel jsem si, jak rozličná mohou být hlediska na tutéž věc. Před námi se zas objevily jazýčky ohně, tentokrát se živily nějakým suchým lišejníkem. Nad kopeček se vznesla šedavá spirála kouře.

Šéfe, mně to jiskření leze už doopravdy na mozek. Mám? – otázal se nervózně Křupa a odjistil pušku.

No, s pomocí boží, zkuste to!

Pečlivě namířil a vystřelil. Na konstrukci zajiskřil oheň, vyrostl obláček dýmu, ale jiskry sršely vesele dál.

Mrcha! Pevná, odolná mrcha! ulevil si seržant. Vystřelil znovu a ještě jednou.

Děšť jisker ustal. Vzápětí se stalo něco strašného, z konstrukce vyletěl úzký svazek plamene a zasáhl Křupu přímo do prsou. Zachroptěl a bezvládně se sesul k zemi.

Praštil jsem komunikátorem, skočil jsem ke Krupovi a sklonil se nad ním. Skafandr měl kruhovitě propálený, zčernalá silikagelová vložka pod ním doutnala. Tohleto už nebyla legrace a hra. Odpečetil jsem závěr Krupovy přílby – čert vzal prémii! – a strhl mu ji s hlavy. Seržant měl zavřené oči, v obličeji byl bledý jako stěna. Byl v bezvědomí, ale dýchal.

Zapojil jsem se na Ollieho. Přijed' sem s Packardem, honem! – Cvoči, vždycky něco přežnou! – Tak dělej, Ollie!

Už přeskakoval lišejníkové kopečky a šplhal se do kopce k našemu vozidlu. Jiskření mezitím úplně přestalo. Popadl jsem Křupu v podpaží a táhl ho zpátky; byl úplně bezvládný, ryl patami rýhy do močálu. Pak jsem ho položil do trávy. Srdce mu bilo slabě a nepravdělně, rozepnul jsem mu skafandr a snažil se ho přivést do lepšího stavu masáží hrudníku. Ollie přistál bravurním smykem těsně u nás, na cestu uvedl v činnost turbinový pohon.

Co je? – vyhrkl. Dovtípil se i bez odpovědi. A sakra!

Ta idiotská mašina ho zranila, tohle si tedy vyřídím na velitelství! Pomoz mi ho svléknout, potřebuje obvázat.

Na Krupově hrudníku bylo zarudlé místo velikosti dolaru, jakýsi shluk krevních výronů. Vypadalo to, jako by chytíl pořádný uppercut přímo na srdce; žádný div, že byl K. O.

Koukej – zase Mart'ani, Ollie ukazoval někam za mne. A zařval: Krucinál, dispečere, dejte s tím už pokoj!

I mně už začaly povolovat nervy. Pusť to do nich, Ollie, tohle je nahanraný útok podle všech kosmických předpisů, máme právo se bránit! Z pitomosti zranili kamaráda – tak ať jim za trest zařve mašinka! I kdyby stála deset miliónů dolarů! Roztřískej jim to, když si o to koledují!

Nemusel jsem ho dvakrát pobízet, nadšeně popadl karabinu a práskl po něčem, co bylo za mými zády. Byla to poslední věc, kterou chudák Ollie v životě udělal. Bohužel

Zahlédl jsem koutkem oka, jak na něho spadl ohnivý děšť. Puška s dvaceti výbušnými náboji v zásobníku se mu roztrhla v rukách a rozervala ho na kusy. Síla výbuchu mě porazila, odhodilo mě to přes Packarda o několik metrů dál.

Nevím, jak dlouho jsem byl groggy, ale když jsem se probрал, cítil jsem jen obrovský a chladný vztek na lumpy, kteří nám nastrčili do cesty všechny ty pitomé mašiny. Nejspíš se jim vymkly z kontroly, mají na svědomí chudáka Ollieho! Blbě a nespolehlivé mašiny!

Vrávoravě jsem vstal a popadl laser, nic jiného nebylo po ruce. Bylo mi už všechno jedno, i to, že laserový paprsek dokáže prorazit na několik metrů i pancíř křižníku.

Scéna se zatím změnila. Po modrých potvorách, hopsajících na chapadlech, nebylo ani památky – to by konečně nebylo nic divného – ale zmizela i konstrukce, z níž šlehaly jiskry. Nechápal jsem, jak se to mohlo stát, tupě a pomalu jsem o tom přemýšlel. Najednou se kotouč začal s tichým vrčením zvedat. Přiložil jsem pažbu k boku a stiskl červený knoflík.

Vyšlehl paprsek ostrý jak jehla a zařízl se do boku talíře, který už visel ve vzduchu metr nad tundrou. Do nosu mě udeřil zápach spáleného kovu.

Laser se mi chvěl v ruce, jak ho baterie vibrátorem nabíjely k nové dávce. Kontrolní žárovka zablikala. Konečně! Další žhavá jehla přejela po boku kotouče, který se zatím pomalu vzdaloval. Připadal jsem si proti hmotě mašiny, kterou nám při cvičeních nikdy neukázali, jako chroust vedle polévkového talíře. A byl jsem celý pryč, že ten krám pořád ještě drží pohromadě – dali nám snad úmyslně nějaký slabší laser? Vypálil jsem ještě třetí dávku. Zdálo se mi, že se kotouč zakymácel a dokonce trochu poklesl. Ale pak se sílícím bzukotem nabral rychlost, uletěl z dohledu a zmizel na východě. Zbyla tu jen popálená tundra a okrouhlá jáma, kterou talíř vytlačil do lišejníku. Pomalu se zaplňovala vodou.

Převržený Packard, bezvědomý seržant Křupa a mrtvý Ollie. A ticho, jako by celý svět umřel.

Vlastně už ani nevím, jak jsem chudáka Ollieho pohřbil. Myslím, že jsem vyhrabal pažbou laseru v rašelině příkop. Určitě jsem si nelámal hlavu, že flinta za deset tisíc dolarů slouží jako pěticentová lopata a ještě k tomu špatně. Šetrnost poručíka Bryana mě pak zajímala ze všeho nejméně. Hrob jsem označil barevným nylonem, urvaným z bočnic Packarda, a pod plachtu jsem naskládal hromádku věcí, které mě teď nesměly zatěžovat. Měl jsem před sebou zpáteční cestu se zraněným Křupou, na pomoc jsem nemohl spoléhat. Ani na to letadlo, které jsme ráno v dálce jen zahlídli. Interplanetární komunikátor, laser a část potravin zůstaly na místě. Zbytečné krámy! Na Packardu jsem vykouzlil pro seržanta Křpu provizorní lůžko bezohledně jsem ohnul a ulámал trubky, kde to bylo zapotřebí, a svázal to všechno popruhy z rezervního skafandru, který jsem rozřezal na kousky. Pak jsem otočil Packarda k jihu. Jel teď podstatně hůř. Při první zastávce jsem dal Krupův skafandr jakžtakž do pořádku; termoregulace ještě pracovala, a tak bylo alespoň jisté, že mi cestou nezmrzne. Zato busoly byly navždycky zničené. S pomocí elektromotorů jsem překodroval pahorky; chvilku jsem pak uvažoval nad mapou, co dál. Nejjednodušší bylo dát se na východ nebo jihovýchod k Hudsonově úžině a pak podél mořského břehu stále na jih až k řece Payne. Jenže jsem neznal terén a kromě toho bych musel překročit několik menších říček, které se vlévají do zátok Fiske a Wakeham. To by bylo zatraceně komplikované, v ledové vodě bych mohl zůstat nejen já, ale i bezmocný Křpa. Nejkratší cesta zpátky vedla po stopách, které byly v tundře tu a tam viditelné. Ale v tomto případě mě zas mapa varovala před rozsáhlými bažinami mezi řekami Titukotat, Aktotat a Tuktotat, zamořenými komáry a opuštěnými nejen pány bohem, ale dokonce i Eskymáky. Dostal bych se do těch končin, kdybych se jen docela málo odchýlil na západ. Tak co teď? Která z obou špatných možností je lepší? Nakonec rozhodl pohled na Křpu, bledého a s promodralými rty. Za čtyřicet hodin nás čeká u jezera Ichtoatukvik vrtulník NASA! Pomalu mi docházelo, že jsem vlastně všechno zpackal. Já, velitel výpravy, jsem dovolil Krupovi bouchnout do té jiskřící konstrukce, já jsem nařídil chudáku Oliemu střilet na nějaké pitomé bubáky a tím přivodil jeho smrt! Pravda, v obou případech bylo moje rozhodnutí přesně podle platných kosmonautických předpisů, ale přece jen Sakra! V tundře se tu a tam objevovaly koleje, které nechal Packard v měkké půdě hlubokým vzorkem pneumatik. Řídil jsem se více méně podle nich a šlapal, div mi srdce neprasklo. Hrozně mě dožíraly drobné černé mušky, lezly mi do očí, našly si cestu kolem krku do skafandru a štípaly jak divé. Krupův obličej zmizel pod jejich vrstvou. Radši jsem mu nasadil přilbu a zvýšil přívod kyslíku; trochu se mu ulevilo, dýchal pravidelněji a také tep se mu zlepšil. Urazit sto kilometrů za čtyřicet hodin vypadá jako legrace; ale v tundře s miliony lišejníkových kopečků, s miliónem stružek a potůčků, v nichž se kola protáčela a vážla jak v ševcovském popu? Pochody ve Wichte Falls a všechno, co jsem až do té doby prožil, byla jen zábava a společenská hra. Bá! jsem se příliš hýřil elektrickým pohonem a zapínal jsem elektromotory jen tehdy, když mně už tančila v očích černá a modrá kola. Stopy poslušně vedly k řádce olivově zelených plastických míčů, pár desítek kilometrů za místem, kde jsme všichni tři odpočívali. Poznal jsem to podle filmových obalů, které jsem tam zahodil, když jsem znovu nabíjel kameru. Cítil jsem, že už prostě za nic nemohu dál. Zastavil jsem Packarda na malé vyvýšenině a opatrně snesl Křpu na zem. Hlavu jsem mu podložil hromádkou natrhaných lišejníků. Tehdy poprvé otevřel oči. Tak co, Louisi, jak je? sklonil jsem se nad ním. Už je ráno seržante? Nesníme zaspal. Ráno vrtulník Ať seržant Divo budík Zřejmě si myslel, že jsme ještě nevyjeli, že jsme pořád v Duluthu. Kéž by to tak bylo! Našel jsem v kapse tubu koncentrovaného bujónu, odtrhl od ní trubičku a nalil mu několik kapek do úst. Poslušně polykal a netečně se díval do stříbrného nebe. Dáme si dvacet, ano? Ale budík seržante nezapomeňte Ne, nezapomenu. Buď úplně klidný! Zkontroloval jsem termoregulaci jeho skafandru, odpočel se a o krok dál jsem se sesypal rovnou do bažiny, až voda kolem mne vyšpláhlá.

Vzbudil jsem se za pět hodin, slunce už stálo vysoko na obloze a mizerné černé mušky opět řádily. Křpa vůbec nezměnil polohu, nehýbal se. Vyskočil jsem a poklekl u něho. Myslel jsem, že umřel, ale díval se pořád do oblohy, bez zájmu, bez hnutí. Louisi! Vstávej, pojedeme! zatřásl jsem s ním. Poslušně se posadil. Snažil se dokonce vstát, ale zavrával a byl by upadl. Zachytil jsem ho a dovedl k Packardu. Lehni si, chlapče, a pořádně se přidrž. Něco sníme a vyrazíme. Nemám hlad, řekl pomalu a lhostejně. Chtěl bych zůstat tady. To nemůžeš, mladíku! snažil jsem se O veselý tón, ale byl bych nejraději brečel. Počkej, dám ti něco primového k snídani. Vypil celou tubu bujónu a trochu kondenzované smetany, já jsem rozžvýkal tabulku čokolády a navrch si dal dva herakliny. Za chvíli už zase Packard čvachtal blátem a lámal ledové desky na loužích. Zoufale jsem se rozhlížel, kdy uvidím hliníkovou konstrukci, kterou jsme včera našli a filmovali marně. A přece jsem tu a tam objevoval stopy kolejí! Už jsem se chtěl vrátit, napadla mě hrozná myšlenka, že jsem se dal ráno v rozčilení opačným směrem, zpátky na sever, když jsem konečně na obzoru zahlédl duhové zářící domeček se šikmou šroubovnicí

antény. Rozjel jsem se k němu se zapjatými elektromotory.

Jezero už nebylo daleko, nejvýš třicet kilometrů! Leknutím jsem málem sletěl ze sedadla, když se přede mnou z ničeho nic vynořila pitvorná figurka Mart'ana. Mechanismus zřejmě fungoval bezvadně.

Popadl mě vztek.

Ty potvoro, ty hnusná a bídná potvoro! zařval jsem a namířil s Packardem rovnou na chobotnaté stvoření. Pitomé koukalo průzorem přílby s mnoha anténami, výrůstky a bradavicemi přístrojů. Přední kola Packarda jím projela bez nejmenšího odporu, ofoukl mě horký závan. Ano přesně tak, jak jsem předpokládal! Diapozitiv promítnutý na ohřívaný vzduch.

Trochu jsem se zastýděl za své nervy a honem jsem zase stočil vozítko do správného směru. Rašelina pod koly jednotvárně mlaskala. Pomáhal jsem ze vši síly elektromotorům a s obavami sledoval ručičky hodinek. Za tři hodiny uplyne lhůta, vyměřená našemu pokusu. Podle známé přesnosti a důkladnosti orgánů NASA odstartuje vrtulník; pátrání bude zahájeno až za pět dní a to byla pro člověka v mé situaci strašlivě dlouhá doba.

Zapnul jsem turbínu, zavylo to a zasvištělo. Packard se divoce rozjel dopředu, jako by dostal mohutný kopanec do zadku. Naneštěstí jsem zapomněl vypustit část hélia z pneumatik, a tak jsme byli s Křupou nemilosrdně vyhazováni a zase přibíjeni zpět na sedadla. Honem jsem povolil ventil jízda se trochu uklidnila, ale zato jsem

dokonale ztratil orientaci i koleje. Po deseti minutách, v nichž jsme urazili nejméně deset kilometrů, nebylo ještě jezero vidět.

Zbývala už jen hodina. Obrátil jsem Packarda tam, kde jsem tušil východ, a skákal přes lišejníkové kopečky posledními silami turbíny, které už docházela pohonná hmota. Právě když hvízdání definitivně umlklo, zablýskala se v tundře daleko před námi hladina jezera Ichtoatukvik. Před ní se modrala tečka vrtulník!

Bylo to jako v románě kousek před vrtulníkem zavdly i niklkadmiové články a Packard se zastavil.

Výčerpáně jsem se opřel o zablácenou bočnici. Od vrtulníku se odlepila bezvadně vyžehlená oficiální uniforma poručík Bryan. Šel mi vstříc, vyhýbaje se úzkostlivě loužím. Vypadalo to, jako když jede slalom. V předepsané vzdálenosti se zastavil a čekal na hlášení.

V tu chvíli mně nebylo nic tak protivné jako vojenské předpisy.

Co koukáte tak se hněte! vyštěkl jsem na poručíka. Nevidíte, že je Křupa v koncích? Dělejte, potřebuje lékaře! Jednoho z těch vašich zatracených psychiatrů! Ollie Divo je po smrti. Ten už kašle i na vás, vy nejste lidi, ale zvířata! Bryan se zarazil, několikrát nasucho polkl, ale byl tak rozumný, že odložil pomstu do budoucnosti. Řekl jen:

O. K., seržante! Nastupte do letadla.

Hoši obrátil se k pilotovi a mechanikovi, pojdte trochu píchnout!

Potom dokonce bez ohledu na uniformu pomáhal dostrkat Packarda i s Křupou až k vrtulníku.

Kde jsou ostatní součásti výstroje a výzbroje? Laser, pušky, komunikátor?

V tundře, asi deset kilometrů od Deception Bay. Vrtulník je snad najde, podle barevných zbytků skafandru. Hned vedle je hrob seržanta Divo, ten nechte na pokoji.

Poručík se zatvářil upjatě.

Chápete, že nemůžu přísně tajné věci nechat jen tak někde v tundře? Letíme tam, navedete vrtulník!

Podívejte se, Bryane, řekl jsem unaveně, jsem docela na hromadě, moucha by mě porazila. A nevidím poblíž vhodný kámen, abych vás mohl bacit. Ale vím docela určitě, že vám rozbij u hlavu třeba dodatečně, jestli hned nepoletíme do nejbližší nemocnice. Podívejte se na desátníka Krupu!

Poručík se prudce odvrátil, vyšplhal se do vrtulníku. Následoval jsem ho. Pilot už seděl u řídicí páky, přehodil žvýkačku v ústech a zeptal se:

Tak kam to vlastně bude? Už jste se ráčili dohodnout?

Bryan chvilku mlčel, pak se na mě lítostivě podíval a řekl:

Do Port Harrisonu. Spojte se co nejrychleji s letištěm, ať přistaví sanitku!

Byl to koneckonců rozumný mládenec. Mnohokrát se vysmrkal, než se odhodlal k dalšímu rozhovoru.

Poslyšte, seržante, nemusíte mi odpovídat ptát se vás bude samozřejmě vyšetřovací komise. Můj dotaz je docela soukromý. Jak se vám to, proboha, stalo?

Vzpomněl jsem si na chudáka Ollieho a na Walt Disneyův park, z něhož měl takovou radost.

Víte, poručíku, ten lunapark, co jste nám po cestě připravili, byl trochu moc realistický. Z toho se taky bude někdo zodpovídat, to vám tedy zaručuju. Ale před vojenským soudem!

Ovšem, připravili jsme vám na cestě podle plánu několik maket, dva domky s promítanou figurou, jeden blízko startu a druhý na pobřeží zálivu, a jako test pozornosti plastické koule. Ale jakou to má souvislost s tím s tím neštěstím?

Odpověděl jsem na otázku otázkou.

A co létající disk? Co ty pitomé hliníkové zapleteniny a jiskry? Ty zmrzačily Křupu a zabily Ollieho!

Cože?

No prosím, zatvářil jsem se kysele. Ani vás o něm neinformovali. O tom nejhorším. Děkuje za to pánu bohu, aspoň budete mít klidné svědomí.

Vyloučeno! Plán překážek jsme sestavovali ve štábu, osobně jsem projel celou trasu dva dny před vámi v terénním vozidlu!

Zatočila se mi hlava.

Poručíku to přece není proboha! Docela jasně jsem viděl, jak kolem létajícího talíře poskakují nějaké modré potvory, podobné chobotnicím bylo to jako ve špatném fantastickém filmu! A letadlo jsme viděli, včera ráno!

Pst tišeji! sykl k pilotní kabině.

Z otevřených dveří zvědavě vykukovali druhý pilot a radista. O letadle víme, hlásily ho radarové stanice na Manselově ostrově a ve Frobisher Bay. Jenže to nebylo naše letadlo.

Jak to?

Nebylo to ani letadlo NASA, ani stroj NATO a Kanadáné se k němu taky nehlásí. Je to úplný rébus, na velitelství jsou z toho vykulení. Ted už raději mlčte, schovejte si slovíčka pro komisi. Kamaráde nechtěl bych být ve vaší kůži! A pak začaly nekonečné čtyři měsíce výsledků, ohledání na místě a znovu výsledků. Několik týdnů to se mnou vypadalo bledě. Jeden z tupějších členů komise si bůhvíproč umanul, že jsem si všechno vymyslel. Prý jsem Krupu postřelil laserem a stejnou zbraní způsobil výbuch Ollieho flinty. Zkonstruoval si tuhle povídačku, když vyšťáral, že se nám oběma ve Wichita Falls, tedy Olliemu a mně, líbilo jedno děvče. Zachránilo mě jenom několik jasných faktů, které nemohla komise popřít.

Za prvé: na filmu, natočeném během expedice, je zřetelně vidět kovová konstrukce, která srší jiskry. NASA s tím nemá nic společného.

Za druhé: pokusem bylo zjištěno, že laserem nelze ani přivést k výbuchu náboje, jaké měl Ollie v karabině, ani někoho jen zranit, jak se to stalo desátníku Krupovi; leda zabít. Mimochodem nikdy se úplně neuzdravil. Trčí netečně v blázinci a dodnes si na nic nevzpomněl.

Za třetí a to je hlavní argument, který mě zprostil viny, eskymácký kapitán Anorak z lodi North Cap uviděl poblíž ostrova Akpatok diskové těleso. Pomalu se vznášelo nad tundrou zvláštním vlnitým letem, jako by se potácelo. Totéž viděli i jeho námořníci, kteří vzápětí utekli do podpalubí. Všechno se odehrálo v době, kdy jsem se vydával s Krupou na zpáteční cestu. Anorak je muž pravdomluvný a vzdělaný, v Japonsku získal kapitánský diplom pro zeměpisné šířky od 50° výše. Vypověděl doslova toto: Asi za deset vteřin se těleso naklonilo a pak se zřítilo do moře. V tom místě se vyvalilo mračno páry. Vlna, zdvižená pádem, doběhla až k mému kutru a byl to jen zázrak, že nás nepřevrhla; Myslel jsem, že to byl meteorit, ale to mi zas nešlo dohromady s tím jeho podivným letem.

Do míst, které kapitán Anorak přesně určil, byly poslány nejdřív hloubkové ponorky. Nebylo zjištěno nic mimořádného. Na řadu přišel batyskaf, ploužil se těsně nad mořským dnem a citlivými přístroji hledal zbytky nějakého kovu. Výsledek se opět rovnal nule. Jen jedna věc byla zvláštní z okolí ostrova Akpatok na čas úplně zmizely všechny ryby, ačkoliv se chemické složení vody vůbec nezměnilo.

Pak si mě jednoho dne zavolał plukovník, s nímž jsem se seznámil v Duluthu. Tentokrát neměl za sebou mapu Labradoru, ale Aljašky. Snad čekal na další uchazeče o slávu. Nevím.

Tak, seržante, mužem celý případ uzavřít. Nešťastný případ.

To jistě, pane. Ollie byl můj nejlepší kamarád.

Ollie? plukovník povytáhl obočí. Ach tak, ovšem, seržant Divo! Ale celý případ je nešťastný sám o sobě. Všechno nasvědčuje tomu, že jste se jako dosud jediný člověk setkal s expedicí z jiné planety a to první setkání bylo oboustranně tragické. Nejenže nedošlo ke kontaktu, ačkoli jste na něj byli shodou okolností připraveni a vybaveni, setkání dokonce vyvrcholilo střetnutím, v němž byla cizí expedice zničena. To se nemělo stát, seržante, to se určitě nemělo stát!

Postupoval jsem přesně podle předpisů, pane plukovníku. A pokud jde o kontakt zkrátka, ten interplanetární komunikátor je dobrý leda ještě tak do dětského pokoje.

Seržante! Ta věc stála několik tisíc dolarů!

Je jich škoda, pane plukovníku.

Dobrá, dobrá, nechme toho! Budeme muset přepracovat předpisy, hlavně Kosmo jedna lomeno pět. Ostatně měl jste v neštěstí i štěstí, seržante. Přežil jste a dokonce jste vyvrátil podezření komise. To bylo možná ještě těžší, trochu se usmál. Nejfantastičtější je časová a prostorová Ishoda vaší výpravy s návštěvou cizích bytostí nepřemýšlel jste o tom?

Samozřejmě, pane. Celé noci. Myslím, že vám to může lichotit. Vybrali jste prostor a roční dobu tak podobnou podmínkám na planetě, odkud ty modré potvory

Ale seržante!

Promiňte, pane, moc jsem si je nezamiloval. Letadlo, které jsme viděli nad jižním obzorem, byl asi létající disk, který si zaletěl pro první kovovou konstrukci. Snad to byly nějaké sběrače elektrické energie, použitelné taky opačným způsobem jako mocné zdroje, nemyslíte, pane?

Snad. Naši odborníci se o to dodnes hádají. Záhadný je ten složitý tvar konstrukce, který jste naštěstí nafilmoval. Ale teď k věci, seržante. Domníváme se, že nemůžete setrvat déle ve službách NASA. Je kolem vás příliš mnoho poprasku na Labradoru i tady v Duluthu. Neprospělo by to věci, rozumíte?

Přikývl jsem.

Chtěl jsem sám požádat o propuštění, pane plukovníku.

Výborně, chlapče. To celou věc zjednoduší. Dostanete zvláštní prémii za splnění úkolu ve ztížených podmínkách, jmenoval slušnou částku. Dále můžete dostat dobré místo v jednom z našich evropských podniků. Líbila by se vám Paříž?

Ano, pane. Děkuji vám, pojedu do Paříže docela rád, víte za války jsem tak trochu pomáhal, když ji Spojenci osvobozovali.

A tak jsem tady. Děláám garážmistra u firmy ale na tom koneckonců nezáleží a dostal jsem se až k vám, do klubu.

Nikdo mi nezakázal vyprávět o těch věcech, nemusel jsem nic podpisovat. Víte, ono to není zas tak obtížné dostat se v Evropě do blázince. A ještě lehčí je vyvolat o sobě zdání, že jste mluvk a nenapravitelný lhář.

Proč mám dělat někomu šaška? Až dnes jsem vysypal všechno. Ovšem jen mezi námi, boys!

(Zapsáno 4. 12. 1965)

MODRÝ OŘÍŠEK

(Vypravení čísla 41)

Seděli jsme s Exemplářem Ljoňkou na lavičce u Moskevského kanálu a dívali se, jak se naproti nám, za kalnou a špinavou vodou rozsvěcují světla v oknech staříckého hotelu Balčuk. Na zápraží zamoskvorečských domků vyšly babky s klubičky vlny a kolem kanálu se procházely stíny věčně hladových koček.

Byli jsme tu doma, já i Exemplář. Naši spolužáci z gymnasia na Arbatu kdesi vystrachali, že Balčuk je vlastně tatarské slovo, které znamená bažinu, a že tu kdysi místo hotelu a ševcovské továrničky, alespoň podle pověsti, stávalo tatarské hradiště. Od té doby nám jinak neřekli než Tatařini. Jaká pomoc ve škole má svou přezdívku kdekdo. Já se musel spokojit s Tatařinem, Ljoňka navíc zůstal Exemplářem. Tohle přízvisko měl přišité tak pevnou nití, že se občas přetřekli i profesori. Ljoňka se sám divil, proč se mu Exemplář nedostal taky do občanského průkazu.

Ve skutečnosti se jmenoval Alexej Jefremovič Šarin a oba nás spojovala neobyčejně silná a vytrvalá touha unikat co nejčastěji z pořezaných lavic na Arbatu. Ven k řece, do lesa, a třeba i mezi okopané klukovskými válkami těžce zmražené akáty a bezy na Vrabčích horách! Ljoňka tam chodil odjakživa na broučky a já mu věrně sekundoval, jenže jsem místo šestinohých pokladů lovil všelijaké kameny a kamínky zkrátka provozoval jsem docela začátečnickou, ale zato smrtelně vážnou mineralogii. Časem jsme jeden od druhého leccos pochytili. Já jsem ve škole oslňoval záhadnými jmény jako Stegobium paniceum a Melolontha melolontha, aniž jsem ovšem prozradil, že jde o prachobyčejného červotoče a chrousta. Ljoňka zase kolem sebe jen tak pro efekt házel tellurobismuthem, bournonitem a valentinitem, čím delší slovo, tím větší sláva!

Dostat se z okovaných dveří gymnasia nebylo tak lehké, ale měli jsme s Ljoňkou několik znamenitých únikových variant. Nejjednodušší z nich jsme uplatňovali v hodinách zpěvu, vedených dobráckým kantorem Antonem Saveličem Rogačevem vyli jsme totiž jako šakali, předstírajíce upřímnou snahu o co nejkrásnější výkon. Anton Savelič většinou po několika minutách kapituloval a vykázal nás ze třídy.

Ach ještě maličkost: Ljoňkova přezdívka!

Můj vážený spolužák Alexej Jefremovič ovládal už v šestnácti letech docela dobře taxonomii a systematiku koleopter dovedl pojmenovat skoro všechno, co v Moskvě a nejbližším okolí lezlo a šplhalo na šesti broucích nohách. Každý přírůstek sbírky byl pro něho především exemplář. Takovým exemplářem byl třeba ohromný tesařík, kterého pracně vydobyl zpod kůry starého dubu v Lužnikách tenkrát tam ještě opravdu rostly místo stadiónů a bazénů staré buky ale exemplářem byl i sotva čtyřmilimetrový květopas, po kterém se s bojovým výkřikem vrhl jak fotbalový brankář. Květopas se na neštěstí procházel po jablku trhovkyně Kitajgorodu a celá ošatka se pod Ljoňkovým nápořem poroučela na zem.

Když se totéž několikrát opakovalo s jinými exempláři, sledovaly nás rozložené kolchoznice ostřížím zrakem a povykovaly:

Už je tu zase ten ten Exemplář!

Ted už to ovšem nebyl nohatý gymnasista v tmavomodrém stejnokroji, věčně nesoucím stopy po prodírání křovím nebo po usilovných broucích lovech na bahnitých březích řeky Moskvy. Mladý muž s náznakem knírku pod nosem studoval třetím rokem svou zamilovanou entomologii na Lomonosovově universitě a zrovna den před naším setkáním proti Balčuku se vrátil z Uralu, kde na samém horním toku Vyčekdy, nedaleko od Sytkyvkaru, hledal no samozřejmě! brouky.

Trochu jsem se ti pletl do řemesla, Serjožo. Víš, nehledali jsme s naším profesorem opravdovské brouky, na ty by bylo určitě lepší zajet někam do Gruzie, na Kara-Kum, k Buchaře, hledali jsme zkameněliny. Nech si to pro sebe, prosím tě, ale jsme na stopě něčeho víš, něčeho opravdu velkého. Možná že s tím udělám díru do světa.

Moc bych ti to přál, Ljoňko! Opravdu moc.

Já vím, já vím, tys byl vždycky kámoš.

Tak se podívej: hledám a profesor Avragin mně ohromně pomáhá prvního brouka.

Udiveně jsem se na něho podíval. Netrpělivě si mnul ruce, až mu klouby zapraskaly.

Jak bych ti to jenom víš, broucích druhů je na světě popsán zatím asi milión! Zatím! Všechno nasvědčuje tomu, že asi tak miliónek nebo dva ještě přibudou, než budeme s tříděním a pozorováním úplně hotovi. Někteří brouci jsou strašliví hromotluci třeba takový dvacet centimetrový klacek Titanus giganteus nebo africký Goliathus regius.

Znám, poznamenal jsem, jsou v muzeu.

Ovšem, ovšem, to se ví, že je každý kulturní člověk na světě zná. Jak by je taky neznal! Ale třeba už nezná ty mrňousy. Například pírníky, v zahradní restauraci ti jich na ubruse často rejdí dvacet najednou. Vypadají jako maličké saze. Koho z hostů napadne, že mu kolem stakanu s čajem pochoduji vlastní bratrance chroustů, cvrčků a třeba i toho goliáše?

Bratrance?

No ano v tom to všechno je! Mám totiž poctivě řečeno profesor Avragin a já máme takovou teorii, že se brouci vyvinuli z jednoho prabrouka, praotce broučího rodu, jednoduchého, primitivního. Musel vzniknout ještě v době, když byly pevniny spojeny. Jak jinak by se mohli prapravnuci brouka Adama rozlézt po celém světě?

Aha, to je fakt.

Hodně práce je už hotovo, staří a primitivní brouci byli nalezeni v prvohorních vrstvách leckde na zeměkouli. Našel je Tillard na Novém Zélandu, Johnson v Kansasu, objevili se taky na Moravě, v Boskovické brázdě, ale hlavně, a teď dávej pozor, Serjožo hlavně u nás. Na Urale! Popsal je před několika lety Martynov, byli z povodí Vyčekdy. Všechny druhy nalezené v prvohorních vrstvách jsou podobné jeden druhému jako jedna rodina. Ovšem maličké odchylky tu jsou přece jen předcházelo statisíce generací. Ale zatím ti Martynovi prabrouci vypadají nejprimitivněji. Makadla,

konfigurace krovek zkrátka rozjeli jsme se tam s Avraginem. Odnosil jsem, člověče, celé tuny břidlicových lupků na zádech!

A výsledek?

Můžeš mi předběžně gratulovat! To víš, dá to ještě kus práce, určování, porovnávání, ale myslím, že to v zásadě máme. Víš, co to pro vědu znamená? Zrovna tolik jako missing link, chybějící článek ve vývoji člověka! Senzace, Serjožko! Úplná senzace! A život jaký je tam život! Nikdy jsi neviděl nic krásnějšího než Ural! Smrky jak věže, břízy, že by je ani čtyři chlapi neobjali, ráno rudé slunce nad mořem mlhy, dřevaři jako hory. Ne, to se musí vidět na vlastní oči! Jak ses jenom mohl tak zahrabat, ach bože, to prostě nechápu! A ke všemu si vybrat takovou takovou promiň, Serjožo takovou buržoazní specializaci!

Vidím, že je na čase, abych, ačkoli to není mým zvykem, řekl několik slov o sobě. Vůbec jsem se na Exmpláře nezlobil, něco podobného si o mně tehdy mysleli skoro všichni spolužáci z Arbatu. A možná že ještě leckdo jiný.

Po maturitě jsem byl přijat jako posluchač geologie a mineralogie spolu s několika desítkami ostatních nadšenců, kteří právě tak jako já nenechali žádný kámen v širém okolí svého bydliště na pokoji. Byli jsme všichni hříšně mladí, nezkušení a bez výjimky zapálení pro ohromné úkoly. Nalézt nová ložiska nafty, uhlí, železné rudy, zpřevracet zemskou kůru, zúrodnit pouště, to byly asi tak nejmenší úkoly, které jsme si skoro všichni kladli.

Řekl jsem skoro všichni, byly tedy i výjimky. Přiznávám se, že jednou z nich jsem byl i já. Také mě zpočátku lákaly plány odvážných inženýrů přírody, ale uplynul sotva měsíc studií a navždy mě přilákal maličký kabinet se skromným štítkem KATEDRA DRAHOKAMŮ A POLODRAHOKAMŮ. Kraloval v něm staříčkový docent Akakij Nikolajevič Safronov. Jeho přednášky nebyly povinné, vždycky se na nich sešlo pět šest studentů, a to ještě jen proto, aby se podívali na obrovské safíry, smaragdy a rubíny z carského pokladu nebo z majetku knížecích dvorů.

Tabulka na dveřích byla zašlá. Akakij Nikolajevič byl věčně popadaný popelem z cigaret a skříně s drahocennými exponáty zabezpečovaly docela obyčejné řetězy s visacími zámky; a ovšem i starý Innokentij, universitní sluha. Doba byla rozhodně nepříznivá blýskavým kaménkům.

Mnohem později byl sice starý dobrý Akakij Nikolajevič vyznamenán in memoriam nejvyššími poctami, ale za to si už moc radosti neužije. Podle jeho výzkumných prací se rozběhla výroba v několika továrnách, bez nich bychom neměli ani rubínové lasery, ani ložiska k hodinkám, ani hroty do gramofonových přenosů, ani drátky do žárovek, ani pořádné zubní vrtáčky a ještě asi tisíc dalších věcí.

To je dnešní stav; tehdy před více než pětadvaceti lety platil docent Akakij Nikolajevič Safronov za podivína. A dvojnásob jsem byl za podivína považován já, když jsem se u něho přihlásil do učení.

To on mě naučil milovat ztuhlé paprsky kamenů, pevně sevřené krystalickou mřížkou a připravené tisícovým způsobem posloužit člověku. On mě naučil na první pohled rozeznávat nekonečnou škálu barev, zeleň smaragdu, zářící jak dopravní návěští, chřestovou zeleň chrysoberylu, česnekovou zeleň peridotu, olivovou zeleň olivínů, žlučovou, sirnou zeleň evropského tyrkyssu, nazelenalou šed' katoftalmu, vinnou zeleň akvamarínu promiňte, jestli jsem se rozepsal příliš zešířena. Stará láska nerezaví. Ještě dnes mám některé kamínky radši než druhé, opály, citlivé jako starý člověk a měnící hru paprsků podle teploty a vlhkosti vzduchu, hydrofany, zářící jenom pod vodou, cymofany, v nichž jako by se převalovala bělavá mlha.

Dost! Tohle tedy byla moje buržoazní specializace. Zůstal jsem jí věrný dodnes. A teď se už zase poslušně vracím na břeh Moskevského kanálu.

Ljoňka se na chvíli odmlčel a rozhořčeně pokyvoval hlavou. Díval se, jak kolem nás pluje dýchavičný vlečný parníček z Chimek. Na zádi, u kormidelní budky, hrál zavalitý chlapík ve fialovém tričku na harmoniku píseň o Nastě, kterou tehdy zpívalo celé město.

Snad to bude nakonec přece jen k něčemu dobré, ozval se konečně Ljoňka. Ta tvoje specializace, myslím. Poslyš, Serjožo, slyšel jsi někdy o minerálu, který vypadá no, řekněme jako mramor, a vyskytuje se v přírodě v podobě kuliček?

Chvilku jsem přemýšlel.

Kuliček? Některé tektity, australity, indočinity, vltavíny, bediasity a ty ostatní mívají prapodivné tvary. Většinou vypadají jako kapičky, ale mohou mít i dokonale kulový tvar. Jenže vypadají vždycky jako kousky láhvového skla, k mramoru mají rozhodně moc daleko. Proč?

Exmplář mě asi přeslechl.

Kapička, to by se snad hodilo ještě lip. Ale ne jako láhvové sklo spíš jako žluto-modře žíhaný mramor. Nic ti to nefká?

Ne, jak to líčíš, by mohla vypadat snad jen dětská kulička.

Nesmysl! Dětské kuličky v prvohorách nebyly!

Znovu se zamyslel.

A kámen, který by se měnil vlivem světla nebo jeho část by se měnila to taky neznáš?

Jak to myslíš měnila? Barevně?

Řekněme, že by se na světle rozsvěcoval a ve tmě nebo v šeru zakalil.

Samá voda, Ljoňko! Nic takového mineralogie nezná; spíše naopak! Jsou kameny, třeba egyptský a lybijský hyacint, které září jenom při umělém světle a na denním světle hasnou. To podle tvého dokáže jen safír v umělém světle se zavírá sám do sebe, jak říkává Akakij Nikolajevič. A vzbudí se až za svítání, v slunečních paprscích.

To by snad ale ne! mávl Exmplář nervózně rukou. Safir přece poznám. Tak tedy řekněme záhada.

To mě už trochu dohřálo.

Co ti vlastně vrtá hlavou? Nemůžeš to ze sebe vyklopit? Bud tak laskav!

Opatrně se podíval k druhé lavičce, na níž seděl mladý voják s děvčetem v pestrých šatech. Spustil šeptem:

Viš, Serjožo, nechtěl jsem tu kuličku dát z ruky, dokud se neukáže, že nemá docela žádný vztah k prabroukům. Má totiž tvar, který trochu připomíná vrubounovy kuličky trochu jako lískový oříšek, na jednom konci zahrocený, na druhém oploštělý.

Prosim tě, o čem to vlastně mluvíš?

Ono vlastně není o čem povídat, nemá to ani začátek, ani konec. Jeden z pomocníků, kteří s námi byli na Vyčegdě, vyloupl z prvohorních břidlic kamínek, o kterém se tady celou dobu bavíme. Našel ho ve vrstvách, kde jsme s profesorem Avraginem našli právě ty nejnadějnější otisky brouků. Víc nevím.

A kde je ten kamínek?

Exmplář se pro jistotu ještě podíval po vojákovi, sáhl do kapsy a vytáhl balíček. Opatrně ho otevřel a podal mi modrý kamínek, veliký jako vlašský ořech. Hladký povrch měl pravidelný tvar; kdybych chtěl něco takového zformovat, udělal bych nejprve kuličku, jeden její pól bych trochu zploštil a druhý vytáhl v tupou špičku.

V kalném světle plynových luceren, rozsazených kolem Moskevského kanálu ve velmi úsporných vzdálenostech, bylo patrné sotva znatelné žilkování na povrchu. Nápadná byla váha kamínek byl těžký jako nějaká ruda nebo kyz, ale ten tvar a povrch? Čert ví, co to mohlo být!

Podíváš se na to zítra důkladněji, vid'? chytil mě Ljoňka za rukáv. Třeba na tom záleží, třeba má ta modrá pecka opravdu nějaký vztah k broukům. Vrubouni a chrobáci jsou starý a důstojný rod třeba si dělali kuličky z trusu pro své milované potomstvo a tohle je zkamenělý exmplář, nemyslíš?

Leda ze železných pilin, prohodil jsem, potěškáváje kamínek v dlani. A vůbec, co se najednou dovoláváš mé buržoazní specializace?

Ljoňka se nervózně zasmál.

No, no! Ještě jsi neviděl všechno, podívej se! Vzal mi oříšek z ruky a nastrčil oploštělou stranu k nosu. Vidiš něco? Zavrtěl jsem hlavou.

Chachá, pomůžeme si trochu zastaralou technikou! Ljoňka sáhl do kapsy, rozškrtnl zápalku a přiblížil ji těsně ke kamínku. Modrozlaté žilkování zřetelně vystoupilo, ale za vteřinku zbledlo a celá ploška jako by zprůsvitněla. Dělo to dojem, že se kamínek rozsvítil. A to světlo jako by vyzařovalo okrouhlou ploškou ven.

Sírka zhasla a světlejší kolečko zmizelo. V tlumené záři luceren byl kamínek zase tmavý, stejnoměrně žilkovaný.

Viděls? zeptal se dychtivě Exmplář.

Hm, zajímavé.

Zaplat' pánbůh! otřel si Ljoňka pot s čela. Myslel jsem, že si to jenom namlouvám nebo že jsem se zbláznil. Radši jsem to ještě nikomu neukazoval, ty jsi první.

Světélka v Balčuku už pozhasínala, voják s dívkou odešli. Taky babky s pletením zmizely. Zůstali jsme tu sami s kočkami.

Zítra po obědě se za tebou přijdu podívat do laboratoře, Ljoňka mi podal ruku. Koukej, abys do té doby kamínek rozluštil.

Druhý den ráno jsem se do kamínku obořil. Pořádně jsem ho prostudoval pod mineralogickou lupou. Zlaté žilky byly úplně dokonale spojené s modrou základní hmotou, a jak se zdálo, prostupovaly celý kámen. Prosvítaly i z hloubky, křížily se a proplétaly tu jednotlivě, tu v celých svazcích. Povrchní vrstva oříšku byla nadmíru tvrdá. Dlouho se mi dokonce vůbec nepodařilo udělat vryp, základní zkoušku při setkání s neznámým minerálem. Teprve ostrý karborundový pilník zmohl skořápku a vyryl do ní sotva znatelný bělavý zářez. Podivné!

Rozsvěcování kamínku mi nepřipadalo obzvláště zajímavé, nejspíše to byla docela obyčejná luminiscence po ozáření světlem, jakou má celá řada nerostů. Becquerela přivedla k objevu radioaktivity. Pro jistotu jsem kámen položil na hodinu na citlivou vrstvu fotografické desky co kdyby byl taky radioaktivní?

Zavřel jsem okna a dveře. Akakij Nikolajevič dnes nebyl ve škole a nestaral jsem se o svět. Rozhodl jsem se, že ještě před obědem zakreslím průběh hlavních zlatých žilek a pak dám sobě i oříšku na chvilku pokoj.

A tehdy mě čekalo překvapení. Přes zdánlivou libovольnost průběhu žlutavých vláček v modré základní hmotě jsem při bedlivějším pozorování objevil dokonalou symetrii, shodující se až do těch nejmenších detailů. Znáte rébus koníčka? Tahy mezi jednotlivými čtverečky s písmenky nebo slabikami mohou být v rámci pravidel libovolné, ale musí být dokonale souměrné. Jestliže se vám podaří úspěšný skok na pravé polovině obrazu, můžete bez rozmyšlení tentýž tah zakreslit na levé polovině.

S oříškem to bylo stejné. Každá zlatá žilka, každé křížení, každé zdvojení na jedné straně se opakovalo podle roviny souměrnosti, kterou jsem přesně na kamínek zakreslil, na druhé straně. Začal jsem už myslet na to, že se Exmplář nemýlil, že v tom asi opravdu mají drápky prabrouci, ale nedovedl jsem si ovšem ani v nejbujnější fantazii představit, jak by to mohli dokázat.

Z ulice se ozval městský rozhlas, otevřel jsem okno. Reproduktoř před starou budovou Lomonosovovy university odjakživa chraptěl a brumlal, ale přesto jsem rozeznal hlas komisaře zahraničních věcí Molotova: Hitlerova věrolomnost a jeho vina na rozpoutání války rozdíl mezi bandou fašistických pohlavárů a německým lidem sovětská vojska vyženou nepřítel z naší země právě tak, jako vyhnali naši předkové Napoleona a jeho Velkou armádu. Bylo 22. června roku 1941. Vypukla válka.

Několik týdnů, které následovaly, mohu ve svém vyprávění klidně přeskočit. Byl jsem u svého pluku, který se zakopal na výšinách kolem Oděsy. Německá vojska nás sevřela železným kruhem mnohonásobné přesily lidí i materiálu. Proti těžkým tankům fašistů vyjízďela naše nákladní auta a traktory, vybavené v kovárnách oděských továren bizarními plechovými nástavbami. Deseti německým samopalům odpovídala jedna naše puška, deseti fašistickým dělům jeden náš minomet.

Ale bili jsme se.

Na našem úseku byl zatím ještě klid. Námořní pěchota, zuřivě bránící město slavné potěmkinské tradice a starou slávu, zosobněnou na promenádě ukořistěným dělem anglické fregaty TYGR, provedla několik odlehčovacích protiútoků a zatlačila překvapené fašisty od města. Z přístavu se zdvihaly smolně černé kotouče dýmu, v nichž prolétaly fašistické šuky. Útočily na transporty odjíždějící z města. Někde na východě duněla těžká děla a jejich rachot se den ode dne vzdaloval. Naděje na proražení blokády a osvobození hrdinského města, měnícího se v rozvaliny, slábla.

Modrý oříšek mě doprovázel v tlumoku. Exmpláře Ljoňku jsem už neuviděl. Vlastně ani nevím, proč jsem vzal kamínek s sebou, snad jako pojítko s životem před vypuknutím války a s posledním dnem míru.

Jednou v noci jsem štrachal v batohu, hledaje balíček tabáku, který mi podala do dveří vagónu neznámá žena na nástupišti v Poltavě, a tehdy jsem dávno zapomenutý kamínek nahmatal! Nad frontou tu a tam svítily stromečky, shazované fašistickými letci. Napadali naše transporty, ať už vezly zbraně a munici pro Oděsu nebo raněné a nemocné do Chersonu a do Sevastopolu. Z našich linií zas vyletovaly celé trsy světlic, aby se fašističtí samopalníci nemohli připravit ke zteči na předsunutá postavení námořní pěchoty. Modrý oříšek se třpytil a opalizoval, jeho ploška při každém prudkém ozáření jako by se zevnitř rozsvítila! Otáčel jsem jím v prstech a prohlížel ho z různých stran. Ne zářila opravdu jen ta téměř rovná a malá ploška! Zbytek kamínku se ani v nejmenším neměnil.

Snad jde o zvláštní příklad inkluze luminiscentní horniny do pecky jiného materiálu, řekl jsem si, tak nějak to bude. Ale vtom se stalo něco nepochopitelného, v modrém oříšku se ozval úsečný a rychlý tikot. Bylo to sotva slyšet, ale přidržel jsem kamínek u ucha. Ticho, už se to neozvalo. Pak zarachotil někde z předsunutého postavení vlevo od nás dlouhou dávkou kulomet a vzápětí se kamínek roztikal znovu taktaktaktaktak!

Opakoval zvuky! Byl to přece jakoby zesláblý zvuk kulometu!

Vykřikl jsem tak hlasitě, až se můj soused v zákopu probudil. Rozhořčeně vyjel:

Co se, sakra, děje?

A z kamínku se tichounce jako z fonografu ozvalo:

Co e sa ra dě e

Ne, to určitě nebyla ozvěna! Zvuky opravdu přicházely z modrého oříšku a přivedly mě na myšlenku, jestli i ty světelné impulsy neopakují stejným způsobem. Opravdu! Zlomek vteřiny po ozáření světlicí se ploška rozsvítila a slabounce zářila právě tak dlouho, jak dlouho svítila sama světlice.

Zapomněl jsem na válku, na smrt kolem nás, na letadla s hákovými kříži svíral

Jsem modrý oříšek ve zpocených prstech jako >klad. Bylo to neuvěřitelné, nepochopitelné!

Poločeto, k dělu! Tanky zprava! ozval se chraptivý hlas velitele. Choval na klíně poraněnou ruku jako bílé miminko a krivil obličej bolestí. Ještě jsem zaslechl, jak modrý oříšek zapípal:

Po o eto k dě u anky zp ava!

Vhodil jsem kamínek do torby a vyskočil z krytu na holou pláň, zametanou smrtí kulometné palby z fašistických okopů, vyhloubených na protější straně úžlabiny. Několik kroků k palebnému postavení, kde stálo naše protitankové dělo, se zdálo věčností. Jeden vojáků běžících vedle mne se chytil za žaludek, zkroutil se a padl obličejem do prašné sluncem spálené trávy. Země pode mnou zmizela, vletěl jsem po hlavě do mělkého palpostu, zrovna na záda dělovoda Borise Lirsanova.

Zatracenej chlape! ohnal se po mně. K mířidlům davaj!

Optikou zaměřovače jsem viděl, jak se po cestě od pláže posunují černé krabičky fašistických tygrů s dlouhými hlavními. Námořní pěchota se do nich pustila protitankovými puškami. Bylo to vidět podle toho, jak od věží odskakovaly jiskry, vykřesané odraženými kulkami.

Na pásy! Sakra, mřte na pásy! křičel vedle mne Kirsanov, jako by ho mohli námořníci slyšet. Ale pochopili sami. Dva tanky se s trhnutím zastavily a začaly se divoce točit kolem dokola. Další černé krabice je zakryly, následovalo hemžení postaviček v kombinézách. Pěchotu nebylo za tanky vidět, byl to jen hazardní pancéřový klín, jaký si sebejistí fašisté v této fázi války velmi často dovozovali. Ale co je i ten sebelepší tank bez ochrany pěšáka? Budoucí šrot!

Čekejte, chlapi, čekejte! Jen ať přilezou blíž, pak jim to dáme! uklidňoval nás velitel.

Tanky se valily přímo na nás. Bylo už slyšet rachocení motorů a skřípání pásů, klouzajících po balvanech kolem cesty. Pozor, připravit se! zachraptěl velitel, Na přední tank průbojným pal!

Boris trhl šňůrou, dělo poskočilo a opřelo se o rozevřené nůžky podvozku. Kouřící nábojnice se odkutálela do trávy. A znovu buch, buch, buch! Měl jsem oko přitisknuté k okuláru mířidla tak těsně, že mi zpětné nárazy rozrážely obočí. Tvář mi mokvala krví. Několik tanků stálo v plamenech nevím, jestli jsme se o to zasloužili my. Na protáhlém svahu bylo ještě několik dalších palpostů s protitankovými děly. Neměli jsme čas všimnout si, jak se jim vede.

Dva prsty vpravo míří na nás! ozval se zase velitel. Boris točil klíčkou náměru jako šílenec. Zachytil jsem v kříži okuláru tygra, který se zastavil asi dvě stě metrů od nás. Hlaveň dlouhého děla se skláněla, viděl jsem černé ústí jako oko zlého obra.

Ted', Borisi, ted'! vyjekl jsem.

Dělo sebou trhlo a v tomtéž okamžiku jsem byl odhozen ohnivým výbuchem až za koleso. Ztratil jsem vědomí. Když jsem se probíral, viděl jsem nad sebou rozervaný ochranný štít a pokroucenou hlavěň. Boris ležel s rozhozenými rukama na zádech. Zpod přílby, sesunuté do týla, mu vytékal pramínek krve. Nedaleko leželo nehybné tělo velitele.

Někdo mě násilím zvedal na nohy.

Žiješ, chlapče?

Byl to táta, nejstarší voják poločety, bradatý kolchozník odněkud z Černigova.

Co je?

Obrátily se, potvory. Musíme se dostat do krytu, chlapče. Teď se do nás asi pustí ajroplány, jinač to už nechodí.

Říkal opravdu ajroplány, po stáru, a po něm to posměšně opakovala celá poločeta. Táta byl starý voják a věděl své než jsem setřásl z gymnast'orky hlinu a prach a než jsem spočítal kosti, jestli jsou všechny v pořádku, byly ajroplány tady. Řádka messerů, srovnaných křídlo za křídlem jak divoké husy, letěla podél mořského břehu od Belgorodu.

Pohybovaly se pomalu, plně naložené bombami. Neměly naspěch, naše letectvo bylo tenkrát zatlačeno do defenzívy, a co ještě zbývalo, to se bilo ve vzduchu před Moskvou a Leningradem. Neukázala se ani jedna naše stíhačka, nevypálilo ani jedno naše protiletadlové dělo. Jen od námořníků zaštěkal kulomet. Dovedl jsem si představit, jak svalnatý chlapík drží maxima na zádech, aby střelec mohl vůbec mířit nahoru.

Zaryli jsme s tátou obličej do hlíny a snažili jsme se splynout s půdou. Zahlédl jsem, jak se první messer převrátil a s vytím, které mělo vyvolávat paniku a šířit hrůzu, padal střemhlav dolů. Zdálo se, že letí přímo na nás a taky mnoho nechybělo. Těsně za námi vykvetla ohnivá kytice a ohlušující výbuch nás přibil k vyprahlé zemi. Tlak vzduchu mě odhodil přímo na tátou a hned nato jsem ucítil ránu do zad. Ztratil jsem vědomí podruhé.

Když jsem se probudil, bylo ticho a tma.

Nemohl jsem pohnout ani rukou, ani nohou.

Li di! Lidi! vykoktal jsem.

Tiše, chlapče, tiše, zašeptal mi někdo u ucha. Poznal jsem tátou. Doktor nařídil, že se nesmíš ani hnout, ani mrkat!

Chytilo ti to tento no, páteř, nebo jak se tomu říká. Jsme na moři, odvázejí nás za frontu, a kolem mohou být ti neřádi.

Chytaj rychlými čluny naše lodi jako bělice. Tak buď tiše a koukej si schrupnout. Teď není stejně nic na práci.

Šťastně jsme dojeli do Jevpatorije, odkud jsem byl evakuován před útočícími fašisty do Krasnodaru a potom daleko do zázemí, až do Taškentu. V nemocnici jsem dostal svůj první korset, který musel zpevnit pocuchanou páteř.

A nosím ho dodnes.

Léta plynula. Válka už byla dávno minulostí, města zas vyrůstala z popela, z pláže Arkádie opět jezdí parníček na mořskou procházku. Po cestě, na níž jsme bojovali s fašistickými tygry, chodí v létě Oděsané užít slunce, moře a chlebného kvasu. Ljoňka Exemplář padl smrtí hrdinů při obraně Moskvy. Safronov se dočkal vítězství a tiše zemřel na podzim pětáctýřicátého roku.

Byl jsem jediným kandidátem na uprázdňené místo, ačkoli mě čekalo ještě několik semestrů university. Teprve za několik let si vynutily lasery, rubínová ložiska a ostatní vynálezy, v nichž se buržoazní specializace uplatnila, vytvoření samostatného ústavu a pak dokonce výzkumných pracovišť přímo na Urale, v Kunguru a v Nižním Tagilu. Druhé z nich jsem převzal a vedl až do loňského roku.

Na modrý oříšek jsem nezapomněl, ačkoli byl nenávratně ztracen. Těžká bomba, která mě nadosmrti poznamenala, dopadla přímo do našeho krytu, kde vyryla několik metrů hlubokou jámu. Byl jsem se tam po válce podívat prohlubeň už zarůstala trávou a opodál si hrály děti na slepou bábu. Jen zbytky zákopů a ocelové střepiny, kterými je promíšena půda kolem Oděsy všude tam, kde se obránci města postavili černé zátopě, vyprávějí o válce.

Nikomu jsem o podivuhodném kamínku nevyprávěl, taky nebylo komu. Profesor Avragin se sice na jakýsi podivný minerál, nalezený poblíže zkamenělin prvohorních brouků, nejasně pamatoval, ale byl příliš zaměstnaný svou starou teorií a svými novými žáky, než aby se celou záležitostí vážně zabýval. A dělník, který modrý oříšek našel, se odstěhoval bůhvíkam. Zbýl jsem sám, jediný svědek nerozluštěné záhady.

Nikdy jsem o modrém kamínku nemluvil ani se svým synem Mísou. Má plnou hlavu vesmíru, neví ještě docela jistě, jestli se stane hvězdářem, kosmonautem nebo atomovým inženýrem bože, my jsme nebývali jiní! Jen ideály se změnily. V poslední době má zbrusu nového koníčka: nahrává na magnetofonové pásky všechny relace z vesmíru od pípání prvního sputnika až k hlasům kosmonautů a k signálům vesmírných sond. Brzy rozšířil svůj repertoár o přednášky, týkající se kosmonautiky. Vysílají jich asi strašně moc, protože kotoučků je už plná knihovna a žebtronění rubliček na páseček! se v naší rodině stalo úplným úslovím.

Asi před půl rokem na mě synek rozčileně čekal večer doma, v mé pracovně.

Táto, senzace! Věříš v rozumné bytosti někde ve vesmíru?

Zatím jsem o tom nepřemýšlel. Ale rád se nechám poučit odborníkem.

Nepovídej, že jsi nikdy neslyšel nebo nečetl o signálech z vesmíru.

V nějakém fantastickém románu? zeptal jsem se opatrně.

Prosím tě to je přece pro děti! O opravdovských signálech z vesmíru, které k nám možná posílají nějaké civilizace na planetách kolem vzdálených hvězd! Například doktor Sandag z Mount Palomaru zjistil v šedesátém roce moc divné rádiové záření z galaxie CTA 102. Víš ty vůbec, co to je galaxie?

To bych ještě jako doktor přírodních věd věděl, ty drzý kluku!

A roku tisíc devět set šedesát tři napsal Měsíční bulletin britské astronomické společnosti, že ty signály jsou opravdu docela zvláštního druhu a že zasluhují doslova! obzvláštní pozornosti. Mám tu někde výstřížek, chceš ho vidět?

Ušetří mě, synu! Věřím ti i tak na slovo.

Už se o to pohádali Lowell z Jodrell Banku s profesorem Brownem z Mount Wilsonu. Naši radioastronomové

Kardašev a Solomickij jsou přesvědčeni, že zdroj záření je umělý, ačkoli má energii asi stomiliardkrát silnější než naše Slunce. To je, co?

To je! připustil jsem a mlčky obdivoval, kam na to ten kluk chodí.

A teď petarda: Kardašev našel docela nový zdroj neperiodického rádiového záření poblíž jedné z nejbližších hvězd u Tau Velryby! Signály z Epsilon Eridana a Tau Velryby – obě hvězdy jsou hrozně blízko, tati, víš – už hledal taky Drake na Green Banku, ale nenašel vůbec nic. Kardašev si postavil novou mašinu. Senzace! Představ si – moduloval elektromagnetické vlny přes molekulární zesilovače maser, a našel úplný program, který se vždycky asi po sedmi minutách opakuje a k tomu dokonce všelijak mění! Moskevský rozhlas vysílal akustický záznam – to si prostě musíš poslechnout! Než jsem se zmohl na slůvko protestu – měl jsem ten večer ještě moc práce – nasoukal Míša pásek do magnetofonu a spustil ho. To víš, táto, Šostakovič to není. A taky ještě nevíme, co to znamená – ale já věřím, že na to Kardašev kápně. Beton!

Z magnetofonu se ozvalo škrkání, klepání, huhlání a rány. Nechápal jsem, jak může někdo nacházet zalíbení v tomhle druhu muziky. Pak jsem cítil, že mi zmizela z tváře všechna krev. Musel jsem se zachytit křesla.

Co je ti, táto? Nemám

Nic. Mlč, chlapče. Pusť to ještě jednou! Míša pokrčil rameny, přetočil pásek nazpět a spustil totéž.

Ne – tohle Kardašev nerozluští! Jen já, na celém světě jen já jsem věděl, jaké signály zachytil a co znamenají. V poruchách, přerušujících občas signály hlomozným praskotem, bylo slyšet zřetelné klepání – taktaktaktaktak – kulomety před Oděsou. Ozvalo se i zkrácené – Co – e – sa – ra – dě – e – můj rozhovor před pětadvaceti lety a pak uprostřed praskání a klepotu: Po – o – eto k – dě – u – anky zp – ava! Rozkaz velitele, přicházející znovu přes propast smrti a nekonečnou vzdálenost mnoha světelných let.

Věděl jsem, co přijde dál. Horký den pro Oděsu se vrátil, byl tady a byl ve mně, cítil jsem vůni přezrálé trávy a čpavý zápach horkého kovu a střelného prachu.

Bum-bum-bum, znělo to z magnetofonu. Naše dělo střílí! Bezděky jsem si sáhl na jizvičku nad obočím. Tříštění, jako když se sypou železné střepiny, doprovázené hluchým výbuchem – to fašistický tygr zničil náš protitankový kanón. A potom ticho, přerušované poruchami a občas klepáním vzdáleného kulometu.

Bezdeché ticho. Zavřel jsem oči a viděl na modré obloze řádku černých letadel. První se překlápí po křídle a nalétává – z magnetofonu se ozvalo táhlé vytí, krátký a přetržený praskot – ticho. Bomba dopadla přímo na náš kryt. Modrý oříšek oněměl.

Co je, táto? Co se stalo? vzal mě Míša za ramena. Jsi bledý jako stěna. Nepotřebuješ něco?

Potřebuju, chlapče. Adresu toho tvého Kardaševa!

Kardaševa? No přece Simeis na Krymu – tam je celý náš radioastronomický výzkum. Totiž ne tak docela celý, ale Už jsem neposlouchal. Pomalu se mi vracela schopnost logicky myslet. Náhoda? Ne – vyloučeno! Takové náhody neexistují. Ale potom – potom by v malé, sotva jako ořech veliké modré kuličce byl nejen mikrofón, ale i reproduktor, zesilovač, nesmírně účinný vysílač, energetické zdroje a patrně i fotobuňka, ne – li dokonce něco na způsob televizní přijímací kamery a obrazovky. To rozjasňující se a zase hasnoucí políčko!

Druhý den ráno jsem odeslal dopis profesorovi Kardaševovi na Simeis. Popsal jsem mu co nejstručněji a nejvěcněji celou záležitost, aniž jsem se pouštěl do vlastních teorií.

Odpověď přišla za několik dní. Telegram.

PŘILEŽTE HNED NA ÚTRATY HVĚZDÁRNY + STOP +

KARDASEV +

Šel jsem si koupit kufr.

Kardašev byl mladý člověk, daleko mladší než já. Vyslechl mě na balkóně bělostné budovy nové hvězdárny, pokýval hlavou a prohlásil, že se přece jen pokusíme najít aspoň zbytky modrého oříšku.

To je vyloučeno, profesore, namítl jsem. Po pětadvaceti letech – ne, nevěřím, že byste mohl mít úspěch.

Podle vašeho vyprávění se zdá, zazubil se osmahlý astronom, že ta zajímavá věčička ležela v brídlici trochu déle.

Nějaký ten miliónek let nejméně, nemyslíte?

Asi tak tři sta nebo čtyři sta miliónků – a možná víc! musel jsem připustit.

Tak vidíte. Jen se nevzdávat naděje!

A dělníci? Stroje?

Stroje nepotřebujeme a dělníci jsou tu na zavolání. Počkejte, uvidíte sám. A jací!

Dělníci opravdu byli – houf mladých chlapců a děvčat, vesměs studentů astronomie. Rozesmátí a žertující stáli nad zarostlou prohlubní, kam jsem je zavedl.

Jste si jist, že to bylo zde? zeptal se naposledy Kardašev.

Úplně.

Tak, Koperníci, Keplerové, Galileové a Lomonosové, do toho! zavelel Kardašev.

Motyky se zakously do drnů a zaskřípaly na střepinách granátů. Jest psáno na Smaragdové desce Herma Tříkráte Mohutného:

Hvězdy nahoře, hvězdy dole,
nebe nahoře, nebe dole,
co je nahoře, to je dole,
pochopíš-li to, budeš šťasten

A aj, pochopil jsem, že nadějný hvězdář může hledat nebe i pod trávou – teď už jen zbývá, abych byl taky trochu šťasten! zavtipkoval zrzavý, pihovatý čahoun, který tohle recitoval.

Opatrně, mládeži, opatrně! Odložit motyky – teď už se do toho dejte jen lopatami. A pořádně prosívat hlínu. Ještě jednou: hledáme kamínek nebo jeho úlomky. Je modrý, má žluté žilky. Všechno podezřelé pečlivě vyberte a přineste! Poodešli jsme, abychom nepřekáželi. Ve svém korzetu bych byl, obávám se, velmi špatným kopáčem.

Moc bych si přál, doktore, abychom alespoň kousek vašeho zázračného kaménku našli. Víte, co by to znamenalo? řekl Kardašev, žvýkáje stéblo trávy.

Dovedu si to představit. Především důkaz, že na planetě, kroužící kolem Tau Velryby, existuje vysoce vyvinutá civilizace.

Ne. To zrovna nemyslím. Ten důkaz už máme. Řekly nám o tom rádiové vlny a byl by nesporný, i kdybychom nerozluštili jejich vzkaz. Žádný přirozený zdroj nemůže vysílat rádiové záření takovým způsobem. Promiňte mi, věřím, že se neurazíte: nález vašeho kamínku nebo alespoň jeho zbytků by mě přesvědčil, že jste mi napsal a řekl pravdu, nikoli jen znamenitý výmysl.

Profesor Kardašev mě úplně vyvedl z míry. Než jsem se mohl ohradit, pokračoval.

Bez urážky, prosím! Uvědomte si, jak fantastický je váš příběh a jaké výsledky by mělo jeho ověření – nedozírné, vpravdě epochální. Víte, doktore, moje teorie a moje představy o životě ve vesmíru kolem sluneční soustavy jsou i tak dost odvážné, aby mi nadělaly spousty odpůrců a dokonce i nepřátel. Musím být hrozně opatrný a kritický. Kdybych jednou lehkověrně nálehl, například – znovu promiňte – zrovna vám, i když jinak nepochybuji o vaší pravdomluvnosti, byl by konec s mou vědeckou pověstí. Nadosmrti bych se nezbavil pečeti bláhového snílka a důvěřivce. Nikdo by mě nebral vážně.

Ano, chápu. Jste docela v právu. Ale o jakých epochálních důsledcích jste mluvil, profesore? Myslíte, že lidstvo uspořádá výpravu k Tau Velryby?

V budoucnosti docela určitě – ale to by se patrně stalo i bez vašeho modrého kamínku. Daleko závažnější je otázka perspektiv. Ověříme-li váš nález, bude tím podán jedinečný důkaz, že vyspělé civilizace jsou schopny existovat dlouhé milióny let, že nejsou po pár bídných tisících letech odsouzeny k nevyhnutelnému zániku starobou, degenerací nebo dokonce atomovou sebevraždou. A bude dokázáno ještě více – totiž že i přes nepředstavitelnou propast věků lze podržet určité technické informace a využít jich. Víte, doktore, co by to znamenalo? Lidstvo by mělo před sebou ještě obrovskou cestu, po níž zatím urazilo sotva zlomeček milimetru. Jsme pralidé, hominidní opice proti těm, kdo přijdou po nás – a přece naši potomci budou vědět, že jsme byli, a jistě také najdou prostředek, jak uchovat každý sebemenší zlomek informace – třeba ten, že před půl miliardou let byla na vzdálenou planetu vzdálené hvězdy vyslána miniaturní kosmická sonda, která si dala se svou zprávou trochu načas.

Odmíchl se a dodal:

Mimochodem řečeno – čas se báječně shoduje. Jestli vaše modrá kulička odeslala zachycené signály k Tau Velrybě, zdrželi je místní vědci jen velmi krátkou dobu a odeslali zpátky. Letí vesmírem od nás k Tau skoro deset let. Rozhodně byli čilejší než samotná kulička.

Myslíte, že toto byl smysl a poslání modrého kamínku, profesore?

Jestli nejste bajkář, pak ano. Opakování cizích signálů je totiž jednou z nejjednodušších a zároveň nejbezpečnějších možností, jak o sobě dát zprávu. Především protože se vrací signály pro příjemce naprosto srozumitelné a pochopitelné – vždyť je sám odeslal! Můj vážený kolega Ario Šternfeld dokonce tvrdí, že se něco takového už jednou dělo – ve dvacátých letech totiž pozoroval, že se rádiové signály zdvojovaly a vždy po několika vteřinách opakovaly. Vypadalo to jako ozvěna – ovšem ozvěna od stěny, vzdálené několik miliónů kilometrů, což je zřejmý nesmysl. Tehdy jsme si žádné poněkud vyhovující vysvětlení nedovedli ani představit – zítra snad už ano. Vaší modrou kuličkou.

Myslíte, že ona – ?

Nu – zrovna ona ne. Ta vaše ležela v prvohorní břidlici. Ale proč by z planety kolem Tau Velryby měla přiletět jen jedna jediná? Kdo ví, kolik jich] zaniklo, v atmosféře, zapadlo do moří, zmizelo při převratech zemské kůry? Kdo ví, kolik se jich třeba dostalo na nestabilní oběžnou dráhu kolem Země a vydrželo tam alespoň několik týdnů nebo měsíců?

Profesor Kardašev byl vyrušen příchodem pihovatého čahouna. Měl sevřenou dlaň, jako by v ní nesl mouchu.

Něco jsme našli – aleje toho jako za kopejku uranu. Je to ono?

Rozevřel dlaň. Ležel na ní kousek modrého, zlatými žilkami protkaného kamene, veliký asi jako malý hrášek, omezený z jedné strany sklovitou skořápkou.

Je to ono, profesore! vydechl jsem.

Kardašev zabalil malý modravý střípek s nekonečnou opatrností do jemného hedvábného papíru.

Je to vlastně váš majetek, doktore – svěťte mi ho? Mám tady v Oděse hodně známých a vytáhnu je dneska třeba z postele. Jistě jste sám netrpělivý.

Samozřejmě jsem souhlasil.

Kardašev se přihnal do hotelového pokoje až pozdě v noci.

Je to tak, jak jsem si myslel, doktore! Žádný nerost, žádný kámen, ale ohromně složitá spleť mikrominiaturních součástek! Z mineralogické katedry mě rovnou vyhodili, jen se na to drobnohledem podívali. Abych prý si nedělal legraci a nenosil jim budíky rozbité v hmoždíři. Ono to tak – mezi námi řečeno – trochu vypadá. Ty žluté žilky jsou svazky nesmírně tenkých vodičů, mnohem tenčích než pavučina. Na katedře moletroniky přímo šleli nadšením, když to uviděli. To se ví, že z takového kousíčku toho moc nevykoumali. Rozhodně to bylo strašlivě komplikované, se statisíci molekulárních elektronických součástek. Tak trochu zázrak – ale my ty chlapce ze souhvězdí Velryby doženeme. Jen počkejte!

Chvíli jsem mlčel; pak jsem se ho zeptal:

Už mi věříte, profesore?

Človče, věřil jsem vám od samého začátku! Přece mi nebudete zazlívát pochopitelnou opatrnost. Ve vědě to jinak nejde. Láhev, to chce láhev – dnes je slavný den!

Pro vás? Nebo snad pro mne? zeptal jsem se nechápavě.

Pro lidstvo. Dal jste mu půl miliardy let! Takové prodloužení mládí stojí za to, nemyslíte?

Jak to říkal ten pihovatý? Hvězdy nahoře, hvězdy dole, nebe nahoře, nebe dole. Tak nějak to bylo. Použil jsem vhodné příležitosti a nechal jsem se z místa vedoucího výzkumného ústavu v Nižním Tagilu přeložit, jak se říká, přímo do praxe jako ředitel geologického průzkumu v Syktyvkaru. Nedaleko místa, kde Exemplář Ljoňka našel modrý oříšek.

Miša i já hledáme nebe dole, na zemi. Prohrabáváme se břidlicí, štípáme lupky. Míška má už prvotřídní sbírku uralských zkamenělin, tak rozsáhlou, že se o ni dokonce zajímala i paleontologická katedra university ve Sverdlovsku. Při každém úderu kladívkem se nám trochu zatají dech: neobjeví se modrá kulička, na jednom pólu trochu zploštělá, na druhém vytažená v tupý hrot, pokrytá zlatými žilkami?

Já vím, je to strašlivě nepravděpodobné, ale i ta nepatrná jiskřička naděje stojí za to. Snad před půl miliardou let rozesela obrovská kosmická loď modré oříšky jako semena, počítala s jejich ztrátou a nešetřila jimi. Snad jich dopadlo několik poblíž sebe.

A pak se ozvou pochybnosti: co když modrý oříšek byl sám kosmickou lodí? Nemůžeme přece posuzovat rozumové schopnosti vzdálených tvůrců civilizace jen podle velikosti! Co když – Ale nechme toho!

Uvidíme, dočkáme se, dožijeme. Máme miliardy let před sebou!

(Zapsáno 28. 4.1965)

EDICE STŘELKA svazek 71

Řídí Tamara Sýkorová a Alena Benešová

LUDVÍK SOUČEK

BRATŘI ČERNÉ PLANETY

Ilustroval Teodor Rotrekl, graficky upravil Zdeněk Mlčoch. Vydal jako svou 3266. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1969. Odpovědný redaktor Rudolf Ráž. Výtvarný redaktor Zdeněk Mlčoch. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Baskerville vytiskla ofsetem Grafia n. p., Brno. 7,68 AA (text 6,83 ilustrace 0,85), 7,73 VA. 13-122-69 14/67. Vázaný výtisk 19, Kčs 305/14/8,5-5

Pro čtenáře od 10 let

Klub Bratrů černé planety se scházel v Paříži v Latinské čtvrti v malé kavárně kolem roku 1902. Jejich odznakem byla uhlazená kulička z černého kamene, kterou obepínal pás stříbrného plechu: model planety Saturn. Klub, naprosto tajný, sdružoval muže nejružnějších národností, nejrozdílnějšího společenského postavení a nejrozmanitějších osudů. Ludvík Souček, jemuž se tajemství Bratrů černé planety podařilo rozluštit, zpracoval část klubových materiálů a tak se narodila tato knížka. I když si většinu zápisků nedovolil vydat tiskem, poněvadž se k tomu necítí oprávněný, přesto i tak vznikl napínavý soubor, plný dobrodružství a záhad. První vyprávění se odehrává v Himaláji. Anglický badatel sir Henri Elwes je na jedné ze svých výprav unesen do světa neznámého tibetského kláštera a náhodou objeví pravdu o jetim – sněžném muži. Druhý příběh, dosud nevysvětlenou záhadu ztroskotání anglického parníku Rip Van Vinkle, objasňuje kormidelník, který jako jediný katastrofu přežil. V třetím vyprávění jsme svědky neuvěřitelné epizody z výcviku amerických kosmonautů a ve čtvrtém, který se odehrává na Urale, se setkáme s vesmírným poselstvím z Tau Velryby.

Ludvík Souček se narodil v Praze roku 1926, už za studií na lékařské fakultě publikoval v novinách a časopisech. Dnes pracuje v Československé televizi jako vedoucí redaktor armádního vysílání. Z jeho rozsáhlé literární tvorby vyjímáme:

Hrátky kolem křižovatky, SNDK 1962
Jak se světlo naučilo kreslit, SNDK 1963
Kam nedosáhne hlas, SNDK 1964
Cesta slepých ptáků, SNDK 1964
Runa rider (Cesta slepých ptáků II.) SNDK 1967
Sluneční jezero (Cesta slepých ptáků III.) SNDK 1968
Co oko nevidí, SNDK 1965
Velké otazníky, SNDK 1967
Případ ztraceného suchoplavce, SNDK 1969